

8.1 හැඳින්වීම

අඛණ්ඩ ආර්ථික වර්ධනයේ ප්‍රතිලාභ ලබමින් මූල්‍ය අංශයේ කටයුතු තවදුරටත් වර්ධනය වූ අතර, අභ්‍යන්තර හා බාහිර කම්පන කිහිපයක් මධ්‍යයේ වුවද, 2004 වර්ෂය තුළ මූල්‍ය ක්‍රමය ශක්තිමත්ව පැවතුණි.¹ ආර්ථිකය තුළ මූල්‍ය අංශයේ ක්‍රියාකාරීත්වය ගැඹුරු කරමින්, මූල්‍ය ආයතනයන් විසින් සපයනු ලබන මූල්‍ය සේවාවන් පුළුල් විය. ඇතැම් වෙළෙඳ දර්ශක ඒවායේ වාර්තාගත අගයන්ට ළඟාවෙමින්, 2004 වර්ෂය තුළදී මූල්‍ය වෙළෙඳපොළෙහි ගනුදෙනු පරිමාව වැඩි විය. ක්ෂුද්‍ර පරිමාණ සහ කුඩා සහ මධ්‍ය පරිමාණ ව්‍යවසායයන් සඳහා මූල්‍ය පහසුකම් සැපයීම ශක්තිමත් කිරීම සහ මූල්‍ය පහසුකම් ලබාගැනීමට ඇති ඉඩ ප්‍රස්ථා වැඩි කිරීම සඳහා 2004 වර්ෂය තුළදී මූලික පියවර කිහිපයක් ගනු ලැබීය. රජයේ සුරැකුම්පත් සඳහා ලේඛන රහිත සුරැකුම් පියවීම් පද්ධතිය සහ මධ්‍යම තැන්පතුගාර ක්‍රමය ස්ථාපිත කිරීමෙන් සහ එය 2003 වර්ෂය තුළදී හඳුන්වා දුන් තත්කාලීන දළ පියවුම් පද්ධතියට සම්බන්ධ කිරීමෙන් ගෙවීම් ක්‍රමයෙහි තවදුරටත් සිදු වූ ප්‍රතිසංවිධානයන් නිසා, මූල්‍ය යටිතල පහසුකම් වැඩි දියුණුවීම සහ නවීකරණයවීම සිදුවිය. 2004 වර්ෂය තුළදී ජාත්‍යන්තරව පිළිගත් පරිච්ඡේද අනුව ක්‍රියා කිරීම තවදුරටත් වර්ධනය කළ අතර, බැංකු ක්‍රමයෙහි ශක්තිමත්භාවය වැඩි දියුණු කිරීම සඳහා පාලන හා අධීක්ෂණ රාමුව තවදුරටත් ශක්තිමත් කරන ලදී. නෛතික හා නියාමන රාමුව ශක්තිමත් කිරීම සහ මූල්‍ය අංශයේ කාර්යක්ෂමතාවය සහ ස්ථායීතාවය ඉහළ නැංවීම සඳහා නෛතික හා නියාමන වෙනස්කම් රාශියක් 2004 වර්ෂය තුළදී ක්‍රියාවට නංවන ලදී.

තැන්පතු රාශීකරණය, ණය සහ අන්තිකාරකම් ප්‍රසාරණය, මූල්‍ය ආයතනයන්හි සේවා සපයන මධ්‍යස්ථාන වැඩිවීම, කල්බදු සහ කුලීපිට ගැනුම් පහසුකම් වැඩිවීම සහ යහපත් තරඟකාරී වෙළෙඳපොළ වාතාවරණයක් යටතේ රක්ෂණ කටයුතු ද වැඩිවීම තුළින්, 2004 වර්ෂය තුළදී, මූල්‍ය ආයතනයන්හි කටයුතුවල ප්‍රසාරණය පෙන්නුම් කෙරිණි. එකතු කළ අගය සහිත නව සේවා හඳුන්වා දෙමින් බොහෝ මූල්‍ය ආයතන විසින් ගනුදෙනු කරුවන් වෙත සපයනු ලබන මූල්‍ය සේවාවන් පුළුල් කරන ලදී. මෙම වර්ධනයන් පිළිබිඹු කරමින් 2004 දී මූල්‍ය ක්‍රමයෙහි මුළු වත්කම් ප්‍රමාණය නාමික වශයෙන් සියයට 15 කින් වර්ධනය විය. ඒ හා සමානව, දළ දේශීය නිෂ්පාදිතයට මූල්‍ය වත්කම් අනුපාතය 2003 දී සියයට 134 ක සිට 2004 දී සියයට 135 ක් දක්වා වැඩි විය. මූල්‍ය සේවාවන්හි එකතුවල අගය 2004 වර්ෂය තුළදී සියයට 6.6

කින් වැඩි විය. කෙසේ වුවද, එය 2003 දී වාර්තා වූ සියයට 10.6 ක වර්ධනයට වඩා අඩු අගයකි. එයට හේතුවූයේ 2003 වසරෙහි ලාභවල ඉහළ වර්ධනය නිසා පාදක අගයෙහි බලපෑම, තවමත් ඉහළ මට්ටමක පැවතිය ද පොලී අනුපාතික අන්තරය පටු වීම, බැඳුම්කර සහ සුරැකුම්වල ආයෝජනයෙන් ලැබුණ ප්‍රාග්ධන ලාභ අඩුවීම යනාදියයි.

බොහෝමයක් වෙළෙඳපොළ අංශ තුළ දක්නට ලැබුණු ගනුදෙනු පරිමාව අනුව මූල්‍ය වෙළෙඳපොළ තවදුරටත් ප්‍රසාරණය වීමක් වාර්තා විය. කෙටි කාලීන අන්තර් බැංකු ඒක්ෂණ මුදල් වෙළෙඳපොළෙහි සහ රජයේ ප්‍රාථමික සුරැකුම්පත් වෙළෙඳපොළෙහි කටයුතු තවදුරටත් වැඩි වූ නමුත්, පොලී අනුපාතිකයන්හි අවිනිශ්චිතභාවය නිසා රජයේ සුරැකුම්පත්හි ද්විතීයික වෙළෙඳපොළ ගනුදෙනු අඩු විය. 2004 වර්ෂය තුළ වර්ධනය වූ විදේශ වෙළෙඳ කටයුතුවල ප්‍රතිඵලයක් ලෙස විදේශ විනිමය වෙළෙඳපොළෙහි ගනුදෙනු පරිමාව වැඩි විය. සමස්ත කොටස් මිල දර්ශකය, දෛනික ගනුදෙනු ප්‍රමාණය සහ වෙළෙඳපොළ ප්‍රාග්ධනීකරණය වාර්තාගත අගයන් දක්වා පැමිණෙමින් 2004 වර්ෂය තුළ කොටස් වෙළෙඳපොළෙහි ක්‍රියාකාරීත්වය ද වර්ධනය විය. නිකුත් කිරීමේ පිරිවැය ඉහළවීම, වෙළෙඳපොළ සහභාගිවන්නන් හරිහැටි දැනුවත් නොවීම, සහ විකල්ප පහසු බැංකු මූල්‍ය පහසුකම් පැවතීම එනම්, විශේෂයෙන්ම ප්‍රධාන පෙළේ සමාගම්වලට ආකර්ෂණීය පොලී අනුපාතික යටතේ බැංකුවලින් මූල්‍යතය පහසු වීම යනාදිය නිසා තවමත් ළඳරු අවස්ථාවේ පවතින සාංගමික බැඳුම්කර වෙළෙඳපොළ අඛණ්ඩව පීඩාවට පත්ව ඇත.

මූල්‍ය අංශයේ කාර්යක්ෂමතාවය සහ තරඟකාරීත්වය වැඩි කිරීමට සහ මූල්‍ය අංශය වඩා ශක්තිමත් කිරීමට ගෙවීම් සහ පාලන පද්ධතිය වැඩි දියුණු කිරීම සහ ශක්තිමත් කිරීම සඳහා 2004 තුළදී පියවර කිහිපයක් ගනු ලැබීය. රජයේ සුරැකුම්පත් නිර්ලේඛන ආකාරයෙන් පියවීම් සඳහා පහසුකම් සපයනු පිණිස 2003 ක්‍රියාත්මක වූ තත්කාලීන දළ පියවීම් පද්ධතිය, නිර්ලේඛන සුරැකුම්පත් පියවීම් පද්ධතිය සහ මධ්‍යම තැන්පතුගාර ක්‍රමය සමඟ සම්බන්ධ කිරීමෙන් ගෙවීම් සහ පියවීම් පද්ධතිය තවදුරටත් වර්ධනය කරන ලදී. මේ අතර, සුරැකුම් පියවුම් ක්‍රමය සඳහා පහසුකම් සලසනු පිණිස ලියාපදිංචි කොටස් සහ සුරැකුම්පත් ආඥාපනත සහ දේශීය භාණ්ඩාගාර බිල්පත් ආඥාපනත සංශෝධනය කරන ලදී. පාලන රාමුව ශක්තිමත් කිරීම සඳහා පියවර කිහිපයක් ගනු ලැබීය. එනම්, ප්‍රාග්ධන ප්‍රමාණවත්භාවය පිළිබඳ අවශ්‍යතාවය උප ආයතන ද ඇතුළත් වන ලෙස ඒකාබද්ධ පදනමක් මත යොදා ගැනීම, අක්‍රීය ණය සඳහා ප්‍රතිපාදන අවශ්‍යතා සරල කිරීම, බැංකු හා සම්බන්ධ බාහිර විගණනයන් කිරීමේදී ඒ සමඟ විගණනයට යටත් නොවන වෙනත් සේවාවන් සම්බන්ධ කටයුතු සිදු නොකරන ලෙස බාහිර විගණකයින්ට උපදෙස්

¹ මූල්‍ය ක්‍රමයක් යනු ගෙවීම් සහ පියවීම්, මූල්‍ය අතරමැදිකරණ මෙන්ම අවදානම් බෙදාහැරීම යාන්ත්‍රණයක් පැවතීම සඳහා පාලන හා අධීක්ෂණ රාමුවක් තුළ සාමූහිකව ක්‍රියා කරන එකිනෙක හා බැඳුණ මූල්‍ය ආයතන, වෙළෙඳපොළවල් සහ ගෙවීම් සහ පියවීම් යටිතල පහසුකම්වලින් සමන්විත පද්ධතියකි.

**8.1 සංඛ්‍යා සටහන
මූල්‍ය අංශයේ වත්කම්**

	2003		2004 (අ)	
	රුපියල් බිලියන	සමස්තයේ ප්‍රතිශතයක් ලෙස	රුපියල් බිලියන	සමස්තයේ ප්‍රතිශතයක් ලෙස
බැංකු අංශය	1,634.7	69.1	1,892.7	69.3
මහ බැංකුව	354.6	15.0	414.0	15.2
බලපත්‍රලාභී වාණිජ බැංකු (ආ)	994.2	42.0	1,161.4	42.6
බලපත්‍රලාභී විශේෂිත බැංකු	285.9	12.1	317.3	11.6
බැංකු නොවන තැන්පතු බාර ගන්නා මූල්‍ය ආයතනයන්	83.6	3.5	105.9	3.9
ලියාපදිංචි මූල්‍ය සමාගම්	54.0	2.3	66.2	2.4
සමුපකාර ග්‍රාමීය බැංකු	24.4	1.0	33.5	1.2
සැකසුරුවම් හා ණය දෙන සමුපකාර සමිති	5.2	0.2	6.2	0.2
අනෙකුත් විශේෂිත මූල්‍ය ආයතන	108.8	4.6	122.6	4.5
ප්‍රාථමික වෙළෙඳුන්	57.0	2.4	61.4	2.2
කල්බදු සමාගම්	24.8	1.0	34.4	1.3
වැණිත් බැංකු	21.9	0.9	21.0	0.8
ඒකක භාර	3.6	0.2	4.2	0.2
ව්‍යවසායක ප්‍රාග්ධන සමාගම්	1.6	0.1	1.5	0.1
ශීර්ෂමත ඉතිරි කිරීම් ආයතන	539.9	22.8	608.2	22.3
සේවක අර්ථසාධක අරමුදල	339.0	14.3	379.4	13.9
සේවක භාරකාර අරමුදල	46.3	2.0	51.8	1.9
අනෙකුත් අර්ථ සාධක අරමුදල	94.4	4.0	104.8	3.8
රක්ෂණ සමාගම්	60.2	2.5	72.2	2.6
එකතුව	2,367.0	100.0	2,729.4	100.0

(අ) තාවකාලික මූල්‍ය : ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව
(ආ) බලපත්‍රලාභී වාණිජ බැංකු වල දේශීය බැංකු හා විදේශීය ව්‍යවහාර බැංකු අංශ දෙකෙහිම එකතුව වත්කම්

නිකුත් කිරීම සහ බැංකුවල ණය ශ්‍රේණිගත කිරීම් ලබාගන්නා ලෙසත් ඒවා 2005 මැද භාගය වනවිට ප්‍රසිද්ධ කරන ලෙස දැනුම්දීමත් වේ. නියාමන රාමුව ශක්තිමත් කිරීම සඳහා බැංකු පනතෙහි සංශෝධනයන් පාර්ලිමේන්තුව විසින් අනුමත කරන ලදී. ශ්‍රී ලංකාවේ ගෙවීම්, නිශ්කාණණ සහ පියවීම් සඳහා අදාළ නෛතික රාමුව ශක්තිමත් කිරීමට පියවීම් ක්‍රම සම්බන්ධ නව පනතක් කෙටුම්පත් කර ඇත. මෙම නව පනත ගෙවීම් ගනුදෙනු සඳහා විස්තරාත්මක නීති සපයනු ඇත.

2004 වසරෙහි අගදී ඇති වූ සුනාමි ව්‍යවසනයෙන් මූල්‍ය අංශයේ ස්ථායීතාවය සඳහා ප්‍රධාන අභියෝගයක් ඇති නොවුවද, 2005 වසරෙහි මූල්‍ය ස්ථායීතාවය පවත්වාගෙනයාම සඳහා බලපෑ හැකි වෙනත් අයහපත්කාරී සාධක පැවතිය හැකිය. වර්තමානයේ ලෝක ආර්ථික වාතාවරණය යහපත් තත්ත්වයක පැවතිය ද, සාධක කිහිපයක් නිසා අස්ථායී තත්ත්වයක් ඇතිවීමට ඉඩ ඇත. එනම්, ලෝක ආර්ථික වර්ධනය අඩුවීම, ඛනිජ තෙල් මිලෙහි අඛණ්ඩව පවත්නා අස්ථායීතාවය, ලිහිල් ප්‍රතිපත්තිවලින් ක්‍රමයෙන් ඇත්වීම සමඟ ජාත්‍යන්තර පොලී අනුපාතික ඉහළයාම සහ ඇමෙරිකා එක්සත් ජනපදයෙහි රාජ්‍ය මූල්‍ය හිඟය සහ විදේශ ජංගම ගිණුම් හිඟය යන ද්විත්ව හිඟයන් අඛණ්ඩව ඉහළ මට්ටමක පැවතීම යනාදියයි. උද්ධමනය, විදේශීය ආධාර, ඛනිජ තෙල් මිල සහ බහුවිද කෙදි ගිවිසුම (MFA) අහෝසිවීම නිසා ජාත්‍යන්තර වෙළෙඳ කටයුතු පහත බැසීමට ඇති ඉඩකඩ සහ රාජ්‍ය මූල්‍ය ඒකාග්‍රතාවය ඇතිකර ගැනීම පිළිබඳව ඇති අභියෝගය යනාදිය නිසා දේශීය ආර්ථික වාතාවරණයට බලපෑම් ඇතිවීමට ඉඩ ඇත. වත්කම්වල ගුණාත්මකභාවය පවත්වා ගැනීමට ප්‍රවේශම්කාරී නොවූනහොත්, ඉහළ ණය

වර්ධනය තුළින් මූල්‍ය අංශයේ ස්ථායීතාවයට තර්ජනයක් ඇතිවීමට ඉඩ තිබේ. කෙසේ වුවද, මූල්‍ය තත්ත්වය අඛණ්ඩව ශක්තිමත් කිරීම සහ අවදානම් කළමනාකරණ උපක්‍රම වර්ධනය කිරීම, පාලන සහ සුපරීක්ෂණ රාමුව ශක්තිමත් කිරීම සහ ගෙවීම් සහ පියවීම් ක්‍රම වර්ධනය කිරීම යනාදිය තුළින් එම අවදානම්කාරී තත්ත්වයන් සාර්ථකව කළමනාකරණය කිරීමට මූල්‍ය අංශයට හැකිවනු ඇත.

ඒ හැරුණුවිට, අවධානය යොමුවිය යුතු ගැටළු සහ අභියෝගයන් කිහිපයක් ඇත. මූල්‍ය අංශයෙහි, විශේෂයෙන් බැංකු අංශයෙහි පවත්නා ප්‍රධාන ගැටළුවක් වන්නේ සාපේක්ෂ වශයෙන් ඉහළ අතරමැදිකරණ පිරිවැයයි. පොලී අනුපාතික අන්තරය අනුව ගණනය කරන ලද පරිදි ඉහළ අතරමැදිකරණ පිරිවැයට දයක වි ඇති ප්‍රධාන සාධක දෙකක් වන්නේ දුර්වල ණය කළමනාකරණය හෙවත් අක්‍රීය ණය සහ මෙහෙයුම් පිරිවැය ඉහළ මට්ටමක පැවතීමයි. මූල්‍ය අංශයේ පවත්නා අනෙකුත් ගැටළු වන්නේ සාංගමික බැඳුම්කර වෙළෙඳපොළෙහි උණුසුම් සංවර්ධිත තත්ත්වය, රක්ෂණ ව්‍යාප්තිය අඩු මට්ටමක පැවතීම, මූල්‍ය වෙළෙඳපොළවල ඒකාබද්ධතාවය පහත මට්ටමක පැවතීම සහ මූල්‍ය සේවාවන් හා සම්බන්ධ බදුකරණය මගින් ඇති වී තිබෙන ව්‍යාකූලතාවයන්ය. මූල්‍ය සේවාවන් බදුවලට යටත් කිරීමේ අරමුණ රජයේ ආදායම වැඩිකර ගැනීම වුවද, විවිධ වෙළෙඳපොළවල් සඳහා බදු පැනවීමේදී සමාන ලෙස සැලකීම පිළිබඳව අවදානය යොමුවිය යුතු වන්නේ එසේ නොවූනහොත් මූල්‍ය අතරමැදිකරණයට අයහපත් බලපෑමක් ඇතිවන බැවිනි. එයට අමතරව, 2004 දෙසැම්බර් මසයේ දී ඇති වූ සුනාමි ව්‍යසනය ගැන සලකන විට, ස්වාභාවික විපත්වලට මුහුණදීමට මූල්‍ය අංශය සුදුසුකම්ව සිටීමේ අවශ්‍යතාවය ගැන අවදානය යොමුවිය යුතුය.

8.2 මූල්‍ය ආයතනයන්හි වර්ධනයන්

මූල්‍ය අංශයෙහි ගැඹුරුතාවය තවදුරටත් පිළිබිඹු කරමින්, 2004 දී මූල්‍ය ආයතනයන්හි වත්කම් වර්ධනය වූ අතර, දළ ජාතික නිෂ්පාදිතයට මූල්‍ය වත්කම්හි අනුපාතය වැඩි විය. බලපත්‍රලාභී වාණිජ බැංකු සහ බලපත්‍රලාභී විශේෂිත බැංකු මූල්‍ය අංශයේ වත්කම්වලින් සියයට 50 කට වඩා වැඩි කොටසකට දයකවෙමින් මූල්‍ය අංශය තුළ විශේෂිත ස්ථානයක් දැරීය.

ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව

2004 වර්ෂය තුළ මහ බැංකුවේ මුළු වත්කම් සියයට 17 කින් වර්ධනය විය. මෙම වැඩිවීම, භාණ්ඩාගාර බිල්පත් දැරීමහි පැවතීම ඉහළ වර්ධනය, රජයට දුන් තාවකාලික අත්තිකාරම් වැඩිවීම සහ විදේශීය වත්කම් අඩුවීමෙහි ශුද්ධ ප්‍රතිඵලයක් විය. මහ බැංකුවේ ශුද්ධ විදේශීය වත්කම් රුපියල් බිලියන 13 කින් අඩු විය. මෙයට මූලික වශයෙන් හේතු වූයේ තෙල් මිලෙහි වැඩිවීම හේතුවෙන් විදේශ විනිමය වෙළෙඳපොළෙහි ඇති වූ අධික පීඩනය නිසා රජය විසින් ගෙවුම් ශේෂ මූල්‍යනය සඳහා කෙටි හා මැදි කාලීන මූල්‍ය පහසුකම් ලබා ගැනීමේ

ක්‍රමවේදයන් සකස් කරන තුරු දේශීය විදේශ විනිමය වෙළෙඳපොළට ධොලර් ද්‍රවශීලතාවය සැපයීමට මහ බැංකුවට සිදුවීමයි. රජය විසින් ශ්‍රී ලංකා සංවර්ධන බැඳුම්කර නිකුතුවෙන් වූ ලැබීම් මහ බැංකුවට විකිණීම නිසා ජාත්‍යන්තර සංචිත අඩුවීම තරමක් දුරට සමනය විය. වෙළෙඳපොළ ද්‍රවශීලතාවය පවත්වා ගැනීම සඳහා මහ බැංකුව විසින්

අතර, එයින් පිළිබිඹු වන්නේ ගනුදෙනු අරමුණු සඳහා ව්‍යවහාර මුදල් වලට පැවති ඉල්ලුම වැඩි වීමයි. මේ අතර, වාණිජ බැංකුවල තැන්පතු වගකීම්හි වැඩිවීම පිළිබිඹු කරමින් වාණිජ බැංකු සතු මහ බැංකුව වෙතැති ව්‍යවස්ථාපිත තැන්පතු ද සියයට 29 කින් (රුපියල් බිලියන 12) වැඩි විය.

බලපත්‍රලාභී වාණිජ බැංකු

වසර තුළදී රට තුළ ක්‍රියාත්මක වෙමින් පැවති බලපත්‍රලාභී වාණිජ බැංකු සංඛ්‍යාව 22 ක් ලෙස නොවෙනස්ව පැවතුන අතර, ශාඛා සංඛ්‍යාව සහ සේවා සපයන අනෙකුත් ඒකකයන් 2003 අගදී 1,817 සිට 2004 අගදී 1,890 දක්වා වර්ධනය විය. බැංකු ඝනත්වය එනම් මිනිසුන් 100,000 කට ඇති වාණිජ බැංකු ශාඛා සංඛ්‍යාව 2003 දී 6.9 සිට 2004 දී 7.1 දක්වා වැඩි විය. වාණිජ බැංකු විසින් ක්‍රියාත්මක කරන ලද මුළු සේවංක්‍රීය ටෙලර් යන්ත්‍ර සංඛ්‍යාව 2003 දී 710 සිට 2004 දී 810 දක්වා වැඩි වූ අතර, විද්‍යුත් අරමුදල් ප්‍රේෂණ පහසුකම් සපයන අලෙවි මධ්‍යස්ථානයන් 4,794 සිට 6,542 දක්වා වැඩි විය.

තැන්පතු, ණය සහ අත්තිකාරම් මෙන්ම බැංකු සේවාවන්හි පැවති ඉහළ වර්ධනය තුළින් වාණිජ බැංකු කටයුතුවල පුළුල්වීම පිළිබිඹු විය. අවදානම් හඳුනාගැනීම, අවදානම්වල තත්ත්වය මැනීම සහ අවදානම්වලට සාර්ථකව මුහුණදීමට හැකිවන ලෙස අවදානම් වධාන් හොඳින් කළමනාකරණය කිරීම සඳහා ද වාණිජ බැංකු විසින් පියවර කිහිපයක් ගනු ලැබීය. මෙම වර්ධනයන් පිළිබිඹු කරමින්, මූල්‍ය තත්ත්වයේ වැඩි දියුණුවීම ඒ පිළිබඳ දර්ශක වන ප්‍රාග්ධන අරමුදල් වැඩිවීම, අක්‍රීය ණය අනුපාත අඩුවීම සහ ප්‍රතිපාදන වැඩි කිරීම යනාදියෙන් පෙන්නුම් කෙරිණි. මේ අතර, සමස්තයක් වශයෙන් ගත්කළ බැංකුවල ණය ශ්‍රේණිගත කිරීම් බොහොමයක් 2004 වර්ෂය තුළදී ප්‍රකාශයට පත් කර තිබිණි. 2005 වර්ෂය තුළ ණය ශ්‍රේණිගත කිරීම් අතිවාර්ය අවශ්‍යතාවයක් වනු ඇත.

වාණිජ බැංකුවල වත්කම් සහ වගකීම් ව්‍යුහය: වාණිජ බැංකුවල දේශීය වත්කම්වලට සාපේක්ෂව විදේශීය වත්කම් සහ වගකීම් ඉහළ වේගයකින් වර්ධනයවීම නිසා වත්කම් සහ වගකීම් ව්‍යුහය වෙනස් විය. වාණිජ බැංකුවල දේශීය බැංකු ඒකකයන්හි සහ විදේශ විනිමය බැංකු ඒකකයන්හි විදේශ වත්කම් සියයට 35 කින් වර්ධනය වූ අතර, දේශීය වත්කම් වර්ධනය වූයේ සියයට 8 කින් පමණි. ඊට සමානව, දේශීය බැංකු ඒකක සහ විදේශ විනිමය බැංකු ඒකකවල විදේශ වගකීම් සියයට 19 කින් ද, දේශීය වගකීම් සියයට 13 කින් ද වර්ධනය විය. ඒ අනුව, මුළු වත්කම්හි විදේශ වත්කම්වල කොටස 2003 දී සියයට 29 සිට 2004 දී සියයට 36 දක්වා වැඩි විය.

වාණිජ බැංකුවල මුළු වත්කම් 2004 වර්ෂය තුළදී සියයට 17 කින් වැඩි වූ අතර, එයට විදේශීය මෙන්ම දේශීය වත්කම්හි වැඩිවීම හේතු විය. විදේශ වත්කම් වැඩිවීමට ප්‍රධාන වශයෙන් හේතු වූයේ පෞද්ගලික ප්‍රේෂණ වැඩිවීම, දේශීය බැංකු ඒකක

8.2 ගංඛන ගවහන බැංකු ගහ බැංකු ශාඛා ව්‍යාපාරිකය

වර්ගීකරණය	2003 අවසානයට	2004 අවසානයට (අ)
බලපත්‍රලාභී වාණිජ බැංකු		
I. මුළු බලපත්‍රලාභී වාණිජ බැංකු සංඛ්‍යාව	22	22
දේශීය බැංකු	11	11
විදේශීය බැංකු	11	11
II. මුළු වාණිජ බැංකු ශාඛා සහ අනෙකුත් සේවා සපයන මධ්‍යස්ථාන සංඛ්‍යාව	1,817	1,890
ශාඛාවන් (අ)	1,319	1,374
දේශීය බැංකු ශාඛා	1,285	1,342
ප්‍රධාන ශාඛා	1,048	1,099
කෘෂිසේවා මධ්‍යස්ථාන ශාඛා	10	4
කවිචේරි ශාඛා	23	23
ව්‍යාප්ති කාර්යාල/ගෙවීම් කාර්යාල/සේවා මධ්‍යස්ථාන	197	209
එතෙර ශාඛා	7	7
විදේශ බැංකු ශාඛා සහ අනෙකුත් සේවා මධ්‍යස්ථාන	40	38
ශාඛාවන් (ආ)	34	32
රැස්කිරීමේ මධ්‍යස්ථාන	6	6
උකස් මධ්‍යස්ථාන	188	188
ශිෂ්‍ය ඉතුරුම් ඒකක	310	328
බලපත්‍රලාභී විශේෂිත බැංකු		
I. බලපත්‍රලාභී විශේෂිත බැංකු සංඛ්‍යාව	14	14
ප්‍රාදේශීය සංවර්ධන බැංකු	6	6
ජාතික ඉතිරි කිරීමේ බැංකුව	1	1
දිගුකාලීන ණය දෙන ආයතන	2	2
නිවාස ණය ආයතන	3	3
පෞද්ගලික ඉතිරි කිරීම් සහ සංවර්ධන බැංකු	2	2
II. බලපත්‍රලාභී විශේෂිත බැංකු ශාඛා සහ අනෙකුත් මධ්‍යස්ථාන සංඛ්‍යාව	402	406
ශාඛාවන්	370	374
ප්‍රාදේශීය සංවර්ධන බැංකු	194	196
ජාතික ඉතිරි කිරීමේ බැංකුව	112	112
දිගුකාලීන ණය දෙන ආයතන	23	23
නිවාස ණය ආයතන	26	27
පෞද්ගලික ඉතිරි කිරීම් සහ සංවර්ධන බැංකු	15	16
සේවා සපයන අනෙකුත් මධ්‍යස්ථාන	32	32
මුළු බැංකු ශාඛා සහ සේවා මධ්‍යස්ථාන සංඛ්‍යාව	2,219	2,296

මූලාශ්‍රය : ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව

(අ) තාවකාලික
 (ආ) ප්‍රධාන කාර්යාල ඇතුළත් වේ. උකස් මධ්‍යස්ථාන හා ශිෂ්‍ය ඉතුරුම් ඒකක ඇතුළත් නොවේ.
 (ඇ) ව්‍යාප්ති කාර්යාල සහ උප ශාඛා ඇතුළත් වේ.

භාණ්ඩාගාර බිල්පත් මිලදී ගැනීම හේතුවෙන්, භාණ්ඩාගාර බිල්පත් දරීම් රුපියල් බිලියන 63 කින් වැඩි විය. වක්‍රීය ණය පහසුකමක් වශයෙන් රජයට සපයන තාවකාලික අත්තිකාරම් 2004 වසර තුළදී රුපියල් බිලියන 4 කින් වැඩි විය.

වගකීම් අංශයෙහි, මහ බැංකුවෙහි සමස්ත ව්‍යවහාර මුදල් නිකුත් කිරීම් සියයට 17 කින් (රුපියල් බිලියන 17) වැඩි වූ

8.3 සංඛ්‍යා සටහන
බලපත්‍රලාභී වාණිජ බැංකුවල වත්කම් සහ වගකීම්

රුපියල් දශ ලක්ෂ

ශීර්ෂය	2003 අවසානයට	2004 අවසානයට	වෙනස			
			2003		2004	
			ප්‍රමාණය	%	ප්‍රමාණය	%
වත්කම්						
ද්‍රවශීල වත්කම්	245,774	226,657	39,242	19.0	-19,117	-7.8
අනුනි මුදල්	13,184	16,240	168	1.3	3,056	23.2
මහ බැංකුවෙන් අය වියයුතු ශේෂ	37,899	54,664	-2,319	-5.8	16,765	44.2
විදේශීය ව්‍යවහාර මුදලින් ඇති වත්කම්	76,660	69,578	7,081	10.2	-7,082	-9.2
භාණ්ඩාගාර බිල්පත්	41,562	38,234	15,642	60.3	-3,328	-8.0
භාණ්ඩාගාර බැඳුම්කර (අ)	62,027	31,929	29,103	88.4	-30,098	-48.5
වාණිජ බිල්පත්	14,442	16,013	-10,432	-41.9	1,570	10.9
ණය සහ අත්තිකාරම්	514,423	634,651	63,376	14.1	120,228	23.4
ණය	394,695	499,603	55,404	16.3	104,908	26.6
අයිත	119,728	135,048	7,972	7.1	15,319	12.8
ස්ථාවර හා අනෙකුත් වත්කම්	234,027	139,126	-2,358	-1.0	-94,901	-40.6
වගකීම්						
ප්‍රාග්ධන ගිණුම්	75,197	77,220	23,427	45.3	2,023	2.7
මුළු තැන්පතු	700,492	842,931	89,846	14.7	142,440	20.3
ඉල්ලුම් තැන්පතු	94,122	110,900	13,745	17.1	16,779	17.8
කාලීන හා ඉතිරිකිරීමේ තැන්පතු	606,370	732,031	76,100	14.4	125,661	20.7
ණය ගැනීම්	41,166	41,528	-2,580	-5.9	363	0.9
දේශීය ණය ගැනීම්	36,183	33,946	-4,737	-11.6	-2,237	-6.2
විදේශීය ණය ගැනීම්	4,983	7,583	2,157	76.3	2,600	52.2
අනෙකුත් වගකීම්	177,371	199,740	-10,433	-5.6	22,369	12.6
මුළු වත්කම්/වගකීම්	994,225	1,161,420	100,260	11.2	167,195	16.8

(අ) 1998 මැයි 18 සිට බලපැවැත්වෙන පරිදි භාණ්ඩාගාර බැඳුම්කර, බලපත්‍රලාභී වාණිජ බැංකුවල ද්‍රවශීල වත්කම්වල කොටසක් ලෙස සැලකේ.

මූලාශ්‍රය : ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව

8.4 සංඛ්‍යා සටහන
වාණිජ බැංකු ණය සහ අත්තිකාරම්හි ආංශික ව්‍යාප්තිය (අ)

රුපියල් බිලියන

	2002 අවසානයට	2003 අවසානයට	2004 අවසානයට	2004 දෙසැම්බර් සමස්ත ඵකතුවේ ප්‍රතිශතයක් ලෙස	වෙනස (%)	
					2003	2004
වාණිජ	141.8	157.3	186.1	35.7	10.9	18.3
එයින්: අපනයන	35.9	38.4	50.5	9.7	6.9	31.4
ආනයන	48.4	57.3	63.7	12.2	18.5	11.1
මූල්‍ය	12.4	17.8	25.0	4.8	44.5	39.9
කෘෂිකාර්මික	17.7	19.1	19.8	3.8	8.1	3.7
කර්මාන්ත (අ)	43.7	46.7	52.3	10.0	6.9	12.0
සංචාරක	5.1	5.8	7.0	1.3	14.7	20.7
නිවාස	52.8	60.0	74.4	14.3	13.6	24.1
පරිභෝජන	47.0	60.4	85.0	16.3	28.5	40.7
සේවා	35.4	36.4	38.1	7.3	2.8	4.6
අනෙකුත්	19.9	23.5	33.1	6.3	18.1	40.8
ඵකතුව	375.7	427.1	520.8	100.0	13.7	21.9

මූලාශ්‍රය : ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව

(අ) අත්තිකාරම්වලට, ඵකතුව වෙමින් පවත්නා මුදල් ශීර්ෂයන් හැර, ණය, අයිත සහ වට්ටම් කළ බිල්පත් ඇතුළත්ය.

(ආ) ඉංජිනේරු සහ ගොවිතැනි ව්‍යාපාර, කැණීම් සහ ධීවර කර්මාන්ත සඳහා දෙන ලද අත්තිකාරම් ඇතුළත් වේ.

සහ විදේශ විනිමය බැංකු ඒකක යන දෙඅංශයෙහිම විදේශ විනිමය තැන්පතු වැඩිවීම හේතුවෙන් විදේශ විනිමය සම්පත් ප්‍රමාණය වැඩිවීම, වට්ටම් කරන ලද අපනයන බිල් පත්‍රවල වැඩිවීම, ඇතැම් බැංකු සිය ද්‍රවශීල වත්කම් අවශ්‍යතා සපුරාලනු පිණිස ණය ගැනීම් (මේ වන විට විදේශ විනිමය සඳහා ද ද්‍රවශීල වත්කම් අවශ්‍යතා අදාල වන නිසා) සහ සංචාරක ඉපැයීම් ඇතුළත් සේවා අංශයෙහි ලැබීම් වැඩිවීම වේ. එයට අමතරව, විදේශ විනිමය වෙළෙඳපොළ තුළ පැවති අස්ථායීතාව හේතුවෙන් වෙළෙඳපොළ සහභාගිවන්නන් විදේශ වත්කම් රඳවා තබා ගැනීම ද මෙයට හේතුවන්නට ඇත. දේශීය වත්කම් වැඩිවීමට හේතු වූයේ පෞද්ගලික අංශයට දුන් ණයෙහි ඉහළ වර්ධනයයි.

2004 වර්ෂයෙහි මූල්‍ය සමස්තයන්ගේ වර්ධනය අපේක්ෂිත මට්ටමට වඩා වැඩිවීමට ප්‍රධාන වශයෙන් හේතු වූයේ පෞද්ගලික අංශයට දුන් ණය සියයට 22 ක් වැනි ඉහළ අනුපාතිකයකින් වර්ධනය වීමයි. මෙම සමස්ත ණය වර්ධනයට වාණිජ බැංකුවල දේශීය බැංකු ඒකකවල මෙන්ම විදේශ විනිමය බැංකු ඒකකවල ණය වර්ධනයවීම හේතු විය. ආර්ථිකයේ අංශ ගණනාවකම පැවති අඛණ්ඩ වර්ධනය සහ පොළී අනුපාතික අඩු මට්ටමක පැවතීම පෞද්ගලික අංශයට ලබා දුන් ණය ඉහළ මට්ටමකින් වර්ධනය වීමට හේතු විය.

ආනයන සහ අපනයන වෙළෙඳ කටයුතු සඳහා වන මූල්‍ය පහසුකම් ඇතුළත් වාණිජ ණය සහ නිවාස තැනීම සහ පරිභෝජන අරමුණු සඳහා ලබා දුන් ණයවල ඉහළ වර්ධනයක් දක්නට ලැබුණි. වාණිජ කටයුතු සඳහා ලබා දුන් ණයවලින් වැඩි කොටසක් කෙටිකාලීන ණය කාණ්ඩයෙහි සංකේතීය විය. පෞද්ගලික අංශයට ලබා දුන් මූල්‍ය පහසුකම්වලින් සියයට 69 ක් ණය වලින් සමන්විත වූ අතර, එහි වර්ධනය සියයට 27 ක් විය. එයට සාපේක්ෂව, බැංකු අයිතවත්ති වර්ධනය සියයට 13 ක් විය. බැංකු අයිතවත් සඳහා වූ පොලී අනුපාතිකයන්ට සාපේක්ෂව ණය සඳහා වූ පොලී අනුපාතිකයන් අඩුවීම ණය ඉහළ මට්ටමකින් වර්ධනය වීමට හේතු වන්නට ඇත. ණය කාඩ්පත් ප්‍රමාණය වැඩිවීමත් සමඟ ණය කාඩ්පත් හරහා සපයන ලද ණය සියයට 37 කින් වැඩි වී 2004 අගදී මුළු නොපියවන ලද ණය ප්‍රමාණය රුපියල් බිලියන 11.1 ක් විය.

වාණිජ බැංකු විසින් ශ්‍රී ලංකා සංවර්ධන බැඳුම්කරවල කරන ලද ශුද්ධ ආයෝජනයන්හි සහ රාජ්‍ය සංස්ථාවලට දුන් ණයවල වැඩිවීමට වඩා රාජ්‍ය සුරැකුම්පත්හි කරන ලද ආයෝජනයන් අඩුවීම නිසා 2004 වර්ෂය තුළ වාණිජ බැංකු විසින් රාජ්‍ය අංශය සඳහා සිය සම්පත් යෙදවීම් අඩු විය. කෙසේ වුවද, මහ බැංකුව විසින් භාණ්ඩාගාර බිල්පත් දරීම් වැඩිවීම නිසා 2004 වර්ෂය තුළ බැංකු අංශයෙන් රජයට දුන් ශුද්ධ ණය වැඩි විය. ප්‍රධාන වශයෙන් භාණ්ඩාගාර බැඳුම්කර දරීම් අඩුවීම නිසා වාණිජ බැංකු විසින් රාජ්‍ය සුරැකුම්පත් දරීම් රුපියල් බිලියන 33 කින් අඩු වූ අතර, එයට ප්‍රධාන වශයෙන් හේතු වූයේ පොලී අනුපාතික වැඩිවනු ඇතැයි යන අපේක්ෂාව නිසා බැංකු විසින් භාණ්ඩාගාර බැඳුම්කරවල ආයෝජනයන් අඩු කිරීමයි. මේ අතර, රාජ්‍ය සංස්ථා සඳහා වූ වාණිජ බැංකුවල ණයෙහි අඩුවීමක් ඇතිවනු ඇතැයි වසර මුලදී අපේක්ෂා කළ ද ප්‍රධාන වශයෙන් ලංකා බැංකු තෙල් නීතිගත සංස්ථාවට දුන් ණය වැඩිවීම නිසා එම ණය රුපියල් බිලියන 5 කින් වැඩි විය.

වගකීම් අංශයෙහි, වාණිජ බැංකුවල තැන්පතු 2003 වසරෙහි වූ සියයට 15 ක වර්ධනය හා සැසඳීමේදී 2004 වසර

8.5 සංඛ්‍යා ගවගත වාණිජ බැංකුවල ණය කාඩ්පත් ගනුදෙනු

	2003 (අ)	2004 (ආ)	වෙනස (ඇ)
නිකුත් කරනු ලැබූ මුළු ණය කාඩ්පත් සංඛ්‍යාව	393,854	507,591	28.9
දේශීය	78,034	79,158	1.4
ජාත්‍යන්තර	315,820	428,433	35.7
වර්ෂය අවසානයට නොපියවා ඇති ණය (රුදල)	8,125	11,111	36.8
දේශීය	693	722	4.2
ජාත්‍යන්තර	7,432	10,389	39.8
කල් ඉකුත් වූ ණය (overdues)			
(නොපියවන ලද ණයෙහි ප්‍රතිශතයක් ලෙස)	10.33	18.88	-
කල් පසු වූ ණය (pastdues)			
(නොපියවන ලද ණයෙහි ප්‍රතිශතයක් ලෙස)	7.83	10.54	-
වෙළෙඳුන්ගෙන් ලබාගන්නා ලද කොමිස් මුදල් (%)	0.25-3.5	0.25-3.5	-

(අ) සංයෝජිත මූලාශ්‍රයක් ලෙස
(ආ) භාවිතා කළ

තුළ සියයට 20 කින් වර්ධනය වූ අතර, අර්ථික කටයුතුවල වර්ධනය සහ සංචිත මුදල්වල වර්ධනය සමඟ ණය මැවීම් සහ තැන්පතු වර්ධනය එමගින් පිළිබිඹු විය. විදේශ ව්‍යවහාර මුදල් තැන්පතු සියයට 24 ක් වැනි ඉහළ වර්ධනයක් වාර්තා කළ අතර, ඒ සඳහා ශ්‍රී ලංකාවේ බැංකු ආකර්ශණීය පොලී අනුපාතික ප්‍රදානය කිරීම ද හේතු වන්නට ඇත. රුපියල් තැන්පතුවල වැඩිවීම, මූලික වශයෙන් කාලීන තැන්පතු සම්බන්ධයෙන් වූ අතර, එහි වර්ධනය සියයට 22 ක් විය. මුළු තැන්පතුවලින් සියයට 45 ක් වූ ඉතිරිකිරීමේ තැන්පතු සියයට 18 කින් වර්ධනය විය. වගකීම් අංශයෙහි, ප්‍රතිමිලදී ගැනුම් ගනුදෙනු යටතේ වූ ණය ගැනීම් සියයට 12 කින් වැඩි විය.

බලපත්‍රලාභී වාණිජ බැංකුවල අරමුදල් ප්‍රභවයන් සහ භාවිතය : 2004 වර්ෂයෙහි අරමුදල් ප්‍රභවයන්හි වූ වර්ධනයට ප්‍රධාන දායකත්වය ලැබුණේ තැන්පතුවලිනි. එය සමස්ත සම්පත් වැඩිවීමෙන් සියයට 85 ක් වූ අතර, වර්ෂය තුළදී මුළු තැන්පතු වර්ධනය සියයට 20 ක් විය. සමස්ත තැන්පතු වර්ධනයට විදේශ විනිමය තැන්පතුවලින් වූ දායකත්වය සියයට 27 ක් පමණ විය. මේ අතර, 2004 වර්ෂයෙහි අරමුදල් ප්‍රභවයන්හි වර්ධනයට ප්‍රාග්ධන හා සංචිත සහ විදේශ ණය ගැනීම්වල දායකත්වය පිළිවෙලින් සියයට 1.2 ක් සහ සියයට 2 ක් විය.

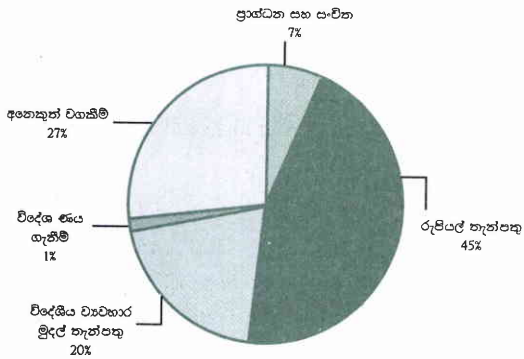
2004 වර්ෂයෙහි සම්පත් භාවිතයෙන් සියයට 73 ක් පමණ ණය සහ අන්තිකාරම් සඳහා වූ අතර, සියයට 25 ක් පමණ විදේශීය ශේෂයන් වශයෙන් පැවතුණි. මේ අතර, රාජ්‍ය සුරැකුම්පත්වල ආයෝජනයන් රුපියල් බිලියන 18 කින් පමණ අඩු විය. වාණිජ බැංකුවල තැන්පතු වගකීම්වල වැඩිවීමත් සමඟ ව්‍යවස්ථාපිත සංචිත අවශ්‍යතාවයන්වල වැඩිවීම පිළිබිඹු කරමින්, මහ බැංකුවෙහි පැවති වාණිජ බැංකුවල සංචිත රුපියල් බිලියන 17 කින් වැඩි විය.

2004 වසර අගදී, වාණිජ බැංකු වෙත ඇති සමස්ත සම්පත් ප්‍රමාණය පිළිබඳව සලකා බලන විට, වැඩිම ප්‍රමාණය රුපියල් සහ විදේශ විනිමය තැන්පතු යන දෙකට සම ඇතුළත් වූ තැන්පතුවලින් සමන්විත වූ අතර (සියයට 65) අරමුදල්වලින් වැඩි කොටසක් (සියයට 44ක්) ණය සහ අන්තිකාරම් සඳහා යොදා ගැනුණි.

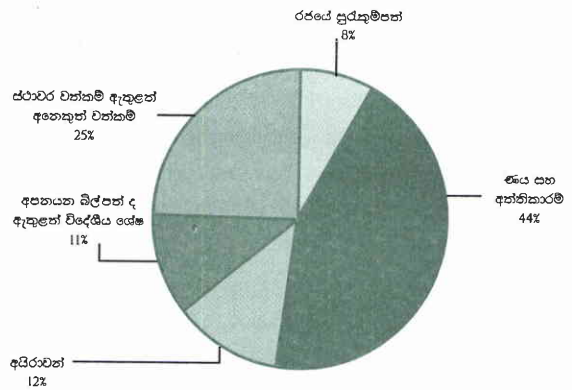
ප්‍රධාන ක්‍රියාකාරීත්ව දර්ශක: 2004 වර්ෂයෙහි, ප්‍රධාන ක්‍රියාකාරීත්ව දර්ශකයන්ගෙන් බැංකු අංශයෙහි අඛණ්ඩ ශක්තිමත්බව පෙන්නුම් කෙරිණි. බැංකු අංශයෙහි ප්‍රාග්ධන අරමුදල්හි යහපත් වර්ධනයක් පැවතුණි. ප්‍රාග්ධන අරමුදල්වල වර්ධන අනුපාතිකය පසුගිය වර්ෂයට වඩා අඩු වුව ද, වත්කම්වලට සාපේක්ෂව ප්‍රාග්ධන අරමුදල් ද, ශුද්ධ අක්‍රීය ණය අනුපාතයන් ද වර්ධනය විය. 2004 වර්ෂය තුළදී සමස්ත ලාභ වර්ධනය වුව ද, 2003 හි පැවති වර්ධනය වූ සියයට 36 හා සැසඳීමේදී 2004 වර්ෂයෙහි වර්ධනය සියයට 8 ක් වැනි අඩු මට්ටමක පැවතුණි. මෙයට තරමක් දුරට හේතු වූයේ, පසුගිය වසරට සාපේක්ෂව ප්‍රාග්ධනය ලැබීම් වලින් ඉපයූ ලාභවල වර්ධනය අඩුවීම සහ පොලී අනුපාතික අන්තරය

8.1 රූප සටහන
වාණිජ බැංකුවල ගම්පහ ප්‍රභවයන් සහ භාවිතයන්

වාණිජ බැංකුවල ගම්පහ ප්‍රභවයන්

වාණිජ බැංකුවල ගම්පහ භාවිතයන්

ආන්තික වශයෙන් අඩුවීමයි. වත්කම් පදනමෙහි වර්ධනයට සමගාමීව ලාභවල වර්ධනය වීම සිදු නොවූ බැවින්, සමස්ත බැංකු ක්‍රමය තුළ වත්කම් මත ප්‍රතිලාභ අනුපාතයෙහි සහ හිමිකරු ප්‍රාග්ධනය මත ප්‍රතිලාභ අනුපාතයෙහි යම්කිසි අඩුවීමක් පැවතුණි. මෙවැනි අවදානම් හඳුනාගෙන, බැංකු රාශියක්ම ණය අනුමත කිරීමේ කටයුතු සහ සමීප පසු විපරම් කිරීම් මෙන්ම ණය කළමනාකරණ තොරතුරු වර්ධනය කිරීම වැනි අවදානම් හඳුනාගැනීම සහ අවදානම් කළමනාකරණ කටයුතු කෙරෙහි අවධානය යොමුකර ඇත.

මහජනතාවට වඩාත් වාසිදායක අනුපාතික ලබාගැනීම සඳහා බැංකු සමඟ සාකච්ඡා කිරීමට අවස්ථාව ලැබේ. එයට අමතරව තම ණය සහ පොලී අනුපාතික සිය ව්‍යාපාරික ස්ථානවල ප්‍රදර්ශනය කරන ලෙස බැංකුවලින් ඉල්ලා ඇත. ඉහළ පොලී අන්තරය සඳහා දායක වී ඇති තවත් ප්‍රධාන සාධකයක් වන්නේ බැංකු ක්‍රමය තුළ අක්‍රීය ණය ඉහළ මට්ටමක පැවතීමයි. අක්‍රීය ණය අයකර ගැනීමේ කටයුතුවලට බොහෝවිට පීඩාකාරී දීර්ඝ නීතිමය ක්‍රියාවලීන්ගෙන් බාධා ඇතිවන අතර, එම කටයුතුවලදී අප්‍රසන්නකාරී දේශපාලන මැදිහත්වීම් පවතිනවාට අමතරව අධික පිරිවැයක් දැරීමට ද සිදුවේ. ඒ අනුව, අවශ්‍ය නීතිමය ප්‍රතිසංස්කරණ සම්පාදනය කිරීම සහ ඇතැම් රටවල් සිදුකර ඇති පරිදි සමහරවිට වත්කම් කළමනාකරණ සමාගම් වැනි වඩාත් ඵලදායී ආයතනික රාමුවක් ක්‍රියාත්මක කරවීම ප්‍රයෝජනවත් වනු ඇත. මේ සඳහා ගතහැකි අනෙකුත් ක්‍රියාමාර්ග වන්නේ ව්‍යාපෘතීන්වල සාර්ථකත්වය සහ සුරැකුම්වල තත්ත්වය පිළිබඳව නිසි තක්සේරුවක් කිරීමේ පදනම මත තරඟකාරී පොලී අනුපාතික පිරිනැමීම සහ බැඳුම්කර වෙළෙඳපොළ දිරිමත් කිරීම සහ වර්ධනය කිරීම මගින් මූල්‍ය අතරමැදිකරණයේ තරඟකාරීත්වය වැඩිකර එමගින් ණය පොලී අනුපාතික අඩු කිරීමට බැංකුවලට පීඩනයක් ඇති කිරීම යනාදිය වේ.

රාජ්‍ය බැංකු ප්‍රතිව්‍යුහගතකරණය: රාජ්‍ය බැංකු දෙකෙහි විශාල වෙළෙඳපොළ කොටස සහ මූල්‍ය පද්ධතියට එහි ඇති වැදගත්කම අනුව එම බැංකු මූල්‍ය ආයතන තුළ දරණ අති විශේෂ තත්ත්වය සැලකිල්ලට ගෙන එම ආයතන මූල්‍යමය වශයෙන් ශක්තිමත් බවට පත් කිරීමටත් වාණිජමය වශයෙන්

පවත්වාගෙන යා හැකි ආයතන බවට පත් කිරීමටත් හැකිවන ලෙස ප්‍රතිව්‍යුහගත කිරීමේ අවශ්‍යතාවය රජය 2005 අයවැයෙහි ප්‍රකාශ කර ඇත.

ඒ අනුව, එම ආයතන ප්‍රතිව්‍යුහගතකිරීම සම්බන්ධයෙන් රජයට වගකියන උපායමාර්ගික ව්‍යවසාය කළමනාකරණ ඒජන්සියෙහි (SEMA) සෘජු පාලනයට එම ආයතන යටත් කර ඇත.

ලංකා බැංකුව - වත්කම් ප්‍රතිස්ථාපනය, ආයතන පද්ධතිය නවීකරණය, මානුෂික සම්පත් වර්ධනය සහ අරමුදල් ආයතනය තුළින්ම උපදවා ගැනීම තුළින් ප්‍රාග්ධනය වැඩි කිරීම යන ප්‍රධාන අපේක්ෂාවන් සම්බන්ධ ඉලක්කයන් ඉටුකර ගැනීම සඳහා ක්‍රමවේදාත්මක සැලැස්මක් ලංකා බැංකුව විසින් සකස් කරනු ලැබ තිබේ.

හඳුනාගෙන ඇති ප්‍රධාන ක්ෂේත්‍ර වනුයේ තොරතුරු තාක්ෂණ නවීකරණය සහ මානුෂික සම්පත් වර්ධනය තුළින් තොරතුරු පද්ධති කළමනාකරණය වර්ධනය කිරීමයි. භාණ්ඩාගාර, අවදානම් කළමනාකරණ, අභ්‍යන්තර විගණන සහ අලෙවිකරණ යන ක්ෂේත්‍රයන්ට දක්ෂ පුද්ගලයින් බඳවා ගැනීම සහ ජ්‍යෙෂ්ඨ කළමනාකරන මට්ටමෙහි ශක්තිමත් ව්‍යුහයක් සැකසීම මගින් එම අංශයන්හි පවත්නා අඩුපාඩු සම්පූර්ණ කිරීමටත් අපේක්ෂා කෙරේ. මෙම අරමුණු ඉටුකර ගැනීම සඳහා ලංකා බැංකුව සිය සේවාවන් සහ මෙහෙයුම් කටයුතුවල තත්ත්වය වර්ධනය කිරීමට සම්පූර්ණයෙන් ඒකාබද්ධ කරන ලද තොරතුරු තාක්ෂණ පද්ධති තුනක් සකස් කිරීමෙහි නිරතව සිටී. එම තත්ත්වයන් බැංකු ශාඛා වෙත ව්‍යාප්ත කිරීමේ කටයුතු දැනටමත් ආරම්භ වී ඇති අතර, 2006 මැද භාගය වනවිට සම්පූර්ණ කරනු ඇත. ඒ අනුව සමස්ත ශාඛා පද්ධතියම මාර්ගගත (On line) තත්කාලීන (Real time) දියුණු තාක්ෂණ ක්‍රමවේදයන් සහිත ජාලයකට සම්බන්ධ කරනු ඇත.

මහජන බැංකුව - වසර 5 ක කාල පරාසයක් සහිත ව්‍යාපාර ප්‍රතිව්‍යුහගතකරණ සැලැස්මක් මහජන බැංකුව විසින් සකස් කර ඇත. ආසියානු සංවර්ධන බැංකුව අරමුදල් සපයන ණය යෝජනා ක්‍රමයක් හරහා ප්‍රාග්ධන සැපයීම වෙනුවෙන් රජයට එ.ජ.ඩොලර් දශ ලක්ෂ 65 ක ණය මුදලක් ලබාදීම පදනම් කරගෙන මෙම සැලැස්ම සකස් කර ඇත.

සිය ප්‍රතිව්‍යුහගතකරණ වැඩ සටහනෙහි කොටසක් ලෙස, SEMA හි පුපරීක්ෂණය යටතේ 5 වසරක ප්‍රතිව්‍යුහගතකරණ සැලැස්මක් සකස් කර ඇති අතර, එයට අමාත්‍ය මණ්ඩල අනුමැතිය ලැබී තිබේ. මෙම සැලැස්මේ මූලික අවධානය යොමුවන්නේ 2005 ජුනි මාසයෙන් ආරම්භ වී ක්‍රමික පදනමක් මත වසර 5 ක කාලයක් තුළ රුපියල් බිලියන 8.5 ක ප්‍රාග්ධනයක් යෙදවීම කෙරෙහිය. මෙම සැලැස්මේ සාර්ථකත්වය තීරණය වන්නේ බැංකුවෙහි ණය අවදානම් කළමනාකරණ ක්‍රියාවලිය සහ වත්කම් ප්‍රතිස්ථාපනය වර්ධනය කිරීම සඳහා ක්‍රියා මාර්ග කිහිපයක් ක්‍රියාත්මක කරවීම තුළින් සේවක මණ්ඩලය සහ ව්‍යාපාරික ඵලදායීතාවය

සම්බන්ධව අපේක්ෂිත ඉලක්ක ලඟකර ගැනීම පදනම් කර ගෙනය.

මහජන බැංකුව ව්‍යාපාරික වශයෙන් පවත්වාගෙන යා හැකි ආයතනයක් බවට පත් කිරීම සඳහා බැංකුවේ විශාල අක්‍රීය වත්කම් ප්‍රමාණය බාහිර වශයෙන් අරමුදල් සපයනු ලබන වත්කම් කළමනාකරණ සමාගමකට (People's Bank Asset Management Company) හෝ මහජන බැංකුව තුළම පිහිටුවනු ලබන විශේෂිත වත්කම් අංශයකට (Special Assets Division) මුදාහරිනු ඇත. මහජන බැංකුවේ වත්කම් කළමනාකරණ සමාගම විශේෂ අරමුණක් සඳහා පිහිටුවනු ලබන ඒකකයක් (Special Purpose Vehicle) වනු ඇත.

එයට අමතරව, මූල්‍ය ක්‍රමය තුළ සිය නරභකාරීත්වය පවත්වා ගැනීම සඳහා ස්වාධීන කළමනාකරණයක් ඇති කිරීම සහ දිරි ගැන්වීම් සහිත ඵලදායී ශ්‍රම හමුදාවක් ගොඩ නැගීම මෙම සැලසුමෙහි ඉලක්කයන් වේ.

බලපත්‍රලාභී විශේෂිත බැංකු

ඉතිරිකිරීමේ බැංකු, නිවාස ණයදීමේ බැංකු, සංවර්ධන මූල්‍ය ආයතන සහ ප්‍රාදේශීය සංවර්ධන බැංකු ඇතුළු විවිධ ආයතන පද්ධතියකින්, බලපත්‍රලාභී විශේෂිත බැංකු සමන්විත වේ. 2004 වසර අගවන විට, ශාඛාවන් 406 ක් සහිත බලපත්‍රලාභී විශේෂිත බැංකු 14 ක් පැවති අතර, ඒවා බැංකු අංශයේ මුළු වත්කම්වලින් සියයට 16.6 කට දායක විය. 2004 වසර තුළදී මුළු වත්කම් සියයට 11 කින් වර්ධනයවෙමින් බලපත්‍රලාභී විශේෂිත බැංකුවල කටයුතු තවදුරටත් වර්ධනය වූව ද, එම වර්ධනය 2003 වසරෙහි වාර්තාගත වර්ධනයට වඩා අඩු මට්ටමක පැවතිණි.

අනුමත කරන ලද ණය වලින් සියයට 60 ක් පමණ නිවාස, කර්මාන්ත සහ මූල්‍ය යන අංශයන් සඳහා විය. විශේෂයෙන් නිවාස ණය සපයනු ලබන සමහර බලපත්‍රලාභී විශේෂිත බැංකු මගින් සපයන ලද ණය පහසුකම් ඉහළ යාම නිසා මුළු ණය පහසුකම්වලින් වැඩිම කොටස නිවාස ගොනැගීමේ අරමුණ සඳහා විය. වසර තුළ දී මුළු ණයවලින් මැදි හා දිගුකාලීන ණය (වර්ෂයකට වඩා වැඩි පරිච්ඡේද කාලයක් සහිත) සියයට 80 සිට සියයට 89 දක්වා වැඩිවූ අතර, එයට නිවාස සඳහා සපයන ලද ණය ප්‍රමාණය වැඩිවීම බොහෝදුරට හේතු විය.

තැන්පතු රාශිකරණය සහ ණය ලබාදීම යන දෙඅංශයම හේතුවෙන් ජාතික ඉතිරිකිරීමේ බැංකුවේ කටයුතු පුළුල් විය. ජාතික ඉතිරිකිරීමේ බැංකුවේ තැන්පතු පදනම රුපියල් බිලියන 180 ක් වූ අතර, එය බලපත්‍රලාභී වාණිජ බැංකුවල සහ බලපත්‍රලාභී විශේෂිත බැංකුවල සමස්ත තැන්පතු ප්‍රමාණයෙන් සියයට 17 ක් විය. ඩී.එෆ්.සී.සී. බැංකුව සහ එන්.ඩී.බී.බැංකුව ණය සැපයීම අහිත් තවමත් මුල් ස්ථානයේ සිටිය ද, මුළු අනුමත කරන ලද ණය වලින් එම බැංකු දෙක මගින් අනුමත කරන ලද ප්‍රමාණය පසුගිය වර්ෂයේ සියයට 52.5 සිට 2004 සියයට 45.3 දක්වා අඩු විය. අනේවාසික විදේශ

8.6 සංඛ්‍යා සටහන
බලපත්‍රලාභී විශේෂිත බැංකුවලින් අනුමත කරන ලද ණයවල
ආංශික වර්ගීකරණය (අ)

රුපියල් දශ ලක්ෂ

අංශය	2003	2004 (අ)
වර්ෂය තුළ අනුමත කරන ලද මුළු ණය	50,387	48,639
කෘෂිකර්මය	1,320	1,492
කර්මාන්ත	9,350	8,642
සංචාරක	249	757
වෙළෙඳ	4,053	2,939
මූල්‍ය	8,970	10,101
නිවාස	7,845	10,524
ණය නිදහස් කිරීම	174	111
අනෙකුත් ණය	18,425	14,073
ප්‍රදානය කරන ලද ණය (අ)	38,507	46,633
ප්‍රදානය කරන ලද ණය ප්‍රමාණය, අනුමත කරන ලද ණයෙහි ප්‍රතිශතයක් වශයෙන්	76	96

(අ) බලපත්‍රලාභී විශේෂිත බැංකුවලට ජාතික නිවාස සංවර්ධන අධිකාරිය ඇතුළත් කර ඇති අතර ප්‍රාදේශීය සංවර්ධන බැංකු ඇතුළත් කර නැත.

(ආ) තාවකාලික

(ඇ) පෙර වර්ෂවල අනුමත කරන ලද, මෙම වර්ෂයේ දී දෙන ලද ණය ද ඇතුළත් වේ.

ව්‍යවහාර මුදල් සහ තේවාසික විදේශ ව්‍යවහාර මුදල් ගිණුම් භාර ගැනීමට මහ බැංකුවෙන් අවසර ලද ප්‍රථම බලපත්‍රලාභී විශේෂිත බැංකුව ජාතික ඉතිරි කිරීමේ බැංකුව විය.

මුළු ණය සැපයීම් ඉහළ අනුපාතිකයකින් වර්ධනය වීම නිසා 2004 වර්ෂය අවසානය වනවිට බලපත්‍රලාභී විශේෂිත බැංකුවල සමස්ත නොපියවූ ණය ප්‍රමාණය සියයට 15.6 කින් වැඩි වී රුපියල් බිලියන 111 ක් විය. ඊට ප්‍රතිවිරුද්ධව, 2003 වර්ෂයෙහි ලාභවල දත්තට ලැබුණු සැලකිය යුතු වර්ධනයට සාපේක්ෂව 2004 වර්ෂයෙහි ලාභ ප්‍රමාණය අඩු විය.

මූල්‍ය සමාගම්

මූල්‍ය සමාගම් කටයුතුවල අඛණ්ඩ අවධානය යොමු වූයේ කුලීපිට ගැණුම්, කල්බදු මූල්‍යකරණය සහ නිශ්චල දේපල වර්ධනය සඳහා ණයදීම යන අංශයන් කෙරෙහිය. මූල්‍ය සමාගම්හි මුළු වත්කම්වල 2003 දී පැවැති සියයට 20 ක වර්ධනය (රුපියල් බිලියන 9) හා සැසඳීමේදී 2004 වර්ධනය සියයට 23 ක් (රුපියල් බිලියන 12) විය.

2004 වර්ෂය තුළදී මූල්‍ය සමාගම් විසින් සපයන ලද ණය සහ අත්තිකාරම් සියයට 25 කින් වර්ධනය වූ අතර, එයට කුලීපිට ගැණුම්, කල්බදු සහ නිශ්චල දේපල ව්‍යාපාරික කටයුතු සඳහා දුන් ණය ඇතුළත් විය. 2004 වර්ෂය තුළ වූ වත්කම් වැඩිවීමෙන් තුනෙන් දෙකක් සමන්විත වූයේ කුලීපිට ගැණුම් සහ කල්බදු පහසුකම් වලිනි. කුලීපිට ගැණුම් සම්බන්ධයෙන් පැවැති බදු ප්‍රතිලාභය නිසා 2004 වසර තුළදී කුලීපිට ගැණුම් කටයුතු කල්බදුකරණ කටයුතුවලට වඩා වැඩි වේගයකින් වර්ධනය විය. එහි ප්‍රතිඵලයක් වශයෙන්, කල්බදුකරණ කටයුතු හා සම්බන්ධ ණය 2003 දී සියයට 21කින් වර්ධනය වීම හා සැසඳීමේදී 2004 දී වර්ධනය සියයට 8 ක් දක්වා අඩු විය.

2004 වර්ෂය තුළ, මූල්‍ය සමාගම්වල අරමුදල් ප්‍රභවයන් ගෙන් සියයට 37 කට පමණ දයක වූයේ තැන්පතු රාශීකරණය

වන අතර, තැන්පතුවල වර්ධනය සියයට 14 ක් (රුපියල් බිලියන 5) විය. මෙම වැඩිවීමට, මූල්‍ය සමාගම් විසින් සිය තැන්පතු සඳහා වාණිජ බැංකුවල සහ රාජ්‍ය සුරැකුම්පත්වල පොලී අනුපාතිකවලට වඩා ඉහළ පොලී අනුපාතික පිරිනැමීමත්, ඉතිරි කරන්නන් සිය ආයෝජන විවිධ ආයතන සහ විවිධ අවදනම් තත්ත්වයන් යටතේ විවිධාංගීකරණය කිරීමට දක්වූ කැමැත්තත් දයක විය. මූල්‍ය සමාගම්වල ප්‍රාග්ධන අරමුදල් සියයට 24 කින් වර්ධනය වී 2004 වර්ෂයෙහි අරමුදල් ප්‍රභවයන්ගෙන් සියයට 14 ක් වූ අතර, වාණිජ බැංකුවලින් ණය ගැනීම් අරමුදල් වලින් සියයට 13 කට පමණ දයක විය.

අනෙකුත් මූල්‍ය ආයතන

ප්‍රාථමික වෙළෙඳුන් : බැංකු නොවන ප්‍රාථමික වෙළෙඳ ආයතනයක පැමිණීමත් සමඟම, වසර 2004 දී ප්‍රාථමික වෙළෙඳුන්ගේ සංඛ්‍යාව 12 දක්වා වැඩි විය. වසර 2002 දී බැංකුවලට ප්‍රාථමික වෙළෙඳුන් වශයෙන් ක්‍රියාත්මක වීමට අවසර දීම නිසා, දැනට බලපත්‍රලාභී වාණිජ බැංකු ද ප්‍රාථමික වෙළෙඳ ක්‍රමය තුළ සිටිති. වසර 2003 දී සියයට 38 ක වර්ධනයට සාපේක්ෂව, වසර 2004 දී ප්‍රාථමික වෙළෙඳුන්ගේ මුළු ආයෝජනවල වටිනාකම සියයට 12 කින් වර්ධනය විය. මෙම වර්ධනය ප්‍රධාන වශයෙන් පිළිබිඹු වූයේ ආයෝජන කටයුතුවල වර්ධනය තුළිනි. වර්ෂය තුළ දී ගනුදෙනු ප්‍රමාණය පහත වැටිණි.

වසර 2004 අගදී, ප්‍රාථමික වෙළෙඳුන්ගේ මුළු ප්‍රාග්ධන අරමුදල් ප්‍රමාණය රුපියල් දශලක්ෂ 4,922 ක් විය. සියයට 20 ක් වන ලෙස අවසර දී ඇති උපරිම ප්‍රාග්ධන තෝරන අනුපාතයට සාපේක්ෂව, 2004 වසර අවසානයේදී සියලුම ප්‍රාථමික වෙළෙඳුන්ගේ ප්‍රාග්ධන තෝරන අනුපාතය සියයට 11.6 ක් වූ අතර, එයින් වෙළෙඳපොළ සංවර්ධනයට ඔවුන්ගේ සතුටුදයක දයකත්වය පෙන්වුම් කෙරේ. අඛණ්ඩව පහත වැටීමෙන් තිබූ පොලී අනුපාතිකවල ආධාරයෙන් වූ ප්‍රාග්ධන ලැබීම් හේතුවෙන් 2003 දී සියයට 63.5 ක ඉහළ මට්ටමක තිබූ හිමිකරු ප්‍රාග්ධනය මත වූ ප්‍රතිලාභ අනුපාතය 2003 නොවැම්බර් මස පමණ සිට පොලී අනුපාතික පහත වැටීමේ උපනතිය නැවතීමේ ප්‍රතිඵලයක් වශයෙන් 2004 දී සියයට 14.5 ක් දක්වා පහත වැටිණි. ආයෝජකයන්ගේ දුනුම වර්ධනය කිරීමෙන් රජයේ සුරැකුම් ජනප්‍රිය කිරීමෙන් අරමුණින්, ප්‍රාථමික වෙළෙඳුන් විසින් රටේ විවිධ ප්‍රදේශවල දැනුවත් කිරීමේ වැඩ සටහන් පවත්වන ලදී.

විශේෂිත කල්බදු සමාගම්: 2004 අගවනවිට කල්බදු සමාගම් 65 ක් මහ බැංකුව වෙත ලියාපදිංචි වී තිබුණි. මින් 18 ක් කල්බදු ව්‍යාපාරය සඳහාම පමණක් මහ බැංකුව වෙත ලියාපදිංචි වී තිබුණු විශේෂිත කල්බදු සමාගම් විය. ලියාපදිංචි වී ඇති සියළුම කල්බදු සමාගම් විසින් ප්‍රදානය කළ කල්බදුවල වටිනාකම 2003 දී රුපියල් බිලියන 66 සිට රුපියල් බිලියන 80 දක්වා වර්ධනය විය. 2003 දී රුපියල් බිලියන 25 ක් වූ විශේෂිත කල්බදු සමාගම්වල මුළු වත්කම් ප්‍රමාණය 2004 දී රුපියල් බිලියන 34 ක් දක්වා වැඩි වූ අතර, 2003 දී රුපියල්

8.7 සංඛ්‍යා සටහන
විශේෂිත කල්බදු සමාගම්හි කල්බදු පහසුකම් වල ආංශික වර්ධිතරණය

අංශය	රුපියල් දශ ලක්ෂ	
	2003 වසර තුළ	2004 වසර තුළ (අ)
කෘෂිකර්මය	499	609
කර්මාන්ත	1,270	1,484
වෙළෙඳ	4,882	4,949
ප්‍රවාහනය	2,810	3,853
ඉදිකිරීම්	501	1,109
සේවා	3,010	4,425
අනෙකුත්	1,546	1,810
එකතුව	14,518	18,239

(අ) තාවකාලික මූලාශ්‍ර ලංකා මහ බැංකුව

බිලියන 14.5 ක් වූ මෙම සමාගම්වල මුළු කල්බදු ප්‍රමාණය, 2004 අවසානයේදී වෙළෙඳපොළ පොලී පහත මට්ටමක පැවතීම නිසා රුපියල් බිලියන 18.2 දක්වා ප්‍රසාරණය විය. මූල්‍ය කල්බදුකරණය ජනප්‍රිය කල්බදු ක්‍රමය වුවත්, ආයතන සුළු ප්‍රමාණයක් ක්‍රියාකාරී කල්බදුකරණයේ යෙදී සිටියේය.

කල්බදු පහසුකම්වලින් සියයට 70 ක් පමණ වෙළෙඳ, සේවා හා ප්‍රවාහන අංශවලට යොදවා තිබේ. මෙහි හා වෙළෙඳ රථවාහන කල්බදු පහසුකම් තුළින් මූල්‍යනය කරනු ලැබූ ප්‍රධාන වත්කම් කාණ්ඩය වුවද, 2003 දී මුළු කල්බදුවලින් සියයට 77 ක් වූ එහි ප්‍රතිශතය 2004 දී සියයට 70 දක්වා පහත වැටුණි. මේ අතර, 2003 දී මුළු කල්බදු පහසුකම්වලින් සියයට 2 ක් වූ කාර්යාල උපකරණ සඳහා යෙදවූ කොටස මෙම වසරේදී සියයට 7 දක්වා ඉහළ ගොස් ඇත.

කල්බදු සුරැකුම්කරණය කල්බදු සඳහා අවශ්‍ය දිගුකාලීන අරමුදල් සපයාගත හැකි එක් ක්‍රමයකි. නමුත්, නීතිමය අවහිරතාවයන් හා බදු සම්බන්ධ ගැටළු යනාදී හේතු කිහිපයක් නිසා කල්බදු සුරැකුම්කරණ වෙළෙඳපොළ හොඳින් දියුණු වී නැත. මූල්‍ය කල්බදු පනතට යෝජිත සංශෝධන තුළින් මෙම දුෂ්කරතාවයන් සමහරක් සඳහා විසඳුම් ලැබෙනු ඇත.

වණික් බැංකු: සාමාන්‍යයෙන් ගාස්තු මත පදනම් වූ ආයෝජන බැංකු කටයුතුවල නිරත වණික් බැංකුවල ක්‍රියාකාරීත්වයට අහිතකර බලපෑමක් ඇති වීමට ආයතන කිහිපයක සිදු වී ඇති ලාභ හා වත්කම්වල පහත වැටීම හේතු විය. 2003 දී රුපියල් බිලියන 22 ක් වූ මුළු වත්කම් ප්‍රමාණය 2004 අවසානයේදී රුපියල් බිලියන 21 දක්වා පහත වැටුණු අතර, මුළු ආදායම රුපියල් බිලියන 2.8 සිට 2004 දී රුපියල් බිලියන 2.4 දක්වා පහත වැටිණි. මුළු ආදායමින් සියයට 60 ක් පමණ ලැබී ඇත්තේ කල් බදු, ණය දීම සහ රජයේ සුරැකුම්වල ආයෝජන තුළිනි. 2004 අග දී, වණික් බැංකු 10 ක් ක්‍රියාත්මක වෙමින් පැවැතිණි.

ඒකක භාර: මුදල් වෙළෙඳපොළ අරමුදලක් පැමිණීමත්, සංචාන ඒකක භාර අරමුදල් පිහිටුවීම සඳහා අවසරදීමෙන් සිදු වූ නියාමන ක්‍රමයේ වෙනසත් හේතුවෙන්, ඒකක භාර කර්මාන්තය තුළ සේවාවල පුළුල්වීමක් දක්නට ලැබිණි.² සීමාසහිත ජාතික වත්කම් කළමනාකරණ සමාගම (නාමල්) විසින් මුදල් වෙළෙඳපොළ අරමුදලක් හඳුන්වා දීමත් සමඟම,

ආයතන 5 ක් විසින් කළමනාකරණය කරනු ලබන මුළු අරමුදල් සංඛ්‍යාව 13 දක්වා වර්ධනය වූ අතර, වර්ධන, සමබර, දර්ශක, ආදායම් හා මුදල් වෙළෙඳපොළ යනාදී ලෙසින් ඇති අරමුදල් වර්ග සංඛ්‍යාව 5 ක් දක්වා වැඩි විය.

ආයෝජනවල වටිනාකම ඉහළ නැගීමෙන් නිකුත් කර ඇති ඒකක සංඛ්‍යාව වැඩිවීමෙන් ආධාරයෙන් ඒකක භාරවල ශුද්ධ වත්කම්වල වටිනාකම සියයට 16.7 කින් වර්ධනය විය. එහි ප්‍රතිඵලයක් වශයෙන්, පසුගිය වසරේ රුපියල් 11.23 ක් වූ ඒකකයක් සතු ශුද්ධ වත්කම්වල වටිනාකම රුපියල් 12.24 දක්වා සියයට 9 කින් ඉහළ ගියේය. මෙයට ප්‍රධාන වශයෙන් හේතු වූයේ කොටස් වෙළෙඳපොළේ පැවැති වර්ධනය තුළින්, මුළු ආයෝජනවලින් සියයට 70 ක් පමණ වන කොටස් ආයෝජනවල වටිනාකම ඉහළ යෑමයි. මූලික වශයෙන්ම භාණ්ඩාගාර බිල්පත්වල සිය ආයෝජනයන් කරනු ලබන මුදල් වෙළෙඳපොළ අරමුදලේ පැමිණීම නිසා, අනෙකුත් ප්‍රධාන ආයෝජන වත්කම වන භාණ්ඩාගාර බිල්පත්හි ආයෝජන මුළු ආයෝජනවල ප්‍රතිශතයක් ලෙස ඉහළ ගියේය. ඒකක හිමිකාරත්වයේ තරමක සංකේතද්‍රනයක් පෙන්වුම් කරමින්, අදාළ වර්ෂය තුළදී, ඒකක හිමියන්ගේ සංඛ්‍යාව අඩු වූ අතර, නිකුත් කර ඇති ඒකක සංඛ්‍යාව ඉහළ ගියේය.

ව්‍යවසායක ප්‍රාග්ධන සමාගම් : ප්‍රධාන වශයෙන් ඉහළ අවධානමක් සහිත ව්‍යාපෘති සඳහා ප්‍රාග්ධනය යෙදීමේ කාර්යයේ නිරත වී සිටින ව්‍යවසායක ප්‍රාග්ධන සමාගම්වල මුළු වත්කම් ප්‍රමාණය, රුපියල් බිලියන 1.6 සිට රුපියල් බිලියන 1.5 දක්වා පහත වැටිණි. මෙයට හේතු වූයේ කොටස් වෙළෙඳපොළ තුළ තිබූ වර්ධනයත් සමඟම බොහෝ සමාගම් ව්‍යාපෘතිවල නව ආයෝජන විකුණා දැමීමයි. මූල්‍ය අංශයේ මුළු වත්කම්වලින් ව්‍යවසායක ප්‍රාග්ධන සමාගම්වල කොටස ඉතා කුඩා විය. 2004 අවසානය වනවිට, කෘෂිකර්ම, සේවා හා කර්මාන්ත අංශ ආවරණය කරමින් ව්‍යාපෘති 694 ක රුපියල් දශලක්ෂ 680 ක් ව්‍යවසායක ප්‍රාග්ධන සමාගම් විසින් ආයෝජනය කර තිබුණි. විකල්ප අරමුදල් ප්‍රභවයක් ලෙස හා ආයෝජන දියුණු කිරීමේ ක්‍රමයක් ලෙස ව්‍යවසායක ප්‍රාග්ධන සේවාව වැදගත්වන නිසා, මෙම කර්මාන්තය පුනර්ජීවනය කිරීමේ අදහසින් 2004 හා 2005 අයවැය මගින් සහන රාශියක් ලබාදෙන ලදී. අවුරුදු 5ක බදු විරාමයක් ලබාදීම හා ව්‍යවසායක ප්‍රාග්ධන කර්මාන්ත දියුණු කිරීම සඳහා අරමුදලක් පිහිටුවීම මේවායින් කිහිපයකි.

ගිවිසුම්ගත ඉතිරිකිරීමේ ආයතන

විශ්‍රාම අරමුදල් : බලපත්‍රලාභී වාණිජ බැංකු, බලපත්‍රලාභී විශේෂිත බැංකු හා මූල්‍ය සමාගම් ඒකාබද්ධව වසර තුළදී රැස් කරන ලද රුපියල් බිලියන 30 ක ඉතිරිකිරීම් ප්‍රමාණයට

² විවෘත අරමුදලක් හා සංකේතද්‍රනය කරන විට, සංචාන අරමුදලක් යනු නිශ්චිත කාලයක් හා ස්ථාවර ඒකක සංඛ්‍යාවක් සහිත, එම ඒකක නිශ්චිත කාලය අවසන් වන තෙක් ගනුදෙනු කළ නොහැකි අරමුදල් විශේෂයකි. සංචාන අරමුදලක් යනු දිගු කාලීන ආයෝජනයක් වන හෙයින්, ආයෝජනයකට නම ඒකක විකිණීමට ඇති එකම මාර්ගය වන්නේ, එම අරමුදල කොටස් වෙළෙඳපොළේ ලැයිස්තුගත වී ඇති නම් නව ඒකක කොටස් වෙළෙඳපොළේ විකිණීමයි.

සාපේක්ෂව, සේවක අර්ථසාධක අරමුදල, සේවක භාරකාර අරමුදල, රාජ්‍ය සේවා අර්ථසාධක අරමුදල, දයක විශ්‍රාම අරමුදල, සහ අනුමත පෞද්ගලික අර්ථසාධක අරමුදල්වලින් සමන්විත විශ්‍රාම වැටුප් අරමුදල් විසින් රැස් කරනු ලැබූ මුළු ඉතිරිකිරීම් ප්‍රමාණය රුපියල් බිලියන 34 ක් විය.

සේවක වැටුප්වල සාමාන්‍ය ඉහළ නැගීමත්, සාමාජික සංඛ්‍යාවට අලුතින් ඇතුළු වූ සංඛ්‍යාවත් ශුද්ධ ආයෝජන ආදායමක් යනාදි සාධකවල සමුච්චිත ප්‍රතිඵලයක් ලෙස, 2004 දී අරමුදල්වල මුළු වත්කම් ප්‍රමාණය සියයට 11.7 කින් ඉහළ ගොස් ඇත.

රටේ විශාලතම විශ්‍රාම ප්‍රතිලාභ අරමුදලවන සේවක අර්ථසාධක අරමුදලේ මුළු වත්කම්, සාමාජික සංඛ්‍යාව, ආයෝජන හා ලැබුණු දයක මුදල් ප්‍රමාණය යනාදිය අතින් ප්‍රසාරණයක් දක්වයි. 2004 අවසානය වනවිට සේවක අර්ථ සාධක අරමුදලේ මුළු ආයෝජනවල වටිනාකම රුපියල් බිලියන 359 ක් වූ අතර, ඉන් විශාල කොටසක් (සියයට 70) සමන්විත වූයේ භාණ්ඩාගාර බැඳුම්කරවල ආයෝජනවලිනි. සාමාජික මුදල් ශේෂ ආපසු ගෙවීම සඳහා කිසිදු ද්‍රවශීලතා අවධානමක් නොමැති බව පෙන්වමින්, අරමුදලට ලැබෙන ශුද්ධ දයක මුදල් ප්‍රමාණය අඛණ්ඩව ධන අගයක් පෙන්නුම් කරන ලදී. 2003 දී දෙනු ලැබූ සියයට 12 ක ප්‍රතිලාභ අනුපාතිකයට සාපේක්ෂව, 2004 දී සියයට 9.5 ක ප්‍රතිලාභ අනුපාතිකයක් සාමාජික ශේෂ සඳහා ප්‍රකාශ කරනු ලැබූ අතර, එය සියයට 7.00 - 8.00 දක්වා වන වාණිජ බැංකු ස්ථාවර තැන්පතු පොලී අනුපාතිකය හා මෙම කාලය තුළ තිබූ එක් අවුරුදු භාණ්ඩාගාර බිල්පත් පොලී අනුපාතිකවලට වඩා වැඩිය.

ආයෝජන, වත්කම් වර්ධනය හා ලැබූ දයක මුදල් ප්‍රමාණය යනාදියට අනුව සේවක භාරකාර අරමුදල ද සමාන ප්‍රවනතාවයක් පෙන්නුම් කරන ලදී. සේවකයකුට තම රැකියාවෙන් ඉවත් වීමේදී සෑම වසර 5 කට වරක්ම තම සාමාජික මුදල් ආපසු ගැනීමට තමාගිලිභාවයක් පැවතිය ද, වර්ෂය තුළ ලැබුණු සේවක සාමාජික මුදල් ප්‍රමාණය, සාමාජික මුදල් ආපසු ගෙවීම්වලට වඩා වැඩිවීමේ හේතුවෙන් අරමුදලට වර්ෂය තුළදී ශුද්ධ වශයෙන් මුදල් ගලා ඒමක් තිබිණි. රජයේ සුරැකුම් (සියයට 91.4), සමාගම් කොටස් (සියයට 3.7) සහ පෞද්ගලික අංශයේ ණය සුරැකුම් (සියයට 4.9) වලින් සමන්විත ආයෝජන කළඹෙහි සංයුතිය ණයකර ආයෝජන පරිණතවීම නිසා, රජයේ සුරැකුම් වෙත වැඩි නැඹුරුවක් දක්වමින් වෙනස් විය. සාමාජික ශේෂ මත ප්‍රතිලාභ අනුපාතිකය ලෙස 2003 දී ගෙවනු ලැබූ සියයට 11 කට සාපේක්ෂව 2004 දී සියයට 10 ක් ප්‍රකාශ කරන ලදී.

රාජ්‍ය සේවා අර්ථසාධක අරමුදල, දයක අර්ථ සාධක අරමුදල සහ පෞද්ගලික අංශයේ අර්ථසාධක අරමුදල්වල 2004 මුළු වත්කම් ප්‍රමාණය රුපියල් බිලියන 105 ක් විය.

රක්ෂණ සමාගම් : දඩි තරඟකාරීත්වය, වර්ධනය වූ අලෙවිකරණ කටයුතු, ඉහළ යමින් පවතින ජාතික ආදායම

යනාදියේ ප්‍රතිඵලයක් වශයෙන් සාමාන්‍ය හා ජීවිත රක්ෂණ ව්‍යාපාරික කටයුතු සැලකිය යුතු ලෙස ප්‍රසාරණය විය. 2004 අවසානය වනවිට රක්ෂණ සමාගම් සංඛ්‍යාව 13 ක් ලෙස නොවෙනස්ව පැවැතිණි. වර්ෂය තුළදී ශ්‍රී ලංකා රක්ෂණ සංස්ථාව තම රක්ෂණ ඔප්පු හිමියන්ගේ වගකීම් හා ප්‍රතිලාභ සපුරාලීමට ඇති හැකියාව සඳහා AA- (Sri) ණය වර්ගීකරණය ලබාගත් අතර, එවැන්නක් ලබා ගන්නා ලද ප්‍රථම රක්ෂණ සමාගම බවට පත් විය. එසේම, තම දිගුකාලීන ණය සඳහා A+ (Sri) ණය වර්ගීකරණයක් ද එම සංස්ථාවට ප්‍රදානය කරන ලදී. නියාමන නීතිරීති ලිහිල්වීම, සේවා නව්‍යතාවයන් හා රටේ වැඩිවන ඒක පුද්ගල ආදායම් මට්ටම යනාදිය හේතුවෙන් 2003 දී රුපියල් බිලියන 19.3 ක් වූ රැස් කරන ලද මුළු රක්ෂණ වාරික ප්‍රමාණය 2004 දී රුපියල් බිලියන 24.4 ක් දක්වා වැඩි විය. මුළු වත්කම් ප්‍රමාණය ද සියයට 20 කින් වැඩි වී රුපියල් බිලියන 72 ක් විය. දළ දේශීය නිෂ්පාදිතයේ ප්‍රතිශතයක් ලෙස මුළු දළ රක්ෂණ වාරික ප්‍රමාණය වශයෙන් මනිනු ලබන රක්ෂණ ව්‍යාප්තිය 2003 දී සියයට 1.4 ක් වූ අතර, 2004 අවසානයේදී සියයට 1.5 ක් දක්වා වර්ධනය විය. රක්ෂණ ඔප්පු හිමියන්ගේ සංඛ්‍යාවේ වැඩිවීමත්, වටිනාකම එකතු කල නව සේවාවන්වල වර්ධනයත් හේතුවෙන් රක්ෂණ ඝනත්වය හෙවත් ඒක පුද්ගල රක්ෂණ වාරික ප්‍රමාණය අදාළ කාලය තුළදී රුපියල් 1,240 සිට 1,511 දක්වා වැඩි විය. මෙවැනි වර්ධනයක් පැවතුන ද නැගී එන රටවල සියයට 3.6 ක් වූ රක්ෂණ ව්‍යාප්තිය මගින් පිළිබිඹු කරන ආකාරයට, ශ්‍රී ලංකාවේ රක්ෂණ ව්‍යාප්තිය තවදුරටත් පහළ මට්ටමක පවතී.

සුනාමි හා සම්බන්ධ හිමිකම්පෑම් සඳහා රක්ෂණ සමාගම් විසින් රුපියල් බිලියන 14.3 ක් වන්දි වශයෙන් ගෙවන ලදී. මෙයින් රුපියල් බිලියන 11 ක් ප්‍රතිරක්ෂණ සමාගම් වලින් ලබා ගැනීමට ඉල්ලුම් කර ඇත. සියලුම වර්ගයේ රක්ෂණවලට අදාළව ලැබී ඇති මුළු හිමිකම්පෑම් සංඛ්‍යාව 6,600 ක් විය. සුනාමි අනතුරින් පැන නැගිය හැකි අයහපත් ප්‍රතිඵලයක් විය හැක්කේ ස්වාභාවික ආපද අවධානම් ඉහළයාම තුළින් අනාගතයේදී ප්‍රතිරක්ෂණ සඳහා අයකරනු ලබන වාරිකවල ඉහළ යාමක් ඇතිවිය හැකි බවයි.

ප්‍රතිපත්තිමය අංශයෙන් ගත් කළ, නියාමන ක්ෂේත්‍රයේ වෙනස්වීම් දෙකක් සිදු විය. ඉන් එකක් වූයේ සාමාන්‍ය රක්ෂණය සඳහා අවම නුඹන්වත් ආත්තිකයන් පැනවීම වූ අතර, අනෙක ගිනි රක්ෂණ වාරික සඳහා තිබූ සීමාව ඉවත් කිරීමයි. නුඹන්වත් ආත්තික පවත්වා ගැනීම විවික්ෂණශීලී සුපරීක්ෂණ ක්‍රියා පිළිවෙතක් වන අතර, එමගින් රක්ෂණ ආයතන විසින් අවම ප්‍රාග්ධන මට්ටමක් තබා ගැනීම තහවුරු කරයි. මේ අතර, බදු සීමා ඉවත් කිරීම මගින් රක්ෂණ වාරික වෙළෙඳපොළ තුළින් තීරණය වීමට ඉඩදීම මගින් නව්‍යතාවයන් සඳහාත් රක්ෂණ ක්ෂේත්‍රයේ නම්‍යතාවක් හා සේවාවල ගුණාත්මකභාවය වර්ධනය සඳහාත් අනුබල දෙනු ඇත. රක්ෂණ වාරික මත තිබූ සීමාවන් ඉවත් කිරීම නිසා තරඟකාරීත්වය වැඩිවීම හරහා වෙළෙඳපොළේ විවිධ අංශවල

අවශ්‍යතාවයන්ට ගැලපෙන නව රක්ෂණ සේවාවන් හඳුන්වාදීමක් සිදු වී ඇත.

8.3 මූල්‍ය වෙළෙඳපොළ ප්‍රවණතා

අන්තර් බැංකු ඒකඝන මුදල් වෙළෙඳපොළ

වාණිජ බැංකුවල හදිසි ද්‍රවශීල අවශ්‍යතා සහ සංචිත සඳහා හිඟ මුදල් අවශ්‍යතා සපුරා ගැනීමට උපකාරීවන අන්තර් බැංකු ඒකඝන මුදල් වෙළෙඳපොළ තවදුරටත් ද්‍රවශීලව පැවතීමේ. 2003 දෙසැම්බර් මාසයේදී රුපියල් බිලියන 7-8 අතර පැවති වෙළෙඳපොළ අතිරික්ත ද්‍රවශීලතාව, 2004 අගෝස්තු මාසය වනවිට රුපියල් බිලියන 3-5 දක්වා අඩු වූයේ ප්‍රධාන වශයෙන් දේශීය විදේශ විනිමය වෙළෙඳපොළේ ඉහළ විචලනාව පාලනය කිරීම සඳහා මහ බැංකුව විසින් විදේශ විනිමය විකිණීම නිසාය. කෙසේ වුවද, මහ බැංකුව විසින් භාණ්ඩාගාර බිල්පත් මිලට ගැනීමත්, රජය විසින් ශ්‍රී ලංකා සංවර්ධන බැඳුම්කර සහ විදේශ ණය ගැනීමටලත් ලැබුණු විදේශ විනිමය මහ බැංකුවට විකිණීමත් සමඟ වසරේ දෙවැනි භාගයේදී වෙළෙඳපොළ ද්‍රවශීලතාව නැවත වර්ධනය විය.

2004 වසරේ දෙවැනි භාගයේදී අන්තර් බැංකු ඒකඝන මුදල් වෙළෙඳපොළ කටයුතුවල සැලකිය යුතු වර්ධනයක් සිදු වූ අතර, එයට ප්‍රධාන වශයෙන් හේතු වූයේ දේශීය ණයදීම ප්‍රසාරණය වීමත් සමඟ සමහර බැංකුවල ද්‍රවශීල අවශ්‍යතා ඉහළ යාමයි. ඒකඝන මුදල් වෙළෙඳපොළෙහි මුළු ණයදීම් (හෝ ණය ගැනීම්) වසරේ පළමු කාර්තුවේදී පැවති රුපියල් බිලියන 183.4 සිට අවසාන කාර්තුව වනවිට රුපියල් බිලියන

456.5 දක්වා වැඩි වූ අතර, 2004 පළමු කාර්තුවේදී රුපියල් බිලියන 2.1 ක් වූ සාමාන්‍ය දෛනික ඒකඝන මුදල් වෙළෙඳපොළ ගණුදෙනු ප්‍රමාණය 2004 අවසාන කාර්තුවේදී රුපියල් බිලියන 7.0 ක් දක්වා ඉහළ ගොස් තිබිණි. 2003 වසරේ රුපියල් බිලියන 3.9 ක් ලෙස පැවතුණු සාමාන්‍ය දෛනික ඒකඝන මුදල් වෙළෙඳපොළ ගණුදෙනු ප්‍රමාණය 2004 වසර තුළදී රුපියල් බිලියන 5.6 දක්වා වැඩි විය.

සමහර බැංකුවල ද්‍රවශීලතාව සඳහා ඉල්ලුම වැඩිවීම, මුදල් වෙළෙඳපොළේ ව්‍යුහාත්මක දෘඩතාවන් පැවතීම සහ උද්ධමන අපේක්ෂා ඉහළයාම හේතුවෙනි. මුදල් සමස්තයන්ගේ ප්‍රසාරණය පාලනය කිරීම සඳහා මහ බැංකුව විසින් වෙළෙඳ පොළේ අතිරික්ත ද්‍රවශීලතාව වඩාත් නිපුණ ලෙස අවශෝෂණය කර ගැනීම සහ මහ බැංකුවේ පොලී අනුපාතික ඉහළ දැමීම සමඟ එකඝන මුදල් වෙළෙඳපොළ පොලී අනුපාතික ද වසර තුළදී වැඩි වූ අතර, සමහර අවස්ථාවලදී පොලී අනුපාතික කොර්ඩෝවේ ඉහළ මායිම ඉක්මවා ගොස් තිබිණි.

දේශීය විදේශ විනිමය වෙළෙඳපොළ

2004 වර්ෂයේදී විදේශ විනිමය වෙළෙඳපොළේ ගණුදෙනු ප්‍රමාණය වැඩි වූන අතර, විනිමය අනුපාතිකයේ ඉහළ විචලනයක් පැවතුණි. විදේශ වෙළෙඳම සම්බන්ධ ගනුදෙනු මෙන්ම සේවා සහ ජංගම සංක්‍රාම ගිණුම් යටතේ වූ ශුද්ධ ලැබීම් වසර තුළදී ඉහළ ගොස් තිබිණි. ඒ අනුව, 2003 වසරේදී එ.ජ.ඩොලර් දශලක්ෂ 15 ක් වූ සාමාන්‍ය දෛනික අන්තර් බැංකු ගණුදෙනු ප්‍රමාණය, 2004 වසරේදී එ.ජ.ඩොලර් දශලක්ෂ 17 ක් දක්වා තවදුරටත් වැඩි විය. කෙසේ වුවද, වෙළෙඳ හිඟය පුළුල්වීම සහ සමහර විදේශ ණය සහ පෞද්ගලීකරණ ලැබීම් ප්‍රමාදවීම නිසා විදේශ විනිමය අනුපාතිකය මත සැලකිය යුතු පීඩනයක් පැවතීමේ. එ.ජ. ඩොලරය හා සම්බන්ධ වාණිජ බැංකුවල විදුපත් ප්‍රේෂණ සඳහා සාමාන්‍ය ගැණුම් සහ විකුණුම් අනුපාතික, 2003 අවසානයේදී පිළිවෙළින් රු.96.26 සහ රු. 97.16 ක් වූ අතර, 2004 අවසානය වනවිට පිළිවෙළින් රු. 104.16 සහ රු. 105.14 දක්වා ඉහළ යාම නිසා රුපියල සියයට 7.6 කින් පමණ අවප්‍රමාණය විය.

රජයේ සුරැකුම්පත් වෙළෙඳපොළ

රජයේ සුරැකුම්පත් වෙළෙඳපොළෙහි ඇති වූ වැදගත් සිදුවීමක් වූයේ රාජ්‍ය සුරැකුම්පත් සඳහා නිර්ලේඛන සුරැකුම්පත් පියවීමේ ක්‍රමය 2004 පෙබරවාරි මාසයේදී ආරම්භවීමයි. මෙමගින් රාජ්‍ය සුරැකුම්පත් නිකුත් කිරීම සහ ගණුදෙනු ලේඛනගත කිරීම පත්‍ර රහිතව සිදුවන හෙයින්, කාර්යක්ෂමතාව වැඩිවීම ද අවධානම අඩුවීම ද සිදු වෙයි.

කෙටිකාලීන රාජ්‍ය සුරැකුම් සඳහා ආයෝජකයින්ගේ කැමැත්ත වැඩිවීමත්, රජයේ දේශීය ණය ගැනීම් වැඩිවීමත් සමඟ ප්‍රාථමික භාණ්ඩාගාර බිල්පත් වෙළෙඳපොළෙන් රැස්කළ මුදල් ප්‍රමාණය වැඩි වේගයකින් වර්ධනය විය. භාණ්ඩාගාර බිල්පත් නිකුත් කිරීම (ශුද්ධ) 2003 වසරේදී රුපියල් බිලියන 8 සිට 2004 වසරේදී රුපියල් බිලියන 24 දක්වා වර්ධනය විය. භාණ්ඩාගාර බිල්පත් අතුරින් ද දින 91 භාණ්ඩාගාර

8.8 අංඛන සටහන
මුදල් වෙළෙඳපොළ ක්‍රියාකාරීත්වය 2002 - 2004

		රුපියල් දශ ලක්ෂ				
		ඒකඝන මුදල් වෙළෙඳපොළ	ප්‍රාථමික භාණ්ඩාගාර බිල්පත් වෙළෙඳපොළ			
කාලවර්ෂය	මුළු ණයට දීම/ ණයට ගැනීම්		නිකුත් කළ ප්‍රමාණය	මහ බැංකුව	වාණිජ බැංකු	අනෙකුත්
2002						
කාර්තුව 1	417,684	70,831	6,998	36,614	27,219	
කාර්තුව 2	319,288	102,299	21,900	50,648	29,751	
කාර්තුව 3	275,764	90,845	29,050	37,702	24,094	
කාර්තුව 4	263,457	78,698	35,900	30,988	11,810	
2003						
කාර්තුව 1	253,086	75,298	8,948	46,182	20,168	
කාර්තුව 2	250,010	84,870	7,876	54,351	22,643	
කාර්තුව 3	233,449	90,144	0	57,427	32,717	
කාර්තුව 4	199,220	92,535	32,556	43,864	16,115	
2004						
කාර්තුව 1	183,377	103,970	29,917	48,904	25,149	
කාර්තුව 2	372,607	104,683	20,000	62,929	21,754	
කාර්තුව 3	350,969	136,022	35,550	72,623	27,849	
කාර්තුව 4	456,537	125,298	47,790	58,468	19,040	

මූලාශ්‍රය : ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව

බිල්පත් සඳහා වෙළෙඳපොළේ වැඩි කැමැත්තක් පැවතීමේ. 2003 වසර අවසානයේ රුපියල් බිලියන 219 ක් වූ භාණ්ඩාගාර බිල්පත්හි නොපියවූ ශේෂය 2004 අවසානය වනවිට රුපියල් බිලියන 244 දක්වා වැඩි වී තිබිණි.

2004 වසරේදී, වර්ෂ 2 සහ වර්ෂ 3 පරිච්ඡේද කාලයන්ගෙන් යුතු භාණ්ඩාගාර බැඳුම්කර ක්‍රමික පදනමක් මත නිකුත් කෙරිණි. වෙළෙඳපොළ සංවර්ධනයට බාධා කරමින් භාණ්ඩාගාර බැඳුම්කර කාණ්ඩයන් රාශියක් පැවතීම නිසා, එම කාණ්ඩයන් අඩු කිරීමේ අරමුණින් අවශේෂ පරිච්ඡේද කාල පදනම මත භාණ්ඩාගාර බැඳුම්කර නිකුත් කිරීමේ වෙන්දේසි පවත්වන ලදී. රාජ්‍ය සුරැකුම්පත් නිකුත් කිරීම වෙළෙඳපොළෙහි බවට පත් කිරීමේ ක්‍රියාවලිය තවදුරටත් පවත්වා ගනිමින් 2004 වර්ෂයේදී රුපියල් ණය නිකුත් රුපියල් දශලක්ෂ 564 කට සීමා වූ අතර, ඉහළ පොලී අනුපාතිකයන් සහිත කැඳවිය හැකි රුපියල් ණය යළි කැඳවීමට ද පියවර ගනු ලැබිණි.

2004 වසරේදී රජය විසින් වර්ෂ දෙකක පරිච්ඡේද කාලයක් සහිත ශ්‍රී ලංකා සංවර්ධන බැඳුම්කර නිකුත්වූ මගින් එජ.ඩොලර් දශලක්ෂ 250 ක් ලබා ගන්නා ලදී. මෙම බැඳුම්කර වෙන්දේසිවල ඉහළ අධිදායකත්වයක් පැවති අතර, එහි සාමාන්‍ය ඵලද අනුපාතිකය ලත්වත් අන්තර් බැංකු අර්පණ අනුපාතිකයට පදනම් අංක 179 ක් එකතු කල අනුපාතිකයකට සමාන විය.

ඉහළ පොලී අනුපාතික අපේක්ෂා හේතුවෙන් රාජ්‍ය සුරැකුම් සඳහා ද්විතීයික වෙළෙඳපොළ ක්‍රියාකාරීත්වය, විශේෂයෙන් වසරේ පළමු මාස හත තුළදී පහළ වැටිණි. 2003 වසරට සාපේක්ෂව මෙම වසරේදී ප්‍රාථමික වෙළෙඳුන්ගේ ද්විතීයික වෙළෙඳපොළ ගනුදෙනු සියයට 10.5 කින් පහත බැස තිබිණි. ප්‍රාථමික වෙළෙඳුන් අවදනම් දරීමෙන් ඉවත්ව සිටීමට නැඹුරු වූ අතර, එමනිසා වෙළෙඳපොළේ කෙටිකාලීන ගනුදෙනු ඉහළ ගිය අතර, 2004 වසර අග වනවිට රාජ්‍ය සුරැකුම්පත් සඳහා වූ ද්විතීයික වෙළෙඳපොළ ඵලද වක්‍රය 2003 වසරට සාපේක්ෂව ඉහළට විතැන්වීමක් සිදු විය.

සාංගමික ණය සුරැකුම්පත් වෙළෙඳපොළ

වාණිජ පත්‍ර : බලපත්‍රලාභී වාණිජ බැංකුවල සහ බලපත්‍රලාභී විශේෂිත බැංකුවල අනුග්‍රහය ඇතිව නිකුත් කරන ලද මුළු වාණිජ පත්‍ර අගය 2003 දී වූ රුපියල් බිලියන 11.1 හා සැසඳීමේ දී 2004 දී රුපියල් බිලියන 14.5 ක් විය.³ කෙසේ වුවද, 2002 නොවැම්බර් මස රැඳුණු බද්දක් පැනවීම නිසා සහ පොලී අනුපාතික අඩුවීම නිසා නිකුත් කරන ලද වාණිජ පත්‍රවල ප්‍රමාණයෙහි අඩුවීමක් පැවතුණි. පොලී සහිත හෝ වට්ටම් කරන ලද බැඳුම්කර, උකස් හා පොරොන්දු නෝට්ටු යනාදිය ඇතුළත් ණය උපකරණ මත රැඳුණු බද්ද 2005

අප්‍රේල් මස සිට ක්‍රියාත්මක නොවන අතර, අවසාන බද්ද පමණක් ක්‍රියාත්මක කෙරේ. මෙය වාණිජ පත්‍ර වෙළෙඳපොළ ප්‍රසාරණය හා වැඩිදියුණුවීම කෙරෙහි දයක වනු ඇත.

සාංගමික බැඳුම්කර : 2004 දී මහජනයා වෙත නිකුත්කර පසුව කොළඹ කොටස් හුවමාරුවෙහි ලැයිස්තුගතකළ ණයකර නිකුත් කළ දෙකක් විය. ශ්‍රී ලංකා මර්චන්ට් බැංකුව විසින් වර්ෂ 4 පරිච්ඡේද කාල සීමාවක් සහිත ණයකර නිකුත් කිරීම මගින් රුපියල් දශලක්ෂ 163.35 ක් මාර්තු මාසයේදී රැස්කරගත් අතර, ජුනි මාසයේදී වර්ෂ 5 පරිච්ඡේද කාලසීමාවක් සහිත ණයකර නිකුත් කිරීම මගින් සම්පත් බැංකුව විසින් රුපියල් බිලියන 1.5 ක් රැස් කර ගන්නා ලදී. සම්පත් බැංකුව විසින් ණයකර නිකුත් කරන ලද්දේ ප්‍රාග්ධන ප්‍රමාණවත්භාවය පිළිබඳ අවශ්‍යතාවයන් සපුරාලීම සඳහාය. 2004 හා සසඳන විට, 2003 දී ලැයිස්තුගතකළ ණයකර නිකුත් කිරීම තුළින් වඩා වැඩි මුදල් ප්‍රමාණයක්, එනම් රුපියල් බිලියන 4.5 ක් සමාගම් විසින් රැස් කර ගන්නා ලදී.

ශ්‍රී ලංකා ටෙලිකොම් සමාගම 2004 නොවැම්බර් මාසයේදී ජාත්‍යන්තර බැඳුම්කර නිකුත්වූ මගින් එක්සත් ජනපද ඩොලර් දශ ලක්ෂ 100 ක් රැස් කර ගන්නා ලදී. මෙම බැඳුම්කර 2004 නොවැම්බර් මස 30 වැනිදි නිකුත් කෙරුණු අතර, වර්ෂ 5 කින් එක්වර පරිච්ඡේද වනු ඇත. මෙම බැඳුම්කර නිකුත් කිරීමෙන් පසුව සිංගප්පූරුවේ කොටස් වෙළෙඳපොළෙහි ලැයිස්තුගත කරන ලදී. මෙම බැඳුම්කරවල කුපත් පොලී අනුපාතිකය වාර්ෂිකව සියයට 6.875 ක් වූ අතර, අර්ධ වාර්ෂිකව ගෙවීම් කරනු ලැබේ. ලාංකික සමාගමක් විසින් එය ස්ථාවර පොලියක් සහිතව එක්සත් ජනපද ඩොලර් අගයකින් යුත් බැඳුම්කර නිකුත් කළ ප්‍රථම වතාව මෙයයි. ශ්‍රී ලංකා ටෙලිකොම් සමාගම විසින් මෙම බැඳුම්කර නිකුත් කිරීමට පෙර ඒ සඳහා ශ්‍රේණිගත කිරීම් ෆිච් රේටිංස් (Fitch Ratings) සහ ස්ටැන්ඩර්ඩ් ඇන්ඩ් පූර්ස් (Standard and Poor's) යන සමාගම්වලින් ලබාගත් අතර, එම සමාගම් දෙකම ඒ සඳහා B + ශ්‍රේණිය දී ඇත. B + ශ්‍රේණිය මගින් සමාගමේ ස්ථායීභාවයක් පෙන්නුම් කරනු ලැබේ. මෙම බැඳුම්කර නිකුත් කිරීම තුළින් රැස් කරගත් මුදල්වලින් එක්සත් ජනපද ඩොලර් දශලක්ෂ 50 ක්, ශ්‍රී ලංකා ටෙලිකොම් සමාගම විසින් රජයෙන් ලබාගෙන තිබූ ණයක් පියවීමට යොදාගත් අතර, ඉතිරි අරමුදල් ශ්‍රී ලංකා ටෙලිකොම් සමාගමේ උප ආයතනයක් වන මොබිටෙල් සමාගමේ දුරකථන ජාලය ව්‍යාප්ත කිරීම සඳහා යොදාගැනීමට බලාපොරොත්තු වේ.

කොටස් වෙළෙඳපොළ

කොළඹ කොටස් හුවමාරුවෙහි වෙළෙඳපොළ කටයුතු 2004 දී සැලකිය යුතු වර්ධනයක් පෙන්වීය. මැයි මාසය පමණ දක්වා දේශපාලනමය අස්ථායීතාවය හේතුවෙන් කොට ගෙන වෙළෙඳපොළ කටයුතු විචලනය වූ අතර, වෙළෙඳපොළෙහි වර්ධනය විශේෂයෙන්ම වසරේ දෙවන භාගයේදී දක්නට ලැබුණි. ආර්ථික කටයුතුවල වර්ධනය පිළිබිඹු කරමින්, සමාගම්වල ලාභ අඛණ්ඩව වර්ධනය

³බැංකුවකට වාණිජ පත්‍රයක් ප්‍රතිග්‍රහණය කිරීම, පිටසත් කිරීම, සහතික කිරීම, ප්‍රාග්ධන ණය කිරීම, මිලදී ගැනීම, නිකුත් කිරීමේ හෝ ගෙවීමේ නියෝජිතයා ලෙස කටයුතු කිරීම කළ හැකිය.

8.9 සංඛ්‍යා සටහන
කොටස් වෙළෙඳපොළ දර්ශකයන්

කාණ්ඩය	2003	2004
සමස්ත කොටස් මිල දර්ශකය (අ)	1,062.1	1,506.9
වර්ෂයෙන් වර්ෂයට වෙනස (%)	30	42
මිල-ක මිල දර්ශකය (අ)	1,897.8	2,073.7
වර්ෂයෙන් වර්ෂයට වෙනස (%)	38	9
වෙළෙඳපොළ ප්‍රාග්ධනීකරණය රුපියල් බිලියන (අ)	263	382
ද්‍රැප්පි යේ ප්‍රතිශතයන් ලෙස (%)	15	17
වෙළෙඳපොළ මිල ඉපයීම් අනුපාතිකය (අ)	11.1	10.8
වෙළෙඳපොළ ප්‍රාග්ධනීකරණය හා පිරිවැටුම් අතර අනුපාතය (%)	28	15
වෙළඳ මිල කෙටි වල විචිතකම (රු.ද.ලක්ෂ)	73,837	59,052
වෙළඳ මිල කෙටි ගණන (දශ ලක්ෂ)	2,255	2,752
වෙළඳ මිල සමාගම් ගණන	236	241
රු.පිස්තුගත සමාගම් ගණන	244	242
කොටස් හඳුන්වාදීම් (අ)	3	3
ආරම්භක මහජන අර්පණයන්/ විකිණීම සඳහා අර්පණයන් (සංඛ්‍යාව) (අ)	4	2
හිමිකම් නිකුත් ගණන	18	25
හිමිකම් නිකුත්ගෙන් වනතු වූ මුළු ප්‍රමාණය (රු.පි.ලක්ෂ)	6,425	65,945

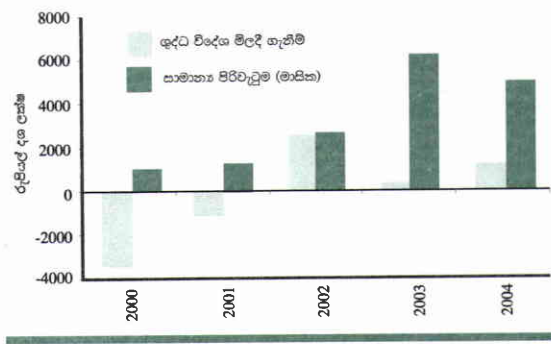
(අ) වර්ෂය අවසානයට මූලාශ්‍රය: කොළඹ කොටස් වෙළෙඳ පොළ (අ) සමාගම් රු.පිස්තුගත කිරීමෙහි ප්‍රතිඵලයන් ලෙස

වූ හෙයින්, ද්විතියික වෙළෙඳපොළ කටයුතු වර්ධනය විය. වසර තුළදී කෙරුණු ප්‍රාථමික කොටස් නිකුත් සඳහා දේශීය මෙන්ම විදේශීය අරමුදල් ගලාඒම ද වෙළෙඳපොළ වර්ධනය සඳහා දායක විය. කොටස් වෙළෙඳපොළ කටයුතු කෙරෙහි ධනාත්මකව බලපෑ තවත් සාධකයක් වූයේ අඩු පොළී අනුපාතික වනාවරණයක් පැවතීමයි.

මෙම වර්ධනයන් හේතුකොට ගෙන, 2004 දෙසැම්බර් මස 22 වැනිදා වන විට සියළු කොටස් මිල දර්ශකය 1580.7, එනම් එතෙක් වාර්තා වූ ඉහළම අගය දක්වා ඉහල ගිය අතර, වෙළෙඳපොළ ප්‍රාග්ධනීකරණය පළමු වතාවට රුපියල් බිලියන 400 ඉක්මවීය. කෙසේ වුවද, 2004 දෙසැම්බර් මස අවසාන සතිය තුළදී ප්‍රධාන වෙළෙඳපොළ දර්ශකයන් පහත වැටුණි. මීට එක් හේතුවක් වශයෙන් සමහර වෙළෙඳපළ විශ්ලේශකයන් දක්වනු ලැබුයේ සුනාමියෙන් ආර්ථිකයට ඇති වූ හානිය හේතුවෙන් ඇතිවූ අවිනිශ්චිත බව නිසා ආයෝජකයින් කොටස් විකිණීමයි.

විවිධ අංශ සලකා බැලීමේදී, අංශ බොහොමයක්ම යටතේ වර්ගකර ඇති සමාගම්වල ලාභ සැලකිය යුතු ලෙස වර්ධනය වූ අතර, එම වර්ධනයට හේතුවූයේ දේශීය හා විදේශීය

8.2 රූප සටහන
කොළඹ කොටස් හුවමාරුවෙහි පිරිවැටුම සහ විදේශීය සහභාගිත්වය

ආර්ථිකයන් තවදුරටත් වර්ධනය වීමයි. ප්‍රාග්ධනීකරණයෙන් සියයට 23 ක් අයත් විශාලතම අංශය වන විවිධ අංශය සඳහා වූ දර්ශකය එම අංශය යටතේ වර්ගීකරණය කර ඇති සමාගම්වල ලාභ ඉහළ යාම පිළිබිඹු කරමින්, 2004 දී සියයට 63 කින් ඉහළ ගියේය. වර්ෂයේ දෙවන භාගයේදී ඇති වූ විශේෂ ප්‍රවණතාවයක් වූයේ, සංචාරක කර්මාන්තය පිළිබඳ දත්ත මගින්, එම කර්මාන්තයේ ඉතා යහපත් ක්‍රියාකාරීත්වයක් පිළිබිඹු වීමත් සමඟ, හෝටල් හා සංචාරක අංශය යටතේ වර්ගීකරණය කර ඇති සමාගම්වල කොටස් සඳහා ඇති ඉල්ලුම ඉහළයාමයි. සීමාසහිත ලංකා IOC පෞද්ගලික සමාගම විසින්, ප්‍රාථමික කොටස් නිකුත්වූ 2004 නොවැම්බර් මාසයේදී කෙරුණු අතර, එය මෙතෙක් ශ්‍රී ලංකාවෙහි කෙරුණු විශාලතම ප්‍රාථමික කොටස් නිකුත්විය. ඉන්පසු 2004 දෙසැම්බර් මාසයේදී සීමාසහිත ලංකා IOC පෞද්ගලික සමාගම ලැයිස්තුගත කරන ලදී.

සියළු කොටස් මිල දර්ශකය 2004 ජූනි මස පමණ සිට සැලකිය යුතු ලෙස ඉහළ යාමක් සමඟ, එය අසාමාන්‍ය ලෙස වත්කම් මිල ඉහළයාමක්දැයි (asset bubble) ඇතැම් අය තුළ චිකිත්සාවක් විය. කෙසේ වුවද, මෙම ඉහළයාම සමාගම්වල ලාභ හා අනෙකුත්, සාර්ව ආර්ථික ප්‍රවණතාවයන්ට අනුකූල විය. ඒ අනුව, කොටස් හුවමාරුවෙහි ඇතිවූ ප්‍රවණතාවයන් වත්කම් මිලෙහි අසාමාන්‍ය වර්ධනයක් වශයෙන් සැලකිය හැකි නොවේ.

8.4 සංවර්ධන මූල්‍ය සහ මූල්‍ය පහසුකම් සඳහා ඇති ඉඩ ප්‍රස්ථා

සංවර්ධන මූල්‍ය

දැනුවත් කිරීමේ වැඩසටහන් පැවැත්වීම සහ ණය ගලායාමේ යාන්ත්‍රණය දියුණු කිරීම මගින් 2004 වර්ෂය තුළ ක්ෂුද්‍ර, කුඩා හා මධ්‍ය පරිමාණ ව්‍යවසායකයින් ශක්තිමත් කිරීමට පියවර ගනු ලැබිණි. වර්ෂය තුළ ආසියානු සංවර්ධන බැංකුව විසින් මූල්‍යනය කළ ග්‍රාමීය මූල්‍ය අංශයේ සංවර්ධන ව්‍යාපෘතියෙහි මෙහෙයුම් කටයුතු ඇරඹිණි. මෙම ව්‍යාපෘතියෙහි පළමු අදියර තුළ බලාපොරොත්තු වූයේ ග්‍රාමීය මූල්‍ය අංශයෙහි ආයතන තුළ සක්‍රීය ධනාත්මක පරිසරයක් නිර්මාණය කිරීමට උපකාර වන්නා වූ පුහුණුව හා උපදේශකත්වයන් ලබාදීම හා නීති ව්‍යුහයේ වෙනස්කම් හඳුන්වාදීම යනාදිය සිදුකිරීමයි.

මෙම ව්‍යාපෘතිය යටතේ අවධානය යොමු වූ අනෙකුත් ප්‍රධාන අංශ වනුයේ ග්‍රාමීය මූල්‍ය ආයතන ශක්තිමත් කිරීම, එම ආයතන අධීක්ෂණය හා ඒවායේ ව්‍යාප්තිය වැඩි දියුණු කිරීමයි. බැංකු හා ග්‍රාමීය මූල්‍ය ආයතන තමන්ගේ ක්ෂුද්‍ර පරිමාණ ණය මෙහෙයුම් කටයුතු උතුරු හා නැගෙනහිර ප්‍රදේශවල ද ව්‍යාප්ත කිරීම අඛණ්ඩව සිදුකරන ලදී. වර්ෂයේ අවසාන භාගයේදී ජාත්‍යන්තර සහයෝගීතාවය පිළිබඳ ජපාන බැංකුවේ සහාය ඇතිව උතුරු-නැගෙනහිර පළාත්වල ක්ෂුද්‍ර ණය යෝජනා ක්‍රම ව්‍යාප්ත කිරීම සඳහා වාණිජ බැංකු දෙකක් ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව සමඟ එක්ව කටයුතු කරන ලදී.

සංවිධිත බැංකු ආයතන සමඟ ඒකාබද්ධ වූ ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන විශාල සංඛ්‍යාවකගේ සහභාගිත්වයෙන් ක්ෂුද්‍ර ණය අංශයේ ක්ෂුද්‍ර ණය ගලායාමේ වැඩ සටහන්වල ප්‍රගතියක් පෙන්වන ලදී. සහභාගිත්ව ණය දෙන ආයතන සහ දේශීය පෞද්ගලික බැංකු තමන්ගේ සහ ආධාරක ආයතනවල මූල්‍ය අරමුදල් උපයෝගී කර ගනිමින් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය අරමුදල් සම්පාදන ක්‍රම ක්‍රියාත්මක කරන ලදී. දිස්ත්‍රික්ක 10 ක් ආවරණය කරමින් රට තුළ ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය බෙදහරින ආයතනවල මූලිකත්වය සහිත ජාලයක් තුළින් සුළු ගොවීන් සහ ඉඩම් නොමැති අය සඳහා වන ණය ව්‍යාපෘතිය සහ දිළිඳුකම පිටුදකීමේ ක්ෂුද්‍ර පරිමාණ මූල්‍ය ව්‍යාපෘතිය යනුවෙන් මහ බැංකුව විසින් ක්‍රියාත්මක කරන ලද ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය වැඩපිළිවෙළවල් දෙකක කටයුතු දිගටම පවත්වාගෙන යන ලදී. නව සපිරි ග්‍රාමීය ණය යෝජනා ක්‍රමය යටතේ ලබාදුන් වගා ණයවල විශාල වර්ධනයක් රටපුරාම දක්නට ලැබුණි. මෙම ණය ක්‍රමය යටතේ රජය විසින් ණය දෙන ආයතනවලට සපයන ලද පොලී සහනාධාරය 2004 වර්ෂය තුළදී සියයට 8 සිට සියයට 6 දක්වා අඩු කරන ලද අතර, ඒ අනුව ඔවුන්ගේ අරමුදල්වලින් ණය දෙන පොලී අනුපාතිකය වර්ෂයකට සියයට 8 ක් ලෙස නොවෙනස්ව පැවතුණි. ගොවීන්ට වඩාත් වාසිදායක මිලක් ලබා දීම පිණිස වූ ඉදිරි වෙළෙඳ හිඟිසුම් ක්‍රමය ඵලදායී සාර්ථක ක්‍රමයක් ලෙස රජය විසින් හඳුනාගත් අතර, ඒ යටතේ ලබාදෙන අලෙවි ණය සඳහා වූ උපරිමය රුපියල් දශ ලක්ෂ 5 සිට රුපියල් දශ ලක්ෂ 25 දක්වා වැඩි කරන ලදී.

වර්ෂය තුළදී ප්‍රාදේශීය සංවර්ධන බැංකු හයම මූල්‍ය අතරමැදිකරණ ක්ෂේත්‍රයෙහි සියළුම වැදගත් අංශවල සාර්ථක ක්‍රියාකාරීත්වයක් පෙන්වූම් කළ අතර, ඉද්ධ අක්‍රීය ණය අනුපාතය තනි ඉලක්කමකින් පවත්වාගෙන යන ලදී. එමෙන්ම, සියළුම ප්‍රාදේශීය සංවර්ධන බැංකු ලාභදායී ආයතන බවට පත්වූ අතර, තම අදාළ ප්‍රදේශයන්හි ක්ෂුද්‍ර සහ කුඩා පරිමාණ ව්‍යවසායයන් සඳහා අරමුදල් සම්පාදනය කරනු ලැබීය.

මූල්‍ය පහසුකම් සඳහා ඇති ඉඩ පුස්තක පුළුල් කිරීම

ආදායම් උපයන මාර්ග පුළුල් කිරීමේ සහ ධාරිතාව වැඩි කිරීමේ අරමුණින් යුතුව අඩු ආදායම් ලබන කණ්ඩායම්වලට සහ සුළු හා මධ්‍ය පරිමාණ ව්‍යවසායකයන්ට මූල්‍ය පහසුකම් ලබා ගැනීමට ඇති හැකියාව පුළුල් කිරීම සඳහා පියවර ගන්නා ලදී. ග්‍රාමීය අංශය, සුළු හා මධ්‍ය පරිමාණ ව්‍යවසායක අංශය සහ දේශීය ව්‍යවසායකයන්ට අඩු පිරිවැයකට මූල්‍ය පහසුකම් ලබාගැනීමට ඇති හැකියාව පුළුල් කිරීම සහ සංවර්ධනයට දායක වියහැකි අංශවලට සංවිධිත මූල්‍ය අංශයෙන් මූල්‍ය පහසුකම් ලබා ගැනීමට ඇති ඉඩ පුස්තක වැඩි කිරීම සඳහා වැඩසටහන් හඳුන්වාදීම, සකස් කිරීම සහ ක්‍රියාත්මක කිරීම, ආර්ථික සංවර්ධනය සඳහා වන ජාතික සභාව යටතේ 2004 ජූලි මස පිහිටුවන ලද මූල්‍ය අංශ පර්ෂදය (Financial Sector Cluster) මගින් සිදුකරන ලදී.

මහ බැංකුව විසින් ක්‍රියාත්මක කරනු ලබන ක්ෂුද්‍ර ණය සහ වෙනත් ණය යෝජනා ක්‍රම 14 ක් පමණ පවතී. 2004

වසර අගදී මේවායේ පැවති නොපියවූ ණය ප්‍රමාණය රුපියල් බිලියන 9.6 ක් විය. මීට අමතරව, බැංකු සහ රාජ්‍ය නොවන ආයතන මගින් ක්‍රියාත්මක කරන ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය යෝජනා ක්‍රම ගණනාවක් ඇත.

මූල්‍ය ක්‍රමය වැඩි දියුණු කිරීමට සහ මූල්‍ය පහසුකම් ලබාගැනීමට ඇති ඉඩ ප්‍රස්තාව පුළුල් කිරීමට අවශ්‍ය ප්‍රතිපත්ති ගණනාවක් 2004 වසරේදී ක්‍රියාත්මක කරන ලදී. වසර තුළදී විශේෂයෙන්ම සුළු හා මධ්‍ය පරිමාණ ව්‍යවසායකයන්ගේ අවශ්‍යතා සැපිරීම සඳහා රජයට අයත් සුළු හා මධ්‍ය පරිමාණ ව්‍යවසායක බැංකුවක් (SME Bank) බලපත්‍රලාභී විශේෂිත බැංකුවක් ලෙස ස්ථාපනය කිරීමට බලපත්‍ර ලබාදෙන ලදී. 2005 අයවැයෙන් යෝජිත සුළු හා මධ්‍ය පරිමාණ ව්‍යවසාය බැංකුව 2005 මාර්තු මාසයේදී ස්ථාපනය කරන ලදී. සුනාමි ව්‍යසනයෙන් අනතුරට පත්වූ ක්ෂුද්‍ර, කුඩා සහ මධ්‍යම පරිමාණ ව්‍යවසායකයින්ට සහාය වීම පිණිස ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව මගින්, සුසහන, නැමැති රුපියල් බිලියන 5 ක මූලික අරමුදලකින් යුතු සහනදායී ප්‍රතිමූල්‍ය ණය යෝජනා ක්‍රමයක් ආරම්භ කරන ලදී.

සුළු හා මධ්‍ය පරිමාණ ව්‍යවසායකයන්ගේ සහ ක්ෂුද්‍ර ව්‍යවසායකයන්ගේ ණය පිළිබඳ තොරතුරු පවත්වාගෙන යාම පහසු කිරීම පිණිස ණය තොරතුරු කාර්යාල පනත සංශෝධනයට පියවර ගන්නා ලදී. ග්‍රාමීය ඉතිරිකිරීම් ඒකරාශීකරණය පුළුල් කිරීම සඳහා නැපැල් ඉතිරිකිරීම් ඒකක (දුනට 4,048 ක් පවතී) ජාතික ඉතිරිකිරීම් බැංකු ශාඛා සමඟ මාර්ගගත ලෙස (On Line) ඒකාබද්ධ කිරීමට යෝජනා කර ඇත. කුඩා හා මධ්‍ය පරිමාණ ව්‍යවසායකයින්ට බැංකු ක්‍රමය තුළින් ණය පහසුකම් ලබා ගැනීමේදී සහාය වීම සඳහා ව්‍යාපෘති උපදේශකත්ව ඒකක ස්ථාපනය කරන මෙන් මූල්‍ය අංශ පර්ශදය මගින් බැංකුවලින් ඉල්ලීමක් කර ඇත.

8.5 මූල්‍ය අංශයේ යටිතල පහසුකම් ගෙවීම් සහ පියවීම් පද්ධතිය

දියුණු ගෙවීම් සහ පියවීම් පද්ධතියක් මගින් පියවීම් ක්‍රමයේ අවදානම අඩු කිරීම, මූල්‍ය වෙළෙඳපොළවල් ඒකාබද්ධ කිරීම සහ මූල්‍යමය ගනුදෙනු වේගවත් කිරීම තුළින් මූල්‍ය අංශයේ කාර්යක්ෂමතාව වැඩි දියුණු කිරීම සිදුවේ. එබැවින්, ගෙවීම් පද්ධතිය නිරීක්ෂණය කිරීමට අමතරව, ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව විසින් ගෙවීම් සහ පියවීම් පද්ධතිය සංවර්ධනය කිරීම සහ ශක්තිමත් කිරීම පිළිබඳව දැඩි අවධානයක් යොමු කරන ලදී.⁴ 2003 වසරේ දී ආරම්භ කළ, ලංකා සෙට්ටල්, යනුවෙන් නම් කරන ලද තත්කාලීන දළ පියවුම් පද්ධතිය සමඟ, නිර්ලේඛන සුරැකුම්පත් පියවීමේ පද්ධතියෙන් හා මධ්‍යම තැන්පතු ක්‍රමයෙන් සමන්විත, ලංකා සෙක්‍රු, පද්ධතිය සාර්ථකව ඒකාබද්ධ කිරීමේ කටයුතු 2004 වසරේ පෙබරවාරි මස 3 දින සිදුකරන ලදී. මීට අමතරව, ස්වයංක්‍රීය පොදු ලෙජර

⁴ 2004 වර්ෂයේ දී ගෙවීම් සහ පියවීම් පද්ධතිය නවීකරණ ක්‍රියාදාමයේ කොටසක් ලෙස ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව සහ B.I.S ආයතනය සාමූහිකව ශ්‍රී ලංකාවේ ගෙවීම් හා පියවීම් පද්ධතිය පිළිබඳ Red Book නමින් වාර්තාවක් ප්‍රකාශයට පත් කළ අතර පියවීමේ පුද්ගලික සහ කාර්යාලව පසුව ආසියානු කලාපයේ එසේ කරන ලද තුන්වැනි රට බවට ශ්‍රී ලංකාව පත් විය.

ජායාගත පිළිබිඹු වෙක්පත් නිශ්කාෂණ ක්‍රමය

තව්න මුදල් ආර්ථිකයන්හි ගනුදෙනු සඳහා බහුල වශයෙන් භාවිතාවන මාධ්‍යය වෙක්පත් වන අතර එය දෙවැනි වන්නේ අත්පිට මුදල් ගනුදෙනු වලට පමණි. ශ්‍රී ලංකාවේ අඩු වටිනාකම් ඇති ගනුදෙනු වලදී වෙක්පත් භාවිතා කරනු ලබන අතර, වෙක්පත් නිශ්කාෂණය සිදුවන්නේ ලංකා ක්ලියර් ආයතනයේ පිහිටුවා ඇති ස්වයංකෘත නිශ්කාෂණාගාරය මගිනි. නිශ්කාෂණ ක්‍රියාවලියේදී, බැංකු/ශාඛා වෙත ඉදිරිපත් කෙරෙන භෞතික වෙක්පත් නිශ්කාෂණාගාරය වෙත යවා තේරීම් කරන අතර එතැන් සිට ගෙවන බැංකු වෙත ගෙවීම්/පියවීම් සඳහා බෙදහරිනු ලැබේ. මෙම ක්‍රියාවලිය සඳහා වෙක්පත් ඉදිරිපත් කරන සහ ගෙවීම් කරන බැංකු පිහිටා ඇති ස්ථාන අනුව සාමාන්‍යයෙන් දින 1 සිට 7 දක්වා (දින 7 දක්වා උතුරු නැගෙනහිර පළාත්වල මුද්‍රා නොගත් ප්‍රදේශවල) ගත වේ. මෙම ප්‍රමාදයට ප්‍රධාන හේතුව භෞතික වෙක්පත් ප්‍රවාහනය සඳහා ගතවන කාලයයි.

ඕනෑම කාර්යක්ෂම වෙක්පත් ගෙවීම් පද්ධතියක් විසින්ම ප්‍රමාද අඩුකිරීම, ගනුදෙනු සඳහා වන වියදම් අවම කිරීම සහ මෙහෙයුම් සහ පද්ධති අවදානම අවම කිරීම කළ යුතුය. එනමින් බලන කල දැනට ක්‍රියාත්මක වන භෞතික වෙක්පත් හුවමාරු ක්‍රමය සඳහා සැලකිය යුතු දියුණුවක් අවශ්‍යවේ. මේ සඳහා යෝජිත විසඳුම වී ඇත්තේ ජායාගත පිළිබිඹු වෙක්පත් නිශ්කාෂණ ක්‍රමය හඳුන්වා දීමයි.

ජායාගත පිළිබිඹු වෙක්පත් නිශ්කාෂණ ක්‍රමයේ දී භෞතික වෙක්පත වෙනුවට පරිගණක මගින් ජායාගත කරන ලද, වෙක්පත්වල පිළිබිඹු නිශ්කාෂණය සඳහා යොමු කරනු ලබයි. මෙහිදී භෞතික වෙක්පතේ මතුපිට වර්ණවල වෙනස්වීම් උපයෝගී කර ගනිමින් පරිගණක වලින් කියවීමට හැකිවන පරිදි සංඛ්‍යානගත කරනු ලැබේ. වෙක්පත් පිළිබිඹු සෘජුවම මධ්‍ය පිරි සැකසුම් කළමනාකරණ ඒකකය වෙත එවන අවස්ථාවලදී භෞතික වෙක්පත, වෙක්පත් ජායාගත කරන ස්ථානයේ, එනම් ප්‍රාදේශීය සේවා ස්ථානයේ හෝ රැස්කරන බැංකුවේ/ශාඛාවේ හෝ තබනු ලැබේ. දැනට පවතින ක්‍රමය යටතේ භෞතික වෙක්පත් ලංකා ක්ලියර් ආයතනය තුළදී තේරීම් කිරීම වෙනුවට මෙලෙස ලබාගත් ජායාගත පිළිබිඹු, දුරකථන මාර්ග ඔස්සේ ප්‍රධාන නිශ්කාෂණ ස්ථානය වෙත යවනු ලැබේ. එයින් වෙක්පත් භෞතිකව එහා මෙහා ගෙනයාම ඒවායේ ප්‍රභවයන් වන ප්‍රාදේශීය මධ්‍යස්ථාන හෝ ඉදිරිපත් කිරීමේ බැංකු දක්වා පමණක් සීමා කෙරේ. මෙහිදී තෝරන ලද වෙක්පත් පිළිබිඹු, ගෙවීම් කෙරෙනු ලබන බැංකු/ශාඛා වෙත හෝ ප්‍රාදේශීය මධ්‍යස්ථාන වෙත නැවතත් එම

දුරකථන මාර්ග ඔස්සේම යවන අතර එයින් නිශ්කාෂණය සඳහා ගතවන කාලය බොහෝ දුරට අඩු කරගත හැක. එය දැනට පවතින ක්‍රමයට වඩා දියුණු ක්‍රමයකි.

ලංකා ක්ලියර් සමාගම විසින් වෙක්පත් ජායාගත කිරීමේ ව්‍යාපෘතිය, 2005 වසරේ සැප්තැම්බර් මස ක්‍රියාත්මක කිරීම සඳහා වැඩ පිළිවෙළක් දියත් කර ඇත. මෙම ව්‍යාපෘතිය ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුවේ හා ලංකා ක්ලියර් සමාගමේ ඒකාබද්ධ ව්‍යාපෘතියකි. ඒ අනුව මෘදුකාංග (Software) සඳහා මූල්‍ය ප්‍රතිපාදන ලංකා ක්ලියර් මගින් ද, උෘඪකාංග (Hardware) සඳහා මූල්‍ය ප්‍රතිපාදන ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුවෙන් ද සපයනු ලැබේ.

තව ක්‍රමය යටතේ භෞතික වෙක්පත් එකතු කිරීම හා ජායාගත කිරීම අරමුණු කරගෙන දිවයින පුරා ප්‍රාදේශීය මධ්‍යස්ථාන 10 ක් ස්ථාපනය කරනු ලැබේ. මෙම ප්‍රාදේශීය සේවා මධ්‍යස්ථාන යාපනය, අනුරාධපුරය, අම්පාර, බදුල්ල, මහනුවර, පොලොන්නරුව, කුරුණෑගල, නුවරඑළිය, රත්නපුරය, මාතර හා කොළඹ පිහිටවනු ලැබේ. මෙමගින් නිශ්කාෂණ ක්‍රියාවලිය දින 1 හෝ 2 දක්වා (ඉදිරිපත් කළ දිනය T නම් T+1 හෝ T+2) ලංකාව පුරා සෑම දිස්ත්‍රික්කයකම අඩු කර ගතහැකි වේ. ජායාගත පිළිබිඹු ක්‍රමය හඳුන්වා දීමෙන් පසු දැනට පවතින නිශ්කාෂණ ක්‍රමයේ පහත දක්වන වෙනස්කම් සිදු කෙරෙනු ඇත.

i. ජායාගත පිළිබිඹු වල පැහැදිලි බව වැඩි කිරීම සඳහා ලා මතුපිට සහිත භෞතික වෙක්පත් සංසරණය

මෙම ක්‍රියාවලියේදී භෞතික වෙක්පත නිශ්කාෂණය සඳහා ඉදිරිපත් නොකෙරෙන බැවින් ජායා පිළිබිඹු වල පැහැදිලි බව වැඩි කර ගැනීම සඳහා ලා මතුපිට සහිත භෞතික වෙක්පත් භාවිතා කරනු ලැබේ. මෙම වෙක්පත් දැනටමත් බැංකු මගින් සංසරණයේ යොදා ඇත.

ii. වෙක්පත් ප්‍රමාණය

දැනට භාවිතයේ පවතින, ප්‍රමාණ දෙකකින් යුත් වෙක්පත් වෙනුවට (පුද්ගලික ගනුදෙනුකරුවන් හා ව්‍යාපාරිකයන් සඳහා) 7" x 3 1/2" ප්‍රමාණයේ වෙක්පතක් පමණක් මෙම ක්‍රමය යටතේ භාවිතා කෙරේ. වෙක්පත්වල දැනට පවතින චුම්බක අක්ෂර පරිගණකයෙන් කියවීමේ තාක්ෂණය (Magnetic Ink Character Recognition - MICR) තව දුරටත් තව ක්‍රමය යටතේද භාවිතා කරනු ලැබේ. තවද මෙම ක්‍රියාවලියේදී භෞතික වෙක්පත් ඉදිරිපස හා පිටුපස වෙත වෙනම ජායාගත කරනු ලැබේ.

iii. ඡායාගත පිළිබිඹු ආපසු යැවීමේ ලියවිල්ල (Image Return Document) IRD

ඡායාගත පිළිබිඹු නිශ්කාණ්ණ ක්‍රමය යටතේ අගරු වෙක්පත් වෙනුවට, නැවත ඉදිරිපත් කිරීම සඳහා IRD භාවිතා කරනු ලැබේ. IRD වෙක්පත් අගරු වීම දක්වීමේ නිවේදනයක් ලෙස භාවිතා කෙරේ. IRD හි අගරු වෙක්පතේ ඉදිරි හා පසුපස ඡායා පිළිබිඹු ඇතුළු අනෙක් සියලු තොරතුරු ද අගරු වීමට හේතු ද සඳහන් කර ඇත. ගෙවීම් කරනු ලබන බැංකුව, අගරු වෙක්පත් වල ඡායා පිළිබිඹු ප්‍රධාන නිශ්කාණ්ණ මධ්‍යස්ථානය වෙත යවන අතර එතැන් සිට එම ඡායාගත පිළිබිඹු ඡායා පිටපත් ඉදිරිපත් කළ ප්‍රාදේශීය මධ්‍යස්ථාන හෝ බැංකුව / ශාඛාව වෙත යවනු ලැබේ. සෑම අගරු වෙක්පතක් සඳහාම භෞතික වෙක්පත ඡායාගත කළ ස්ථානය මගින්, එනම් ප්‍රාදේශීය මධ්‍යස්ථානය හෝ ඉදිරිපත් කළ බැංකුව මගින් IRD මුද්‍රණය කරනු ලැබේ. මුල් ඉදිරිපත් කිරීමෙන් හය මසක් ඇතුළත දෙවතාවක් පමණක් IRD නැවත ඉදිරිපත් කිරීම සිදුකළ හැකිය. IRD මගින් වෙක්පත ඡායාගත කළ ස්ථානයෙන් පසු භෞතික වෙක්පත හුවමාරු වීම සම්පූර්ණයෙන්ම නවතින අතර, එම වෙක්පත් ඉදිරිපත් කරන ලද බැංකුවල/ශාඛාවල හෝ ප්‍රාදේශීය මධ්‍යස්ථානවල තබාගනු ඇත.

ඡායාගත පිළිබිඹු වෙක්පත් නිශ්කාණ්ණයේ වාසි

ඡායාගත පිළිබිඹු වෙක්පත් නිශ්කාණ්ණ ක්‍රමය හඳුන්වා දීම මගින් බැංකුවලට සහ පාරිභෝගිකයන්ට විශාල වාසි අත්වනු ඇත. මෙමගින් නිශ්කාණ්ණයේ ඇති අවදානම හා ප්‍රමාදයන් අඩුවන අතර, ප්‍රවාහනයේදී භෞතික වෙක්පත් නැතිවීමේ අවදානම අවම කෙරේ. තවද, වෙක්පතේ සඳහන් සියලු තොරතුරු ඉලෙක්ට්‍රොනික් මාර්ගයෙන් සැසඳීමට සහ නිරවද්‍යතාවය මැනීමට හැකියාව ලැබේ. පිට පළාත්වල වෙක්පත් නිශ්කාණ්ණය සඳහා ගතවන කාලය මෙමගින් බොහෝ දුරට අඩු කර ගතහැක. මධ්‍යගත දත්ත පද්ධති මගින් පසුගිය තොරතුරු ක්ෂණිකව සමුද්ධරණය (retrieve) කිරීමේ හැකියාව තුළින් විමසීම් වලට පිළිතුරු දීම වේගවත්ව සිදුකළ හැකි වේ. තවද, බැංකුවල වෙක්පත් නිශ්කාණ්ණය කාර්යක්ෂමව කරගත හැකිවන අතර, භෞතික වෙක්පත් ප්‍රවාහනයේදී ඇතිවන වියදම් අවම කරගත හැකිය. ගිණුම් වලට මුදල් බැර කිරීම මෙමගින් ස්වයංක්‍රීයව කරගත හැකිවන අතර අත්සන් සැසඳීම පරිගණකය මගින්ම සිදුකරගත හැකිවේ. මෙමගින් වංචා අඩුකර ගැනීමට හැකිවන අතර, බැංකුවල මෙහෙයුම් කටයුතු මධ්‍යගත කළ හැක.

පද්ධතිය සහ මහ බැංකුවේ ඉදිරි කාර්යාලයීය ගනුදෙනු කළමනාකරණ පද්ධතියේ කටයුතු සම්පූර්ණ කරන ලදී.

ලංකා ක්ලියර් පුද්ගලික සමාගම වෙක් ප්‍රතිබිම්බකරණය හා ලෝපනය කිරීමේ ව්‍යාපෘතිය 2004 වසරේදී ආරම්භ කරන ලදී. මෙය ඡායාගත පදනම් වන වෙක්පත් නිෂ්කාණ්ණය කිරීමේ ක්‍රමයක්වන අතර, එමගින් වෙක්පත් නිෂ්කාණ්ණ ක්‍රියාවලියෙහිදී වෙක්පත් භෞතික වශයෙන් හුවමාරුවීම වෙනුවට විද්‍යුත් මගින් තොරතුරු ප්‍රවාහයක් සිදු වනු ඇත. මෙම ක්‍රියාවලිය තුළින් වෙක්පත් භෞතික වශයෙන් හුවමාරුවීම සිදු නොවන නිසා වෙක්පත් හුවමාරුවේදී පවත්නා පමාවීම් අඩු කරනු ඇත. මෙම ව්‍යාපෘතිය මගින් නිශ්කාණ්ණ ක්‍රියාවලියෙහි කාර්යක්ෂමතාවය වැඩි කරන අතර, මෙහෙයුම් පිරිවැය අඩු කිරීම සහ නිශ්කාණ්ණ කටයුතු වේගවත්වීම සිදුවනු ඇත.

සිල්ලර ගෙවීම් සහ විද්‍යුත් ස්වරූපයෙන් වෙක්පත් බාර ගැනීම පිළිබඳ කටයුතුවලට අදාළ තීන්තය යටතල පහසුකම් ශක්තිමත් කිරීම පිණිස 2004 වසරේදී මහ බැංකුව ගෙවීම් සහ පියවීම් පද්ධති සඳහා වන පනත කෙටුම්පත් කිරීම ආරම්භ කරන ලදී. එය 2005 වසරේ මුල් කාලයේදී පාර්ලිමේන්තුවට ඉදිරිපත් කිරීමට නියමිතය.

තත්කාලීන දළ පියවුම් පද්ධතිය: තත්කාලීන දළ පියවුම් පද්ධතිය යනුවෙන් හඳුන්වනු ලබන ශ්‍රී ලංකාවේ අන්තර් බැංකු ගෙවීම් සහ පියවීම් ක්‍රමය එහි ප්‍රථම වසරේ මෙහෙයුම් කටයුතු 2004 වසරේදී සාර්ථකව නිම කරන ලදී.

වසර තුළදී තත්කාලීන දළ පියවුම් පද්ධතිය එහි සහභාගීත්ව ආයතන අතර (මහ බැංකුව ද ඇතුළත්) සහ සහභාගීත්ව ආයතනයේ ගනුදෙනුකරුවන් අතර සිදු කරන ලද ගනුදෙනු සංඛ්‍යාව 138,119 ක් වන අතර, එම ගනුදෙනුවල සමස්ත වටිනාකම රුපියල් බිලියන 13,701 ක් විය. (මෙය දළ ජාතික නිෂ්පාදිතය මෙන් 7 ගුණයකි). මෙම ගනුදෙනු යටතට ඒත්ෂණ වෙළෙඳපොළ, රාජ්‍ය සුරැකුම්පත් වෙළෙඳපොළ, විදේශ විනිමය වෙළෙඳපොළ (රුපියල්වලින් කෙරුණ ගනුදෙනු) මහ බැංකුවේ විටට වෙළෙඳපොළ කුටයුතු, අන්තර් බැංකු ගෙවීම් පද්ධතිය යටතේ සිදුවන අන්තර් බැංකු ශුද්ධ නිශ්කාණ්ණ කටයුතු සහ මහ බැංකුවේ ප්‍රාදේශීය කාර්යාල මගින් සිදුකරන වෙක්පත් නිශ්කාණ්ණය කිරීම වැනි කටයුතු අයත් වේ.

මහ බැංකුව තත්කාලීන දළ පියවුම් පද්ධතිය ඇරඹූ දින සිටම එහි සහභාගීත්ව ආයතනවලට ඇතිවිය හැකි ද්‍රවශීලතා අපහසුකම් පිළිබඳව සලකා බලා රාජ්‍ය සුරැකුම්පත් සුරැකුම් ලෙස තබා පොලී රහිත ද්‍රවශීලතා පහසුකම් (Intraday Liquidity Facility) ලබාදීම සිදුකරනු ලබයි. 2003 වසරේදී සහභාගීකරුවන් මෙම පහසුකම පූර්ව ආරක්ෂණ ක්‍රමයක් ලෙස බහුලව භාවිතා කළ නමුත් 2004 වසරේදී ද්‍රවශීලතා පහසුකම ලබාගත් සංඛ්‍යාව සහ වටිනාකම අඩුවිය. 2004 වසරේදී එක් දිනයක ලබාගත් ඉහළම ද්‍රවශීලතා පහසුකම රුපියල් බිලියන 6.2 ක් වන අතර, දවස තුළ වූ ද්‍රවශීලතා පහසුකම්වල සාමාන්‍ය අගය රුපියල් බිලියන 2.8 ක් විය.

8.10 සංඛ්‍යා සටහන
ගෙවීම් පද්ධතිය ගවනේ සිදුවූ කාඩ් හා තෝට්ටුවලින් නොවන
ගෙවීම් ගනුදෙනු

ගෙවීම් ක්‍රමය	2003		2004	
	ප්‍රමාණය ('000)	වටිනාකම රු. බිලියන	ප්‍රමාණය ('000)	වටිනාකම රු. බිලියන
විශාල පරිමාණයේ ගෙවීම් පද්ධති				
මහබැංකුවේ ප-ගම් ගිණුම් පියවීමේ පද්ධතිය (අ)	103	12,749.8	-	-
තත්කාලීන දළ පියවීමේ පද්ධතිය (ආ)	38	4,210.0	138	13,701
සුළු ප්‍රමාණයේ ගෙවීම් පද්ධති				
ප්‍රධාන වෙත්පත් නිෂ්පාදන පද්ධතිය	36,483	2,676.6	37,690	2,965.2
රුපියල් අණකර නිෂ්පාදන පද්ධතිය		0.4		0.1
ලැංකා අන්තර් බැංකු ගෙවීම් පද්ධතිය (SLIPS)	2,017	979.3	2,411	60.0
ශ්‍රී ලංකා අන්තර් බැංකු ගෙවීම් පද්ධතිය (SLIPS)	7,676	23.2	9,759	33.3
ණය කැඩී පත්	238	0.7	355	0.9
භර කැඩී පත්	188	80.9	439	110.0
අන්තර්ජාල බැංකු කටයුතු	88	1.5	64	4.7
දුරකථන බැංකු කටයුතු				
තැපැල් උපකරණ		11.1		11.5
එකතුව	48,173	20,788.1	52,158	16,944.3
රක්ෂණ ජනපද මොදර් නිෂ්පාදන පද්ධතිය	86	10.7	102	14.8

(අ) 2003 ජනවාරි 1 දා සිට පැවැත්වූ 5 ද දක්වා
 (ආ) 2003 පැවැත්වූ 8 ද සිට දෙසැම්බර් අවසානය දක්වා

දිනක් තුළ ද්‍රවශීලතා පහසුකම ලබාගත් සාමාන්‍ය සහභාගිකරුවන්ගේ සංඛ්‍යාව 7 කි.

නිර්ලේඛන සුරැකුම්පත් පියවීමේ ක්‍රමය : නිර්ලේඛන සුරැකුම්පත් පියවීමේ ක්‍රමය එහි කටයුතු 2004 පෙබරවාරි මස 03 වන දින ආරම්භ කරන ලදී. 2004 ජනවාරි 30 ද සිට නිකුත් කරන ලද රාජ්‍ය සුරැකුම්පත් සහ බැඳුම්කර, පත්‍ර රහිත ආකාරයෙන් නිකුත් කරන ලද අතර නිකුත් කර තිබූ පත්‍ර සහිත සුරැකුම්පත්, පත්‍ර රහිත ඒවා බවට පරිවර්තනය කරන ලදී. 2004 වසර අවසාන වන විට ලංකා සෞඛ්‍ය ක්‍රමය තුළ තබාගන්නා ලද නිර්ලේඛන සුරැකුම්පත් වල වටිනාකම රුපියල් බිලියන 796 ක් විය. මෙම සුරැකුම්පත් අතරට රුපියල් බිලියන 240 ක් වටිනා රාජ්‍ය සුරැකුම්පත් සහ රුපියල් බිලියන 556 ක් වටිනා භාණ්ඩාගාර බැඳුම්කර අයත් වේ. 2004 වසර අවසාන වන විට ලංකා සෞඛ්‍ය ක්‍රමය සෘජු සහභාගිකරුවන් විසින් පවත්වා ගෙන යනු ලැබූ සමාගම් සහ තනි පුද්ගලයින්ට අදාළ ගිණුම් සංඛ්‍යාව 23,337 ක් විය.

වෙනත් ප්‍රතිසංස්කරණ

මූල්‍ය වෙළෙඳපොළෙහි සංවර්ධනයන්ට ගැලපෙන පරිදි නීතිමය රාමුව සැකසීම සඳහා මහ බැංකුව විසින් තව නීති හඳුන්වා දෙමින් පවත්නා නීතිමය රාමුව විමර්ශනය කිරීමේ උත්සාහයන් අඛණ්ඩව සිදු කරන ලදී. 2004 දී රාජ්‍ය හා මහ බැංකු සුරැකුම්පත් නිකුත් කිරීම, හුවමාරු කිරීම සහ වාර්තා කිරීම විද්‍යුත් ස්වරූපයෙන් සිදු කිරීමත්, බැංකු සහ මූල්‍ය ක්‍රමය තුළ අනෙකුත් සහභාගිකරුවන් අතර වැඩි වටිනාකමක් සහිත ගෙවීම් සඳහා විද්‍යුත් තත්කාලීන දළ පියවීම් පද්ධතියක් හඳුන්වාදීමත් මහ බැංකුව විසින් සිදුකරන ලදී.

තත්කාලීන දළ පියවීම් පද්ධතිය ක්‍රියාත්මක කිරීම සඳහා අවශ්‍ය නෛතික වෙනස්කම් මුදල් නීති පනතට හඳුන්වාදීම 2002 වසරේදී සිදුවිය. නිර්ලේඛන සුරැකුම්පත් පියවීම් පද්ධතිය ක්‍රියාත්මක කිරීම සඳහා ද ලියාපදිංචි කොටස් සහ සුරැකුම් ආඥාපනත සහ දේශීය භාණ්ඩාගාර බිල්පත් ආඥාපනත විශාල ලෙස වෙනස් කිරීම අවශ්‍ය විය. 2004 දී එම ආඥාපනත

දෙක සංශෝධනය කරමින් මෙම වෙනස්කම් හඳුන්වා දෙන ලදී.

රාජ්‍ය සුරැකුම්පත් ලේඛනගත ක්‍රමයක සිට විද්‍යුත් ස්වරූපයෙන් යුත් සුරැකුම්පත්වලට මාරු වීමේදී වාර්තා කිරීම්, අයිතිය පැවරීම්, සහ අනෙකුත් ගනුදෙනු (උදා: පොරොන්දු) පවත්වාගෙන යන ස්වරූපය යනාදිය සම්බන්ධයෙන් නීතිමය ගැටළු මතු විය. ඊට අමතරව, සියළුම වාර්තා විද්‍යුත් ක්‍රමයකින් පවත්වා ගනු ලබන නිසා එවැනි වාර්තා තැබීමට නීතිමය වලංගුතාවය ශක්තිමත් කිරීමට සිදු විය. ඒ අනුව, අනෙකුත් වෙනස්වීම් අතර, ලියාපදිංචි කොටස් සහ සුරැකුම් ආඥාපනතට සහ දේශීය භාණ්ඩාගාර බිල්පත් ආඥාපනතට හඳුන්වා දෙන ලද වෙනස්වීම් මගින් නිර්ලේඛන සුරැකුම්වල හිමිකම් සහ අනෙකුත් තොරතුරු පිළිබඳ වාර්තා පවත්වාගෙන යාම සඳහා මධ්‍යම තැන්පතුගාර ක්‍රමයක් මහ බැංකුවේ පිහිටුවීම සහ පවත්වාගෙන යාම, විද්‍යුත් ස්වරූපයේ වාර්තාවල නීතිමය වලංගුතාවය ශක්තිමත් කිරීම සහ පනතෙහි අඩංගු කරුණුවලට සම්බන්ධ යම් වරදක් කර ඇති විටෙක, එම වරද නිසා ඇතිවූ මූල්‍යමය ලාභය හෝ පාඩුව මත පදනම්ව අයකර ගතහැකි වන ලෙස දඩ මුදල් වැඩි කිරීම යනාදියට අවස්ථාව සැලසේ.

නියාමන සහ අධීක්ෂණ

මූල්‍ය අංශයේ ප්‍රධාන ආයතන අධීක්ෂණය හා නියාමනය කිරීම සිදු කරන මහ බැංකුව මූල්‍ය අංශයේ ස්ථාවරත්වය වැඩි දියුණු කිරීම සඳහා අවදානම් කළමනාකරණ අංශය කෙරෙහි වැඩි අවධානයක් යොමු කරන ලදී. බලපත්‍රලාභී වාණිජ බැංකු, බලපත්‍රලාභී විශේෂිත බැංකු, ලියාපදිංචි මූල්‍ය සමාගම් සහ ප්‍රාථමික වෙළෙඳුන් මහ බැංකුවේ අධීක්ෂණයට හා නියාමනයට යටත් වේ. මහ බැංකුව ගෙවීම් හා පියවීම් පද්ධතිය සුපරීක්ෂණය කිරීමත් කල්බදු මූල්‍ය ආයතන ලියාපදිංචි කිරීම හා විමර්ශණය කිරීමත් සිදු කරයි. එයට අමතරව මුදල් හුවමාරුකරන්නන් සම්බන්ධ නියාමන කටයුතු කිරීම සහ සේවක අර්ථසාධක අරමුදල කළමනාකරණය කිරීම ද මහ බැංකුව විසින් සිදු කරයි. කොටස් හුවමාරුව, කොටස් තැරව්වීමට හා ඒකක භාර සමාගම්වලට බලපත්‍ර ලබාදීම හා නියාමන කටයුතු කිරීමේ වගකීම සුරැකුම් හා විනිමය කොමිසමට පැවරී ඇත. ප්‍රාරක්ෂකයින් (Underwriters), ආත්තික සැපයුම්කරුවන් (Margin Providers), ණය දැරීමේ හැකියාව ශ්‍රේණිගත කිරීමේ ආයතන, ආයෝජන කළමනාකරුවන් සහ සුරැකුම්පත් නිශ්කූෂණාගාර ලියාපදිංචි කිරීම ද සුරැකුම් හා විනිමය කොමිසම විසින් සිදු කරයි. රක්ෂණ ඔප්පු හිමියන් ආරක්ෂා කිරීමේ අරමුණ ඇතිව ශ්‍රී ලංකා රක්ෂණ මණ්ඩලය විසින් රක්ෂණ කර්මාන්ත නියාමන කටයුතු සිදු කරයි.

මහ බැංකුව විසින් එතැන් පරීක්ෂණ සහ දුරස්ථ පරීක්ෂණ යොදා ගනිමින් මූල්‍ය ආයතන සුපරීක්ෂණය හා නියාමනය සිදු කරයි. මෙම මූල්‍ය ආයතන විසින් මුහුණ දෙනු ලබන අවදානම් හඳුනා ගැනීම සහ ඔවුන් දරණු ලබන අවදානම් ඔවුන් සතු සම්පත්වලට සරිලනවා ද යන්න සහතික කර

ගැනීම සඳහා ඔවුන්ගේ අවදානම් කළමනාකරණ උපාය මාර්ග අධීක්ෂණය කිරීම් අවදානම් පදනම් කරගත් අධීක්ෂණ ප්‍රවේශයක් මගින් සිදු කරයි. වෙළෙඳපොළෙහි සහභාගිකරුවන් සමඟ අඛණ්ඩ සංවාදයන් තුළින් මෙම ක්‍රියාකාරකම් තවදුරටත් ශක්තිමත් කරනු ලැබීය. බැංකු අංශය සම්බන්ධයෙන්, පාලන සහ අධීක්ෂණ රාමුව තව දුරටත් ශක්තිමත් කිරීමට විවක්ෂණ නියෝග සහ මහපෙන්වීම් ගණනාවක් 2004 දී නිකුත් කරන ලදී. ක්‍රියාත්මක කරන ලද ප්‍රධාන වෙනස්කම් අතර ඒකාබද්ධ පදනමකින් ප්‍රාග්ධන අවශ්‍යතා අනුපාතය ගණනය කිරීම, බාහිර විගණකවරුන්ට උපදෙස් නිකුත් කිරීම, අක්වෙරළ බැංකු ඒකකවල ව්‍යවස්ථාපිත ද්‍රවශීල වත්කම් අවශ්‍යතාව එක්සත් ජනපද ඩොලර් වලින් වෙනම පවත්වා ගැනීම, මසකට සිව් වතාවකට වැඩි වාර ගණනකින් මුදල් ආපසු ගන්නා ගිණුම් සඳහා වාණිජ බැංකුවලට නිල පොලී ගෙවීම් අවහිරතාව ඉවත් කිරීම සහ ප්‍රතිපාදන සිදුකිරීමේ අරමුණ සඳහා බොල් සහ අඩමාණ ණය සඳහා වර්ගීකරණය වැඩි දියුණු කිරීම ආදිය විය. බැංකු ආයතන අතර වැඩි දුරටත් බාසල් ප්‍රාග්ධන සම්මුතිය (Basel Capital Accord) පිළිබඳ දැනුවත්භාවයක් ඇති කිරීමට ද ක්‍රියාමාර්ග ගන්නා ලදී. (විශේෂ සටහන 10 බලන්න)

මූල්‍ය සමාගම්වල කටයුතු ආවරණය කරමින් නව රෙගුලාසි නිකුත් නොකළ ද, ප්‍රාථමික වෙළෙඳුන් ආවරණය කරමින් නියෝග දෙකක් නිකුත් කරන ලදී. වෙළෙඳපොළේ අධික විචලනය වැළැක්වීම සඳහා තම සන්නකයේ නොමැති පුරුදුම්පත් විකිණීම වැළැක්වීමට ප්‍රාථමික වෙළෙඳුන්ට නියෝගයක් නිකුත් කරන ලදී. ප්‍රාථමික වෙළෙඳුන් ඔවුන්ගේ ගනුදෙනු වාර්තා කිරීමේදී ඒවා වෙනස් කිරීම හෝ වෙළෙඳපොළ සාමාන්‍ය මිල ගණන්වලට වඩා අධික ලෙස වෙනස් මිල ගණන් භාවිතා කිරීම වැළැක්වීමට තවත් නියෝගයක් නිකුත් කරන ලදී.

ආයතන පැරිමේ ගැඹියාව ශ්‍රේණිගත කිරීම සහ ආයතන තොරතුරු

2004 අයවැය යෝජනාවලට අනුව, ශ්‍රී ලංකාවේ ක්‍රියාත්මක වන තැන්පතු භාර ගන්නා සියළුම ආයතනවලට ණය ශ්‍රේණිගතකිරීම් අනිවාර්ය කරන ලදී. අනුමත කරන ලද ණය ශ්‍රේණිගත කිරීමේ නියෝජිතායතනයකින් ආයතනික ශ්‍රේණිගත කිරීමක් ලබාගත යුතු අතර, එම ශ්‍රේණිගත කිරීම් ප්‍රසිද්ධ කළයුතු වේ. රජය මගින් නිකුත් කරන ලද ණය උපකරණ හැර රුපියල් දශලක්ෂ 100 කට වඩා වැඩි අගයකින් යුත් සියළුම වර්ගයේ ණය උපකරණ නිකුත් කිරීම සඳහා ණය ශ්‍රේණිගත කිරීමක් ලබා ගැනීම ද අනිවාර්ය කර ඇත.

2005 ජුනි මස අවසානයට පෙර, ශ්‍රී ලංකාවේ ක්‍රියාත්මකවන බැංකුවලට ණය ශ්‍රේණිගත කිරීම් ලබා ගැනීමට සහ ප්‍රසිද්ධ කිරීමට උපදෙස් දී ඇත. ශ්‍රී ලංකාවේ ණය ශ්‍රේණිගත කිරීම් අඛණ්ඩව සිදු කරන එකම සමාගම වශයෙන් පවත්නා ෆිච් රේටිංස් ලංකා සමාගමින් (Fitch Ratings Lanka Ltd) 2005 පෙබරවාරි අවසන් වනවිට තැන්පතු භාර ගන්නා ආයතන 20 ක් ණය ශ්‍රේණිගත කිරීම් ලබාගෙන ප්‍රසිද්ධ කර ඇත. මෙම ආයතන අතර එක් විදේශ බැංකුවක්

ඇතුළත් වූ වාණිජ බැංකු 11 ක්ද, විශේෂිත බැංකු 6 ක්ද, එක් මූල්‍ය සමාගමක් ද, එක් ප්‍රාථමික වෙළෙන්දෙක් සහ එක් කල් බදු සමාගමක් ද වේ. ශ්‍රී ලංකාවේ ක්‍රියාත්මකවන විදේශ බැංකු බොහොමයක්ම තම මව් බැංකුව ලබාගත් ශ්‍රේණිගත කිරීම ඉදිරිපත් කර ඇත.

ශ්‍රී ලංකා ණය තොරතුරු කාර්යාංශය ණය ලබාගත් පුද්ගලයින්ගේ ණය පිළිබඳ තොරතුරු එක්රැස් කිරීම හා කාර්යාංශයේ කොටස් හිමිකාරත්වය දරණ ආයතනවලට ණය තොරතුරු සැපයීම සිදුකරයි. එහි ප්‍රධාන කොටස් හිමිකරුවන මහ බැංකුව නිකුතු ප්‍රාග්ධනයෙන් සියයට 49 ක හිමිකාරත්වය දරණ අතර, වාණිජ බැංකු, විශේෂිත බැංකු, ප්‍රාදේශීය සංවර්ධන බැංකු, ලියාපදිංචි මූල්‍ය සමාගම්, කල්බදු සමාගම් සහ ජාතික සංවර්ධන භාරකාර අරමුදල විසින් ඉතිරි කොටස් ප්‍රාග්ධනයේ හිමිකාරත්වය දරණු ලබයි. රු.500,000 ට වැඩි ක්‍රමවත් අත්තිකාරම් සහ රු.100,000 සහ ඊට වැඩි අක්‍රමවත් අත්තිකාරම් පිළිබඳ ණය තොරතුරු කාර්යාංශය විසින් එක්රැස් කරන අතර, 2004 දී තොරතුරු වාර්තා කරන ආයතන 89 ක් තිබිණි.

2004 දී ණය තොරතුරු කාර්යාංශය නිකුත් කරන ලද ණය වාර්තා සංඛ්‍යාව 501,176 ක් වූ අතර, 2003 වර්ෂයේදී නිකුත් කරන ලද ණය වාර්තා සංඛ්‍යාව වූ 389,171 හා සසඳනවිට එය සියයට 29 ක වැඩි වීමකි. ආර්ථික කටයුතුවල අඛණ්ඩ යථා තත්ත්වයට පත්වීමත් සමඟ ණය සඳහා ඉහළ ඉල්ලුමක් පැවති බව මෙයින් පිළිබිඹු වන අතර, ණය දෙන ආයතන විසින් ණය තොරතුරු, වැදගත් අවදානම් කළමනාකරණ උපකරණයක් ලෙස භාවිතා කළ බව ද පෙන්නුම් කරයි.

මූල්‍ය පහසුකම් ලබා ගැනීමේ ඉඩ ප්‍රස්ථා පුළුල් කිරීම සහ ණය අවදානම් අවම කිරීම සඳහා ණය තොරතුරු වඩාත් පුළුල්ව සහ කාර්යක්ෂමව යොදා ගැනීමට හැකිවන ලෙස ණය තොරතුරු කාර්යාංශයට අදාළ නීති සංශෝධනය කිරීම සඳහා යෝජනා ඉදිරිපත් කර ඇත.

8.6 මූල්‍ය ක්‍රමයේ ස්ථායීතාව

සාර්ව ආර්ථික වාතාවරණයෙහි ස්ථායීතාවය, මූල්‍ය ක්‍රමය භාවිතා කරන්නන්ගේ සහ මූල්‍ය ක්‍රමය තුළ වැදගත් ස්ථානයක් දරණ ආයතනවල ශක්තිමත්භාවය, වෙළෙඳපොළවල්හි ස්ථායීතාවය මෙන්ම යටිතල පහසුකම්වල ශක්තිමත්භාවය මූල්‍ය අංශයේ ස්ථායීතාවයට ඇතුළත් වේ. ස්ථාවර මූල්‍ය ක්‍රමයක් රටක ආර්ථික කටයුතුවල සුමට ක්‍රියාකාරීත්වයට පහසුකම් සලසමින් ගෙවීම් හා පියවීම් පද්ධතියෙහි ස්ථායීතාවය ඇති කිරීමට හේතු වේ. 2002 මුදල් නීති පනතෙහි සංශෝධනයන්ට අනුව, මූල්‍ය ක්‍රමයේ ස්ථායීතාවය පවත්වාගෙනයාම, මහ බැංකුවේ ප්‍රධාන අරමුණු දෙකින් එක් අරමුණක් බවට පත්විය.

2004 දී දේශීය හා ජාත්‍යන්තර සාර්ව ආර්ථික පරිසරයේ පැවති වර්ධනයත් මූල්‍ය ක්‍රමයේ ස්ථායීතාවය පවත්වාගෙන යාමට වැඩි අවධානයක් ඇති නොකළේය. කෙසේ වුවද, පෞද්ගලික අංශයේ ණයෙහි ඉහළ වර්ධනය, උද්ධමනය ඉහළ

විශේෂ සටහන 10

නව බාසල් ප්‍රාග්ධන සම්මුතිය

බාසල් කමිටුව විසින් සම්පාදිත "ප්‍රාග්ධන මිනුම් සහ ප්‍රාග්ධන ප්‍රමිතීන් පිළිබඳ ජාත්‍යන්තර එකඟතාවය; සංශෝධිත කෙටුම්පත (බාසල් II)" හි ප්‍රාග්ධනයේ අවශ්‍යතාවය තක්සේරු කිරීම සඳහා අධීක්ෂකවරුන්ට සහ බැංකුවලට නව විකල්පයන් ඇතුළත් කර ඇත. අවදනම් කළමනාකරණය සහ අවදනම් ආවරණය කිරීම සඳහා ප්‍රාග්ධනය බෙදහැරීම පිළිබඳ මූල්‍ය අංශය තුළ ඇති නවතම ශිල්පීය ක්‍රම බාසල් II හි අන්තර්ගත වේ. 1988 සිට බලපැවැත්වෙන දැනට පවතින සම්මුතියට වඩා නව සම්මුතිය සවිස්තරාත්මක හා සංකීර්ණ එකකි. බාසල් II හි අවසාන අරමුණ වන්නේ, බාසල් කමිටුවේ සාමාජික රටවල හා අනෙකුත් රටවල මූල්‍ය පද්ධතිය ශක්තිමත් කිරීමයි. අධීක්ෂකවරුන්ට තෝරා ගැනීම සඳහා විකල්පයන් ගණනාවක් මෙම සංශෝධිත කෙටුම්පත මගින් ලබා දී ඇත. මෙම නව විකල්පයන්ට අනුව බැංකු සහ ඔවුන්ගේ අධීක්ෂණ අධිකාරීන් දඩ ලෙස සුදුනම්වීමත් සම්පත් ප්‍රමාණවත් ලෙස වෙන්කිරීමත් අවශ්‍ය වේ. මෙම නව සම්මුතිය 2007 වසරේ සිට හඳුන්වා දීමට නියමිතය.

මෙම නව සම්මුතිය අවම ප්‍රාග්ධන අවශ්‍යතාවයන්, අධීක්ෂකවරුන්ගේ විමර්ශන ක්‍රියාවලිය සහ වෙළෙඳපොළ ශික්ෂණය යන මූලධර්ම 3 මත ගොඩනැගී ඇත. පළමුවෙනි මූලධර්මය අනුව ප්‍රාග්ධන අවශ්‍යතාවයේ ප්‍රමාණය පදනම් වනුයේ බැංකුව විසින්ම කරනු ලබන අවදනම් මැන බැලීම මතයි. නව රාමුව පදනම් වන්නේ අධීක්ෂකවරුන් හා වෙළෙඳපොළ විසින් කරනු ලබන ශික්ෂණය හිතකර බව යන්න මතයි.

බාසල් II මගින් අවදනම් කළමනාකරණය සහ ව්‍යවස්ථාපිත ප්‍රාග්ධන වෙන්කිරීම් වැඩි දියුණු කරනවා පමණක් නොව එය ක්‍රියාත්මක කිරීමේදී බැංකුවලට සහ අධීක්ෂකවරුන්ට මුහුණ දීමට සිදුවන විවිධ අභියෝගයන් ද වැඩි කරයි. දැනට පවතින ප්‍රාග්ධන සම්මුතියට (බාසල් I) සිදුකළ යුතු වෙනස්කම් පිළිබඳව බැංකු අධීක්ෂකවරුන්ගේ දඩ අවධානය මෑත කාලයේදී යොමුවී තිබේ. නව සම්මුතිය ප්‍රාග්ධන විධිමත්කරණයට බලපාන අතරම, බැංකු අධීක්ෂණය සහ එය ක්‍රියාත්මක කරන ආකාරයට ද බලපෑම් ඇති කරයි. සුරක්ෂිත හා ඉතා හොඳ බැංකු පද්ධතියක් සහතික කිරීමේදී අවම ප්‍රාග්ධන අවශ්‍යතාවයන් පමණක්ම ප්‍රමාණවත් නොවේ යන අවබෝධයද බාසල් II ට පදනම් වී ඇත. මෙම නව රාමුව දැනට පවතින සම්මුතියට වඩා පාර්ශ්ව සහ බැංකු අවදානම් කෙරෙහි වඩා සංවේදී එකක් වන්නේය. මෙමගින් බැංකු විසින් ස්වකීය අවදනම් ඇස්තමේන්තු කිරීම කෙරෙහි වැඩි අවදානය යොමු කරන අතර, තමන්ගේ අවදනම් මැන

බැලීමේ සහ කළමනාකරණය කිරීමේ පද්ධති තවදුරටත් ශක්තිමත් කර ගැනීම සඳහා බැංකුවලට දිරිගැන්වීම් ලබා දෙනු ලැබේ. මෙම අරමුණු මුදුන් පමුණුවා ගැනීම සඳහා ඉහත සඳහන් අන්‍යෝන්‍ය වශයෙන් සවිගැන්වූ මූලධර්ම තුනක් මත බාසල් II සැකසී ඇත.

මූලධර්ම I : අවම ප්‍රාග්ධන අවශ්‍යතාවයන්

වෙළෙඳපොළ අවදනම් සඳහා 1996 දී නියම කරන ලද ප්‍රාග්ධන වෙන්කිරීම්වලට අමතරව ණය අවදනම් හා මෙහෙයුම් අවදනම් සඳහා ප්‍රාග්ධන වෙන්කිරීම්ද මෙයට ඇතුළත් වේ. පළමුවැනි මූලධර්මය මගින් ප්‍රාග්ධන වෙන්කිරීම් ගණනය කිරීම සඳහා ක්‍රමයෙන් වෙනස් වන ව්‍යුහයක් සකසා දී ඇත. එනම් ඉහළ මට්ටමේ සංකීර්ණතාවයක් සහිත බැංකුවලට උසස් ක්‍රමවේදයන් භාවිතා කිරීමට ඉඩකඩ ලබා දී ඇත. ණය අවදනම් තීරණය කරන නිරීක්ෂකයන් පිළිබඳව බැංකුවේ අභ්‍යන්තර ඇස්තමේන්තු අනුව සැකසූ අභ්‍යන්තර වර්ගීකරණ පාදක ප්‍රවේශය සහ බාහිර වර්ගීකරණයන් අනුව අවදානම මත බර තැබීමේ විවිධත්වයකට ඉඩ ලබා දුන්නත්, ණය අවදනම් සඳහා, ක්‍රමයෙන් වෙනස්වන ව්‍යුහයේ ඇතුළත් ප්‍රමිතිගත ප්‍රවේශය සංකල්පමය වශයෙන් 1988 ප්‍රාග්ධන සම්මුතියට සමාන වේ.

අභ්‍යන්තර වර්ගීකරණ පාදක ප්‍රවේශය නැවත ක්‍රමවේදයන් 2 කින් සමන්විත වේ. බැංකුවල අවදානම් කළමනාකරණයේ සංකීර්ණභාවය අනුව මෙම ප්‍රවේශ දෙක වන්නේ මූලික ප්‍රවේශය හා උසස් ප්‍රවේශයයි. මෙහෙයුම් අවදනම් සඳහා ද මෙවැනිම ව්‍යුහයක් යොදා ගැනේ. ණය අවදනම් අඩුකිරීමේ ක්‍රියාමාර්ග සඳහා පුළුල්ව පිළිගත් නීති හා වත්කම් සුරැකුම්කරණය සඳහා වූ නව නීති හඳුන්වා දීම මගින් මෙම නව අවදනම් සංවේදී රාමුව වඩාත් ශක්තිමත් වේ.

ගෝලීය මූල්‍ය පද්ධතීන්හි වත්මන් ව්‍යවස්ථාපිත ප්‍රාග්ධන මට්ටම් පවත්වාගෙන යාම සඳහා නව ප්‍රාග්ධන අවශ්‍යතා යෝජනා පුළුල්ව ඉලක්ක කොට ඇති අතර සමස්ථ ප්‍රාග්ධන අවශ්‍යතාවයන්හි ඉහළ නැංවීමක් හෝ පහත හෙලීමක් මෙයින් අපේක්ෂා නොකරයි. එනමුත්, මේ තුළින් බැංකු තනි තනි වශයෙන් ගත්විට එම බැංකුවල අවදනම් ව්‍යුහය මත ප්‍රාග්ධන අවශ්‍යතාවය ඉහළයාමක් හෝ පහළයාමක් සිදුවිය හැකිය. මෙම යෝජනා බැංකු අවදනම් සමඟ මනාව ගලපා ඇති බැවින්, මනා අවදනම් කළමනාකරණ පද්ධති හා/හෝ අඩු අවදනම් ව්‍යුහයක් ඇති බැංකුවලට අවශ්‍ය ප්‍රාග්ධන ප්‍රමාණය අඩු මට්ටමක පැවැතිය හැකි අතර එමගින් වඩාත් යහපත් අවදනම් කළමනාකරණ

ක්‍රම හා පරිච්චයන් ඇති කිරීම සඳහා නැඹුරුවීමට දිරි ගැන්වීමක් කෙරේ.

මූලධර්ම II : අධීක්ෂකවරුන්ගේ විමර්ශන ක්‍රියාවලිය

අධීක්ෂණ විමර්ශන ක්‍රියාවලිය, බාසල් ප්‍රධාන මූලධර්ම හා සම්පව සම්බන්ධ වී තිබුණ ද, බැංකු සිය අවම ප්‍රාග්ධන අවශ්‍යතාවයට අනුකූල බව පරීක්ෂා කිරීම පමණක් නොව අවදනම් මට්ටම හා සංකීර්ණතාවයේ මට්ටමට අනුකූල වන අයුරින් ප්‍රාග්ධනය පවත්වාගෙන යන බව සහතික කිරීමද සිදු කරනු ලැබේ. මෙය නැවත අනු මූලධර්ම හතරක් මත පදනම් වේ. එනම්, (i) සුදුසු ප්‍රාග්ධන මට්ටමක් පවත්වාගෙන යාම හා එය ගණනය කිරීමේ මූලික වගකීම බැංකුව සතු වේ. (ii) බැංකුවේ අභ්‍යන්තර ප්‍රාග්ධන අවශ්‍යතාවය ඇගයීමේ හැකියාව අධීක්ෂකවරු සතු වේ. (iii) ඇස්තමේන්තුගත ප්‍රාග්ධන මට්ටම ප්‍රමාණවත් නොවන විට, අවම ප්‍රාග්ධන අවශ්‍යතාවයට සරිලන ප්‍රාග්ධනයක් පවත්වාගෙන යාමට බැංකුවලට නියම කිරීමේ හැකියාව අධීක්ෂකවරුන් සතුවේ. (iv) බැංකුවේ ප්‍රාග්ධනය, විචක්ෂණ මට්ටමට වඩා පහළ යන විට, මුල් අවස්ථාවේදීම ඊට මැදිහත් වී ඒ සඳහා අදාළ ප්‍රතිකර්ම ගැනීමට බල කිරීමේ හැකියාව අධීක්ෂකවරුන් සතුවේ.

මූලධර්ම III : වෙළෙඳපොළ ශික්ෂණය

වෙළෙඳපොළ ශික්ෂණය යනු, බැංකු සම්බන්ධයෙන් සුරක්ෂිත හා ඉතා හොඳ අවදනම් කළමනාකරණ ප්‍රතිපත්ති හා පරිච්චයන් අනුගමනය කිරීම සඳහා ආකර්ශනීය දිරි ගැන්වීම් හඳුන්වාදෙන ප්‍රබල උපකරණයකි. එලදයි වෙළෙඳපොළ ශික්ෂණයක් පවත්වාගෙන යාම සඳහා අදාළවන මූලික හෙලිදරව් කිරීම් කෙරෙහි මෙම මූලධර්මය සිය අවධානය යොමු කරයි. වත්කම්වල තත්ත්වය, ප්‍රාග්ධන ප්‍රමාණය, අවදනම් ව්‍යුහය, ප්‍රාග්ධන අවශ්‍යතාවය සහ අභ්‍යන්තර වර්ගීකරණ පාදක ප්‍රවේශය භාවිතා කරන බැංකුවල එම අභ්‍යන්තර ක්‍රමවේද පිළිබඳ විස්තරාත්මක තොරතුරු යන අයිතමයන් වෙළෙඳපොළ ශික්ෂණය සඳහා ඇතුළත් වේ.

දෙවැනි මූලධර්මය මගින් සැලකිය යුතු අතිරේක වගකීම් රැසක් අධීක්ෂකවරුන්ට පැවරේ. උදාහරණ වශයෙන් බැංකුවල ප්‍රාග්ධනය ප්‍රමාණය තක්සේරු කිරීම සඳහා භාවිතා කරන අභ්‍යන්තර ක්‍රම හෝ ඇගයීම් හෝ කුමන ණය ශ්‍රේණිගත කිරීමේ ආයතන යෝග්‍ය දැයි තෝරා ගැනීම දැක්විය හැකිය.

තුන්වන මූලධර්මය වෙළෙඳපොළ ශික්ෂණය පිළිබඳ වැඩි අවධානයක් යොමු කරන අතර, බැංකු විසින් වැඩිමනත්

තොරතුරු අනාවරණය කළ යුතු බව නියම කෙරේ. එහිදී බැංකු කළමනාකාරීත්වය යෝග්‍ය සහ වැරදි තොරතුරු අනාවරණය කරන බවට තහවුරු කර ගැනීම සඳහා අධීක්ෂකවරුන්ට ප්‍රමාණවත් බලයක් අවශ්‍ය වනු ඇත.

තව සම්මුතියේ බොහෝ සංකීර්ණතාවයන්, වත්මන් ලෝකයේ ඇති විවිධත්වය නිසා හට ගැනුණු ඒවා වේ. විකල්පයන් කීපයක් සැපයීම තුළින් එක් එක් බැංකුවේ අවදනම් මට්ටමේ ස්වභාවය හා නියාමන රාමුව අනුගත කිරීමට තව සම්මුතිය උත්සාහ කරයි. බාසල් II සංවර්ධනයේදී සරලභාවය සහ අවදනමේ සංවේදීභාවය අතර සමබරතාවයක් පවත්වා ගැනීමට බාසල් කමිටුවේ අවධානය යොමු විය. බැංකු වැනි ක්ෂේත්‍රයක නිරන්තරයෙන් සිදුවන නව සොයාගැනීම් නිසා ඇතිවන්නා වූ විවිධ බැංකු උපකරණයන් හා සේවාවන්ට ගැලපෙන පරිදි සරල නීති මාලාවක් සැකසීමේදී මෙම සමබරතාවය පවත්වා ගැනීම විශේෂයෙන් අපහසු වේ.

අන්තර්ජාතික ප්‍රමිතිවලට එකඟව කටයුතු කිරීමේ ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුවේ ඉලක්කය සමඟ අනුකූලවීම සඳහා සහ රටට විශේෂිත වූ අවශ්‍යතාවලට ගැලපෙන අයුරින් යොදා ගැනීම සඳහා ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව ප්‍රාග්ධන සම්මුතිය ප්‍රතිපත්තිමය වශයෙන් පිළිගෙන ඇත. 2007 ජනවාරි වන විට මෙම ක්‍රමයට අවනිර්ණය වීමේ සැලැස්මට අනුව ශ්‍රී ලංකාවේ එක් එක් බැංකුව විසින් බාසල් II හි බලපෑම පිළිබඳව ස්වයං ඇස්තමේන්තු සකස්කල යුතු වේ. මේ සම්බන්ධයෙන් බැංකු විසින් දක්වන ප්‍රගතිය මහ බැංකුව විසින් සැලකිල්ලෙන් නිරීක්ෂණය කරනු ලැබේ. අවම වශයෙන්, ශ්‍රී ලංකාවේ සියළුම බැංකු ආරම්භයේදී, වෙළෙඳ පොළ අවදනම් හා මෙහෙයුම් අවදනම් සඳහා නිශ්චිත ප්‍රාග්ධන ටෙන්කිරීමක් සහිතව, ණය අවදනම් සඳහා ප්‍රමිතිගත ප්‍රවේශය ක්‍රියාවට නංවනු ලැබේ. බැංකු හා අධීක්ෂණ දෙපාර්තමේන්තු නිපුණතා ප්‍රමාණවත් ලෙස වර්ධනය වූ පසු, අභ්‍යන්තර වර්ගීකරණය පදනම් වූ ප්‍රවේශය සඳහා මාරුවීමට සමහර බැංකුවල ඉඩ ලැබෙනු ඇත.

ශ්‍රී ලංකාවේ බැංකු පිළිබඳ සැලකීමේදී, අවදනම් කළමනාකරණ ක්‍රියාමාර්ගයන්හි සංකීර්ණතාවය G 10 රටවල බැංකුවලට වඩා වෙනස් වේ. ශ්‍රී ලංකාවේ බැංකු බාසල් II සඳහා අනුකූලවීමේ සුදුනම් බැංකුවෙන් බැංකුවට වෙනස් මට්ටමක පවතී. සමහර බැංකු අවදනම් දත්ත රැස්කිරීම අරඹා පසුගිය වසර කිහිපයක අවදනම් දත්ත රැස්කර ගෙන ඇති නමුත්, අනෙකුත් බැංකු තවමත් බාසල් II සඳහා සුදුනම් වී කටයුතු ආරම්භ කර නොමැත.

නභිමිත් පැවතීම සහ දේශීය වෙළෙඳපොළින් රජය අධික ලෙස ණය ගැනීම යනාදියෙන් පිළිබිඹු වූ පරිදි මූල්‍ය සහ රාජ්‍ය මූල්‍ය අංශයෙහි වැඩිවුණ අසමතුලිතතාවය අනාගත අවදනම් තත්ත්වයන් කෙරෙහි බලපෑමක් ඇති කිරීමට ඉඩ ඇත.

බලපත්‍රලාභී වාණිජ බැංකු, බලපත්‍රලාභී විශේෂිත බැංකු, මූල්‍ය සමාගම් සහ සේවක අර්ථසාධක අරමුදල ඇතුළත්වන මූල්‍ය පද්ධතියේ වැදගත් මූල්‍ය ආයතන මූල්‍ය වත්කම්වලින් සියයට 72 කට හිමිකම් දරයි. ප්‍රධාන දර්ශකයන්ගෙන් පෙන්වුම් කරන පරිදි ඔවුන්ගේ මූල්‍ය තත්ත්වය 2004 දී සතුටුදායක තත්ත්වයක පැවතුණි.

ණය හෝ ණය ගෙවීම පැහැර හැරීම පිළිබඳ අවදනම, ද්‍රවශීලතා අවදනම, වෙළෙඳපොළ අවදනම සහ මෙහෙයුම් කටයුතුවල අවදනම මූල්‍ය පද්ධතිය තුළ විශේෂයෙන් වැදගත් මූල්‍ය ආයතනවලට බලපාන ප්‍රධාන අවදනම් වේ. මූල්‍ය පද්ධතියේ වැදගත්වන මූල්‍ය ආයතනවල ස්ථාවරතාවය සහ ශක්තිමත්තාවය වර්ධනය වෙමින් එයින් සමස්ත මූල්‍ය ක්‍රමයට පවත්නා අවදනම අඩුවිය. අක්‍රීය ණය අඩුවීම, ප්‍රාග්ධන අරමුදල් වැඩිවීම, අක්‍රීය ණය සඳහා ප්‍රතිපාදන සහ ද්‍රවශීල වත්කම් මට්ටම අඩුවීම තුළින් මෙය පිළිබිඹු විය. බලපත්‍රලාභී වාණිජ බැංකුවල අක්‍රීය ණය අනුපාතය මහින් මණිනු ලබන ණය අවදානම 2003 දී සියයට 14 ක් වූ අතර, 2004 දී එය සියයට 10 දක්වා පහත වැටුණි. 2003 දී අක්‍රීය ණය සඳහා ප්‍රතිපාදන මුළු අක්‍රීය ණයවලින් සියයට 58 ක් වූ අතර, එය 2004 දී සියයට 61 දක්වා වැඩිවීමෙන් ණය අවදනම තවදුරටත් අඩු විය.

8.11 සංඛ්‍යා සටහන
තෝරාගත් මූල්‍ය ආයතනවල මූල්‍ය තත්ත්ව දර්ශක

ආයතනය සහ දර්ශකය	සියයට	
	2003	2004(අ)
බලපත්‍රලාභී වාණිජ බැංකු		
අක්‍රීය බැංකු ණය සහ මුළු දළ ණය අතර අනුපාතය	13.7	10.0
ප්‍රතිපාදනය අඩුකිරීමෙන් පසු අක්‍රීය ණය සහ ප්‍රාග්ධනය අතර අනුපාතය	66.7	41.1
නියාමන ප්‍රාග්ධනය හා අවදනම් මත බර තැබූ වත්කම් අතර අනුපාතය	10.4	9.1
වත්කම් මත ප්‍රතිලාභ අනුපාතය	1.4	1.2
හිමිකරු ප්‍රාග්ධනය මත ප්‍රතිලාභ අනුපාතය	21.9	16.4
පොලී ආන්තිකය හා දළ ආදායම අතර අනුපාතය	36.8	39.1
පොලී නොවන වියදම් හා දළ ආදායම අතර අනුපාතය	37.6	42.6
ද්‍රවශීලතා අනුපාතය (දේශීය බැංකු ඒකක)	26.2	26.2
බලපත්‍රලාභී විශේෂිත බැංකු		
අක්‍රීය බැංකු ණය සහ මුළු දළ ණය අතර අනුපාතය	12.4	10.9
ප්‍රතිපාදනය අඩුකිරීමෙන් පසු අක්‍රීය ණය සහ ප්‍රාග්ධනය අතර අනුපාතය	24.9	22.3
නියාමන ප්‍රාග්ධනය හා අවදනම් මත බර තැබූ වත්කම් අතර අනුපාතය	24.9	16.6
වත්කම් මත ප්‍රතිලාභ අනුපාතය	3.2	2.6
හිමිකරු ප්‍රාග්ධනය මත ප්‍රතිලාභ අනුපාතය	22.8	17.7
පොලී ආන්තිකය හා දළ ආදායම අතර අනුපාතය	35.6	41.7
පොලී නොවන වියදම් හා දළ ආදායම අතර අනුපාතය	18.6	22.5
ද්‍රවශීලතා අනුපාතය	60.3	69.4
මූල්‍ය සමාගම්		
අක්‍රීය බැංකු ණය සහ මුළු දළ ණය අතර අනුපාතය	8.1	9.7
ප්‍රතිපාදනය අඩුකිරීමෙන් පසු අක්‍රීය ණය සහ ප්‍රාග්ධනය අතර අනුපාතය	5.0	5.1
නියාමන ප්‍රාග්ධනය හා අවදනම් මත බර තැබූ වත්කම් අතර අනුපාතය	12.1	15.2
වත්කම් මත ප්‍රතිලාභ අනුපාතය	1.3	2.3
හිමිකරු ප්‍රාග්ධනය මත ප්‍රතිලාභ අනුපාතය	26.7	24.3
පොලී ආන්තිකය හා දළ ආදායම අතර අනුපාතය	21.4	28.1
පොලී නොවන වියදම් හා දළ ආදායම අතර අනුපාතය	28.2	28.6
ද්‍රවශීලතා අනුපාතය	15.4	15.9

(අ) තාවකාලික

මූලාශ්‍රය: ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව

සාමාන්‍යයෙන් ප්‍රාග්ධනය හා ඉපැයුම් මහින් ආයතනයක බාහිර කම්පන දරා ගැනීමේ හැකියාව පිළිබිඹු කරයි. මූල්‍ය පද්ධතියේ වැදගත් මූල්‍ය ආයතනවල ප්‍රාග්ධනය සහ බදුවලට පෙර ලාභය 2004 දී වර්ධනයවීමක් වාර්තා කර ඇත. කෙසේ වුවද, පොලී අන්තරය අඩුවීම, පොලී නොවන වියදම් වැඩිවීම, රාජ්‍ය සුරැකුම්පත් වලින් වූ ප්‍රාග්ධන අලාභ හේතුවෙන් පොලී නොවන ආදායම් පහත වැටීම යනාදිය තුළින් 2004 දී බලපත්‍රලාභී වාණිජ බැංකුවල බදුවලට පසු ලාභය අඩු විය. වත්කම් මත ප්‍රතිලාභ සහ හිමිකම් ප්‍රාග්ධනය මත ප්‍රතිලාභ මහින් මනිනු ලබන බලපත්‍රලාභී වාණිජ බැංකුවල ලාභදයින්විය ද පහත වැටුණි. පොලී ආදායම සියයට 13 කින් වැඩිවීමක් සහ පොලී නොවන වියදම් සහ අක්‍රීය ණය සඳහා වූ ප්‍රතිපාදන අඩුවීමක් පැවතිය ද, බලපත්‍රලාභී විශේෂිත බැංකුවල ලාභදයින්විය අඩු වූ අතර, මෙයට හේතු වූයේ රාජ්‍ය සුරැකුම් ගනුදෙනුවලින් ඇතිවූ ප්‍රාග්ධන අලාභ හේතුවෙන් පොලී නොවන ආදායම සියයට 29 කින් විශාල ලෙස අඩුවීමයි.

මේ අතර 2004 දී බලපත්‍රලාභී වාණිජ බැංකුවල ප්‍රාග්ධන අරමුදල් නිරපේක්ෂ වශයෙන් වැඩි විය. 2003 දී සියයට 41 ක් වූ ප්‍රාග්ධන අරමුදල් වැඩි වීමේ වේගය හා සසඳන විට එය 2004 දී සියයට 22 ක් විය. අක්‍රීය ණය වලට ප්‍රාග්ධන අනුපාතය (ප්‍රතිපාදන අඩුකළ පසු අක්‍රීය ණය) පසුගිය වර්ෂයට සාපේක්ෂව විශාල වශයෙන් වැඩිවූණ අතර, එමගින් අවශෝෂණය කර ගැනීමට ඇති ධාරිතාවය වැඩි විය. කෙසේ වුවද, ප්‍රධාන වශයෙන්ම එක් බැංකුවක ශුද්ධ වටිනාකම (Net Worth) සෘණ අගයක් ගැනීමේ ප්‍රතිඵලයක් ලෙස ප්‍රාග්ධන අවශ්‍යතා අනුපාතය, එනම් අවදනම මත බර තැබූ වත්කම් හා ප්‍රාග්ධන අරමුදල් අතර අනුපාතය 2003 අගදී 10.4 ක සිට 2004 අගදී සියයට 9.1 ක් දක්වා පහත වැටුණි. එය පැවතිය යුතු අවම ප්‍රාග්ධන අනුපාතය වන සියයට 10 ට වඩා පහළ වූ නමුත්, එය ජාත්‍යන්තර වශයෙන් අවම අනුපාතය වන සියයට 8 ට වඩා ඉහළින් පැවතුණි. එමෙන්ම, ප්‍රධාන වශයෙන් හිමිකරු ප්‍රාග්ධනයෙන් සමන්විත මූලික ප්‍රාග්ධන අවශ්‍යතා අනුපාතය පැවතිය යුතු අවමය වූ සියයට 5 හා සසඳන විට සියයට 8.2 ක් විය. මෙම අවශ්‍යතා අවම අවශ්‍යතා වන බැවින් ඇතිවිය හැකි අයහපත් කම්පනවලට සාර්ථකව මුහුණ දීමට බැංකු විසින් ඔවුන්ගේ ප්‍රාග්ධනය තවදුරටත් දියුණු කිරීම දැනුවත්වන වේ. බලපත්‍රලාභී විශේෂිත බැංකුවල ලාභ පහත වැටුණද, ප්‍රාග්ධන අරමුදල්හි 2003 දී වූ සියයට 23.5 ක වර්ධනයට සාපේක්ෂව 2004 දී වූ වැඩිවීම සියයට 16.2 ක් විය. එමෙන්ම, බලපත්‍රලාභී විශේෂිත බැංකුවල වත්කම්, ණය, අක්‍රීය ණය හා තැන්පතු වලට සාපේක්ෂව ප්‍රාග්ධන මට්ටම ද වර්ධනය විය. බාහිර කම්පනවලට ඇති අඩු අවදනම පෙන්වුම් කරමින් 2004 අගදී ප්‍රාග්ධන අරමුදල් මට්ටම මුළු ණයවලින් සියයට 32 ක් ආවරණය කිරීමට සහ අක්‍රීය ණය ප්‍රමාණය මෙන් දෙගුණයකට වඩා ආවරණය කිරීමට ප්‍රමාණවත් විය. ලාභය සහ ප්‍රාග්ධනය පිළිබඳව සලකන විට 2004 දී ලියාපදිංචි මූල්‍ය සමාගම්වල ද වර්ධනයක් වාර්තා විය.

විශේෂ සටහන 11

පිරමීඩ ක්‍රමවල ආර්ථික බලපෑම

විවිධ ස්වරූපයෙන් ක්‍රියාත්මක වන පිරමීඩ ක්‍රම බොහෝ මූල්‍ය වෙළෙඳපොළවල පොදු ලක්ෂණයක් බවට පත්ව ඇත. වෙළෙඳපොළ ඉලක්ක කර ගනිමින් මනාව සංවිධානය වූ ප්‍රචාරණ කටයුතුවලින් ඇදහිය නොහැකි තරමේ වාසි ලබා දෙන බවට බලාපොරොත්තු ඇති කිරීම මගින් මෙම ක්‍රමය පහසුවෙන් නොමඟ යැවිය හැකි ජනතාව අතර ජනප්‍රියත්වයට පත්ව ඇත. පිරමීඩ ක්‍රම නොකඩවා අසීමිත ලෙස ව්‍යාප්ත කළ නොහැකි බැවින් මුල් සාමාජිකයන්ට ලාභ සහ අනෙකුත් අයට පාඩු ලබා දෙමින් මෙම ව්‍යාපාරය ඉක්මණින් හෝ ප්‍රමාද වී හෝ කඩා වැටීම නොවැළැක්විය හැකිය. 1990 ගණන්වල ඇල්බේනියාව වැනි ඇතැම් ආර්ථිකයන් පිරමීඩ ක්‍රමයේ අහිතකර ආර්ථික බලපෑම්වලට ගොදුරු වූ අතර, එම ක්‍රමයන්හි බිඳ වැටීම, පුළුල් සමාජ නොසන්සුන්තාවයකට හා ආර්ථික බිඳ වැටීමකට හේතු විය. ඇතැම් රටවල් මේ පිළිබඳව ලැබූ පීඩාකාරී අත්දැකීම්, මෙවැනි ක්‍රම රටක අඛණ්ඩ ක්‍රියාත්මක වීමට ඉඩ හැරීමෙන් ඇති විය හැකි අනතුරුදායක තත්ත්වය මනාව පෙන්වුම් කර දෙයි.

පිරමීඩ ක්‍රම

යම් සැලසුමක්, යෝජනා ක්‍රමයක් හෝ කිසියම් ක්‍රියාකාරී වැඩ සටහනක් ලෙස අර්ථ දක්විය හැකි පිරමීඩ ක්‍රමයක් යටතේ කිසියම් පුද්ගලයකු මෙම ව්‍යාපාරයට වෙන් පුද්ගලයන් අටුතෙන් බඳවා ගැනීම සඳහා අයිතිය ලබා ගැනීම පිණිස ආයෝජනයක් කරයි. එම ආයෝජනය වෙනුවෙන් ඔහු ගෙවීමක් ලබන අතර (මුදල් හෝ වෙනත් වටිනා දෙයක්) අලුතෙන් බඳවා ගනු ලැබූ අයද එවැනිම තවත් අය බඳවා ගැනීමේ අයිතිය ලබා ගැනීම සඳහා ආයෝජනයන් කරන අතර අලුතෙන් අය බඳවා ගැනීම වෙනුවෙන් කිසියම් ගෙවීමක් ලබති. කාලයත් සමඟ නවකයින් විශාල ස්ථරවලින් මෙම යෝජනා ක්‍රමයට හඳුන්වා දීමත් සමඟ සහභාගි වන්නන්ගේ රාශීගත ධුරාවලිය පිරමීඩයක් ලෙස නිර්මාණය වීම නිසා මෙවැනි යෝජනා ක්‍රමයක් පිරමීඩ ක්‍රමයක් ලෙස හඳුන්වා දෙනු ලබයි.

පිරමීඩ ක්‍රමයන්හි ක්‍රියාකාරීත්වය

පහත දැක්වෙන පරිදි පිරමීඩයක ප්‍රසාරණය වීමත් සමඟ ගුණෝත්තර ආකාරයකට ආදායම් ඉහළ යාමේ බලාපොරොත්තු මත, ව්‍යාපාර කටයුතු පිළිබඳ සීමිත දැනුමක් ඇති අවම උත්සාහයකින් ධනවත් වීමට අදහස් කරන අධික මුදල් තණ්හාවෙන් පෙළෙන පුද්ගලයින්ගෙන් ප්‍රයෝජන ගැනීමට පිරමීඩ ක්‍රමය උත්සාහ දරයි.

උදහරණයක් ලෙස පුද්ගලයින් 10 දෙනෙකු සහභාගි කරගෙන මෙම ක්‍රමය ආරම්භ කරන පුද්ගලයකුට පළමු

මට්ටමේදී රු. 10 ක ප්‍රතිලාභ ලැබෙන්නේ නම් පිරමීඩය ප්‍රසාරණය වීමත් සමඟ ඔහුගේ ප්‍රතිලාභ ලැබීම් නොකඩවා සිදුවන අතර පිරමීඩයේ වර්ධනය පහත සඳහන් පරිදි සිදු වේ.

ස්ථරය	ගුණාකාරය	සහභාගිවන්නන්
01	1 x 10	10
02	10 x 10	100
03	100 x 10	1,000
04	1,000 x 10	10,000
05	10,000 x 10	100,000
06	100,000 x 10	1,000,000
07	1,000,000 x 10	10,000,000
සහභාගිවන්නන්ගේ සංඛ්‍යාවෙහි එකතුව		11, 111, 111

එවැනි පිරමීඩ ක්‍රමයක් හඳුන්වා දෙන්නන් විස්තර කරන පරිදි මෙම ක්‍රියාවලිය 7 වන ස්ථරය දක්වා ප්‍රසාරණය වීමේදී පිරමීඩයේ මූලිකම සිටින පුද්ගලයා රු. 11, 111, 110/- ක ප්‍රතිලාභයක් ලබනු ඇත. කෙසේ වුවද, 7 වන ස්ථරය වනවිට පිරමීඩයක සහභාගි වන්නන්ගේ සංඛ්‍යාව මිලියන 10 ක් වනු ඇත. ශ්‍රී ලංකාව වැනි රටක මෙවැනි පිරමීඩ ක්‍රමයක් ස්ථර 7 ක් දක්වා ප්‍රසාරණය වෙතැයි කිසිසේත් සිතිය නොහැක. පිරමීඩයේ පහළ මට්ටම්වල සිටින දශලක්ෂ 10 ක පුද්ගලයන්ට පිරමීඩය නොකඩවා ක්‍රියාත්මක කිරීම සඳහා බඳවා ගැනීමට අවශ්‍ය දශලක්ෂ 100 ක පුද්ගලයින් ශ්‍රී ලංකාව තුළ සොයා ගැනීම දුෂ්කර විය හැකි වන අතර, ඒ අනුව එම ක්‍රමය ස්වයංක්‍රීයවම බිඳ වැටීමට ඉඩ ඇත. පිරමීඩ ක්‍රමයක් විදේශ රටක වුවද ව්‍යාප්ත විය හැකි අතර, පහත සඳහන් හේතු නිසා අවසානයේ එහි බිඳ වැටීම නොවැළැක්විය හැකිය.

1. පිරමීඩ ක්‍රමයට සහභාගි වීමේ හැකියාව ඇති පුද්ගලයින් සීමිත වීම සහ එම ක්‍රමය තවදුරටත් රඳ පැවැත්ම සඳහා නව වෙළෙඳපොළවල් නිර්මාණය නොවීම.
2. අලුතෙන් ධනයක් එකතු නොවීම හා මූලික සහභාගි වන්නන් ලබන එකම ධනය පිරමීඩ ක්‍රමයට පසුව සම්බන්ධ වූ පුද්ගලයන්ගේ අහිමි වූ ධනය වීම.

පිරමීඩ ක්‍රමවල ආර්ථික බලපෑම

පිරමීඩ ක්‍රම ආර්ථිකය කෙරෙහි ඇති කරන පීඩාකාරී බලපෑම නිසා බොහෝ රටවල් නීති මගින් එවැනි ක්‍රම තහනම් කිරීමට පියවර ගෙන ඇත. පුළුල් ලෙස පිරමීඩ ක්‍රමවලට සහභාගි වීම මගින් ආර්ථිකයට ඇති විය හැකි තවත් අහිතකර බලපෑමක් නම් පුද්ගලයන් කිහිප දෙනෙකු අත විශාල ලෙස වත්කම් එක්රැස්වීම මගින් ධනය බෙදියාම දඩ් ලෙස වෙනස්වීමකට භාජනය වීමයි. නො ඉපයූ ආදායම් මෙලෙස පුළුල් ලෙස පැතිරීම මගින් පුද්ගලයින් ඵලදායී නොවන මාර්ගයෙන් මුදල් ඉපයීමට පෙළඹෙන අතර, එවැනි දෑ සෘජුවම නිෂ්ඵල ආර්ථික කටයුතු ලෙස සැලකේ. මෙයට අමතරව, විදේශයක සිට ක්‍රියාත්මක වන පිරමීඩ ක්‍රමයක් නිසා විශාල ලෙස ප්‍රාග්ධනය රටින් පිටතට ගලා යාමක් සිදු විය හැකි අතර, එමගින් දේශීය ව්‍යවහාර මුදලේ අගය පහත වැටීමක් හෝ විදේශ වත්කම් ප්‍රමාණයේ පහළ යාමක් සිදු විය හැක. අවසාන සහ ඇතැම් විට මහ බැංකුවක දෘෂ්ටිකෝණයෙන් බලන විට පෙනී යන ඉතාමත් වැදගත් කරුණ වන්නේ අපේක්ෂිත ප්‍රතිලාභ මගින් ආපසු ගෙවීමේ අදහසින් පුද්ගලයන් විසින් ණයට ගත් මුදල් (ණය කාඩ්පත් ද ඇතුළුව) යොදවමින් පිරමීඩ ක්‍රමයට දායක වීමේ අවදනමයි. පිරමීඩ ක්‍රමය බිඳ වැටීමෙහි ප්‍රතිඵලයක් ලෙස ණය ලබාගත් පුද්ගලයින් ණය පැහැර හැරීම විශාල පරිමාණයෙන් සිදුවිය හැකි නිසා මූල්‍ය ක්‍රමයේ අස්ථායීතාවයක් ඇතිවිය හැකිය.

පිරමීඩ ක්‍රමවලින් වැළකීම

අලෙවි ජාලයක ස්වරූපයෙන් පිරමීඩ ක්‍රමයක් රට තුළ ක්‍රියාත්මක වීම පිළිබඳ සාක්ෂි ලැබීමෙන් පසුව, පිරමීඩ ක්‍රම වැළැක්වීම පිළිබඳව නීතිමය පදනමක් නොමැතිව වුවද ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව මගින් පිරමීඩ ක්‍රමයට බැඳීමේ අවදනම හා නිෂ්ඵල බව පිළිබඳව මහජනතාව දනුවත් කිරීමේ ක්‍රියා මාර්ගයක් අනුගමනය කරන ලදී. මෙහිදී ගෙවීම් කටයුතු සඳහා පුද්ගලයින් විසින් ණය කාඩ්පත් භාවිතා කිරීම වැළැක්වීම සඳහා විනිමය පාලන පනතෙහි විධිවිධානද ප්‍රයෝජනයට ගන්නා ලදී. පිරමීඩ ක්‍රමය ව්‍යාප්තවීම පාලනය කිරීමෙහිලා මෙය සාර්ථක ක්‍රියා මාර්ගයක් වූ අතර බැංකු පනතෙහි කරන ලද සංශෝධන මගින් පිරමීඩ ක්‍රමවල නිරතවීම තහනම් කිරීමට අවශ්‍ය නීතිමය විධිවිධාන පහත සඳහන් පරිදි ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව වෙත ලබා දෙන ලදී.

යම් යෝජනා ක්‍රමයකට සහභාගි වන්නන් ගේ ප්‍රතිලාභ ඉපයීමේ පුළුල් ලෙස පහත සඳහන් කරුණු මත රඳ පවතින්නේ නම්, එවැනි යෝජනා ක්‍රමයක් සෘජුව හෝ වක්‍රව ආරම්භ කිරීම සහ පවත්වාගෙන යාම, එවැන්නක් යෝජනා කිරීම, ප්‍රචාරය කිරීම, මුදල් සැපයීම, පරිපාලනය හා යොමු කිරීම ආදිය කිසියම් පුද්ගලයකු විසින් නොකළ යුතුය.

- (අ) එයට සහභාගි වන පුද්ගලයන්ගේ සංඛ්‍යාව වර්ධනය කිරීම,
- (ආ) එම ව්‍යාපාරයට සහභාගි වන පුද්ගලයන් විසින් කරනු ලබන දායක මුදල්හි වර්ධනය.

ගෙවීම් හා පියවීම් පද්ධතිය, අධීක්ෂණ හා නියාමන ක්‍රම සහ නෛතික රාමුව යනාදියෙන් සමන්විත මූල්‍ය අංශයේ යටිතල පහසුකම් 2004 දී තව දුරටත් දියුණු විය. ගෙවීම් හා පියවීම් පද්ධතිය සම්බන්ධයෙන් සලකනවිට අළුතින් හඳුන්වා දුන් තත්කාලීන දළ පියවීම් පද්ධතිය පියවීම් කටයුතුවල අවදනම අඩු කිරීමට උපකාරී වනු ඇත. තව විවක්ෂණ රෙගුලාසි පැනවීමත් සමඟ අධීක්ෂණ හා නියාමන රාමුව වඩාත් ශක්තිමත් විය. මූල්‍ය අංශයේ ස්ථායීතාවය වර්ධනය කිරීමේ අරමුණ ඇතිව මූල්‍ය අංශයට සම්බන්ධ නීතිමය පද්ධතියේ ප්‍රතිසංස්කරණ සිදුකරන ලදී.

සේවක අර්ථසාධක අරමුදලේ ආයෝජන සම්පූර්ණයෙන්ම පාහේ සිදුකර ඇත්තේ රජයේ සුරැකුම්පත්වල වීම නිසා සේවක අර්ථසාධක අරමුදලෙහි අවදනම මට්ටම අඩුය. එමෙන්ම අරමුදලෙහි මුදල් ගලායාම්වලට වඩා තවමත් එහි ලැබීම් වැඩි නිසා, එය ද්‍රවශීලතා අවදානමකට මුහුණ නොපායි. කෙසේ වුවද, අරමුදලෙහි තව ගිණුම්කරණ ප්‍රතිපත්තියට අනුව, එය වැඩිවෙමින් පවතින ඉහළ පොලී අනුපාතික පිළිබඳ අවදනමකට මුහුණපාන බැවින්, සංචිත වැඩි කිරීම වැනි සුදුසු ක්‍රියා මාර්ග මගින් එය සමනය කළ යුතුය.

මූල්‍ය වෙළෙඳපොළ තුළ, කොටස් වෙළෙඳපොළ වැඩි වේගයකින් වර්ධනය වුව ද, එය ස්ථායීතාවයට තර්ජනයක් නොවනු ඇත. කොටස් වෙළෙඳපොළ මිලෙහි විශාල වැඩිවීම් සමාගම් අංශයේ වර්ධනයට අනුකූල බැවින් වත්කම්වල මිල අතවශ්‍ය පරිදි ඉහළයාමෙහි අවදනමක් නොපෙන්වයි.

වර්ෂය තුළදී මූල්‍ය ක්‍රමයේ ස්ථායීතාව හා මනා ක්‍රියාකාරීත්වය ශක්තිමත් කිරීමට හා දියුණු කිරීමට මහ බැංකුව විසින් නෛතික හා නියාමන ක්‍රියාමාර්ග කිහිපයක් ගන්නා ලදී. අවම ප්‍රාග්ධන අනුපාතය වගකීම මත බර තබන ලද වත්කම් වලින් සියයට 10 දක්වා වැඩි කිරීම, ණය ශ්‍රේණිගත කිරීමේ අවශ්‍යතාව අනිවාර්ය කිරීම, ඒකාබද්ධ ද්‍රවශීල වත්කම් අනුපාතය සියයට 20 ක් කිරීම, බාහිර විගණකවරුන් පත්කිරීම හා සම්බන්ධ අවශ්‍යතා දඩි කිරීම සහ යුනාම් බලපෑමට ලක්වූ ණය ආවරණය කිරීම සඳහා අතිරේක ප්‍රතිපාදන සිදු කිරීම මීට ඇතුළත් වේ. කුඩා පරිමාණ ගෙවීම් සහ විද්‍යුත් ආකාරයෙන් ලැබෙන වෙත්පත් පිළිගැනීම සම්බන්ධව නෛතික යටිතල පහසුකම් ශක්තිමත් කිරීමට 2004 දී මහ බැංකුව විසින් ගෙවීම් හා පියවීම් පද්ධති පනත කෙටුම්පත් කිරීමට පියවර ගන්නා ලදී. 2004 දී

පාර්ලිමේන්තුවේදී අනුමත කළ සංශෝධිත බැංකු පනතින් විවක්ෂණ රෙගුලාසි තව දුරටත් දඩි කිරීමට හා නීතිමය දුර්වලතා ඉවත් කිරීම තුළින් මූල්‍ය ස්ථාවරත්වය තව දුරටත් ශක්තිමත් කිරීමට උපකාරී වනු ඇත. තත්කාලීන දළ පියවීම් පද්ධතියේ අධීක්ෂණය සඳහා ගෙවීම් පද්ධති අවේක්ෂණ ඒකකයක් පිහිටුවීමෙන් සහ බලපත්‍රලාභී වාණිජ බැංකුවල ව්‍යාපාර අඛණ්ඩව ගෙනයාම් සැලසුම් පිළියෙළ කිරීමෙන් ගෙවීම් පද්ධතියේ අවදනම අඩු කරන ලදී.

2005 වසරෙහි මූල්‍ය ස්ථායීතාවය පවත්වා ගෙනයාම සඳහා බලපෑ හැකි අයහපත්කාරී සාධක පැවතිය හැකිය. වර්තමානයේ ලෝක ආර්ථික වාතාවරණය යහපත් තත්ත්වයක පැවතිය ද, සාධක කිහිපයක් නිසා අස්ථායී තත්ත්වයක් ඇති වීමට ඉඩ ඇත. එනම්, ලෝක ආර්ථික වර්ධනය අඩුවීම, බන්ජි තෙල් මිලෙහි අඛණ්ඩව පවත්නා අස්ථායීතාවය, ලිහිල් ප්‍රතිපත්තිවලින් ක්‍රමයෙන් ඇත්වීම සමඟ

ජාත්‍යන්තර පොලී අනුපාතික ඉහළයාම සහ ඇමෙරිකා එක්සත් ජනපදයෙහි රාජ්‍ය මූල්‍ය හිඟය සහ විදේශ ජංගම ගිණුම් හිඟය යන ද්විත්ව හිඟයන් අඛණ්ඩව ඉහළ මට්ටමක පැවතීම යනාදියයි. උද්ධමනය, විදේශීය ආධාර, බන්ජි තෙල් මිල, සහ බහුවිද කෙඳි ගිවිසුම අහෝසිවීම නිසා ජාත්‍යන්තර වෙළෙඳ කටයුතු පහත බැසීමට ඇති ඉඩකඩ සහ රාජ්‍ය මූල්‍ය ඒකාග්‍රතාවය ඇතිකර ගැනීම පිළිබඳව ඇති අභියෝගය යනාදිය නිසා දේශීය ආර්ථික වාතාවරණයට බලපෑම් ඇතිවීමට ඉඩ ඇත. වත්කම්වල ගුණත්වය පවත්වා ගැනීමට ප්‍රවේශම්කාරී නොවුනහොත්, ඉහළ ණය වර්ධනය තුළින් මූල්‍ය අංශයේ ස්ථායීතාවයට තර්ජනයක් ඇති වීමට ඉඩ තිබේ. කෙසේ වුවද, මූල්‍ය තත්ත්වය ශක්තිමත් කිරීම සහ අවදනම් කළමනාකරණ උපක්‍රම වර්ධනය කිරීම, නියාමන සහ සුපරීක්ෂණ රාමුව ශක්තිමත් කිරීම, ගෙවීම් සහ පියවීම් ක්‍රම වර්ධනය කිරීම යනාදිය තුළින් එම අවධානම්කාරී තත්ත්වයන් සාර්ථකව කළමනාකරණය කිරීමට මූල්‍ය අංශයට හැකිවනු ඇත.